

T.C
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDE OLAN SIĞINMACI
ÇOCUKLARIN SOSYAL HİZMET BAĞLAMINDA
KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER, SORUNLAR VE
GEREKSİNİMLERİ: MARDİN-İZMİR İL ÖRNEKLERİ**

Deniz ORMAN

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. İshak AYDEMİR**

İSTANBUL-2019

T.C
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDE OLAN SIĞINMACI
ÇOCUKLARIN SOSYAL HİZMET BAĞLAMINDA
KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER, SORUNLAR VE
GEREKSİNİMLERİ: MARDİN-İZMİR İL ÖRNEKLERİ**

Deniz ORMAN

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. İshak AYDEMİR**

İSTANBUL-2019

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet
Program : Sosyal Hizmet
Öğrenci No : 174205042
Öğrenci Adı Soyadı : Deniz ORMAN

Geçici Koruma Statüsünde Olan Sığınmacı Çocukların Sosyal Hizmet Bağlamında Karşılaştıkları Güçlükler, Sorunlar ve Gereksinimleri: Mardin-İzmir İl Örnekleri isimli çalışma aşağıdaki jüri tarafından 16.05.2019 tarihinde yapılan sınavda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Abdullah KARATAY
(Üsküdar Üniversitesi)

Danışman : Doç. Dr. İshak AYDEMİR
(Bahçeşehir Üniversitesi)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Talip YIĞIT
(29 Mayıs Üniversitesi)

ONAY

Bu tez, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Türker Tekin ERGÜZEL

Enstitü Müdür

ÖZET

Bu çalışmanın temel amacı; Türkiye’de yaşayan geçici koruma statüsünde olan sığınmacı çocukların sosyal hizmet bağlamında karşılaştıkları güçlükler, sorunlar ve gereksinimlerinin Mardin ve İzmir il örnekleminde belirlenmesidir.

Bu çalışmada geçici koruma altında olan sığınmacı çocukların karşılaştıkları güçlükleri belirlemeye yönelik olarak genel tarama modeli esasa alınmıştır. Araştırmanın evreni, Mardin ve İzmir illerinde yaşayan geçici koruma statüsü altında olan 7-17 yaş arasındaki sığınmacı çocuklardan oluşmaktadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma evreni kapsamındaki geçici koruma statüsünde bulunan çocuklara ulaşabilmek için hazırlanan görüşme formu etik kurul onayından sonra kartopu örnekleme yöntemi ile araştırmaya katılmayı kabul eden çocuklarla tercüman desteği ile evlerinde ya da okullarında yüz yüze görüşülerek görüşme formlarının doldurulması sağlanmıştır. Mardin ve İzmir illerinde ikamet eden Kürtçe ve Arapça bilen gönüllü sosyal hizmet uzmanlarından yardım alınmıştır. Araştırma verileri 2019 Ocak- 2019 Şubat ayları arasında toplanmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden Mardin ilinden 200, İzmir ilinden 200 toplamda 400 sığınmacı çocuk ile görüşme yapılmıştır.

Araştırma kapsamındaki çocukların karşılaştıkları güçlüklerinin dağılımına bakıldığında; % 52,4’ünün dil ile ilgili iletişim sorunları, %26’sının barınma konusyla ilgili maddi güçlükler, % 23,5’inin beslenme, %23,4’ünün giyim gereksinimlerinin karşılanamaması, % 16,7’sinin sosyal gereksinimlerle ilgili (çevreyi gezme, arkadaşlık kurma, herhangi bir kurs, aktivite içerisinde yer alma vb.) ekonomik yoksunluk yaşama, %29,6’sının arkadaşlık kurmada çekingen davranma, %14,6’sının yerli halkın çocuklarının kendileri ile arkadaşlık kurmak istememesi, %14’ünün de yabancı oldukları için yerli çocukların kendi oyunlarına onları dâhil etmek istenememesi, %11,6’sının okul yönetimi ve öğretmenler tarafından hakarete uğraması gibi güçlük ve sorunlarla karşılaştıkları belirlenmiştir. Ayrıca, çocukların % 49,3’ünün Türkiye’de kendilerini güvende hissetmedikleri, ancak buna karşın %81,3’ünün savaşın bitmesi halinde ülkesine geri dönmek istemediği saptanan bir diğer önemli sonuçtur.

Anahtar kelimeler: Geçici koruma, sığınmacı çocuk, sosyal hizmet, güçlendirme

ABTRACT

The main objective of the this study, determine the problem, strains and need of the refugee child, who are under protection of the Turkey, by the sampling in Mardin and İzmir.

In this study, general scouring model is based on to determine the problem. Nature of the study consist of child between 7-17 who are under protection under the location of Mardin and İzmir. Due to purpose of the study snowball sampling method has been used and to contact with these children, interview form is prepared, which is submitted by the ethical committee, and interview forms have been completed face to face by the help of the interpreter in the school or home. Support has been received form the Social Service Experts who are lecoted in Izmir and Mardin and know Arabic and Kurdish. Survey data was collected between January 2019- February 2019 and consist of 400 children interview, 200 of this children are located in Mardin, 200 of this children are located in İzmir.

Depend on this study, following issues have been determined; %52,4 of these children have a problem with connection problem due to language, %26 of these children have a problem with harbouring due to financial trouble, %23,5 of these children have a problem with nutrition, %23,3of these children have a problem with clothing, %16,7 of these children have a problem with social need (peregrination, friendship, course, activite etc.) due to financial trouble, %29,6 of these children have a problem with build friendship due to being shy, %14,6 of these children have a problem with being alienated from the local children, %14 of these children have a problem with not to being added to play with local children, %11,6 of these children have a problem with suffered an affront by the school management and teacher. Also, %49,3 of these children do not feel themselves safe in the Turkey, on the other hand, %81,3 of these children do not want to return their country after the war was over.

Key Word: temporary protection, refugee child, social work, fortification.

ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR

Sosyal hizmet mesleğinin öğrenilmesinde ara kademelerinden biri olan yüksek lisans eğitiminin sonuna gelmiş bulunmaktayım. Mesleğimin gereklerini öğrenmek, müracaatçılara zarar vermeden faydalı olmak için önümde aşmam gereken çok şeyin olduğunun da farkındayım.

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgisi ve tecrübelerinden yararlandığım değerli danışmanım Doç. Dr. İshak AYDEMİR'e

Eğitim hayatım boyunca desteğini üzerimden eksik etmeyen annem Sevim ORMAN, ablalarım Kadriye ORMAN, Seda KAYA ve Emine ORMAN ve kardeşim Şehmuz ORMAN'a

Engin bilgi ve tecrübeleri ile bana yol gösteren eniştem Öğr. Gör. Levent KAYA, enitem Adnan AKGÜL'e ve lisans eğitimim boyunca kendisini örnek aldığım, her daim her koşulda özgür ve güçlü kalmaya çabalamamı, sorgulamanın ve araştırmanın önemini öğrenmemi, mülteci ve çocuk alanına merakımın artmasında desteği olan Sosyal Hizmet Uzmanı Rana DAYIOĞLU OYMAN'a

Lisans hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen ve beni yüksek lisansa teşvif eden, bu zorlu süreçte destekçim olan Bager ARICI'ya

Ders dönemim boyunca bana manevi desteklerini esirgemeyen ve eğitim hayatımda gelişmemde yardımcı olan değerli hocalarım Prof. Dr. Abdullah KARATAY, Prof. Dr. Abulfaz SÜLEYMANOV, Doç. Dr. İsmail BARIŞ teşekkürlerimi sunarım.

10.05.2019

Deniz ORMAN

BEYAN

Bu çalışmanın kendi tez çalışmam olduğunu, planlamasından yazımına kadar hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

10.05.2019

Deniz ORMAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR	iii
BEYAN	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLOLAR DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
1.GİRİŞ	1
2.GENEL BİLGİLER	5
2.1.GÖÇ OLGUSU	5
2.2.GÖÇÜN NEDENLERİ	5
2.2.1.Sosyo-Ekonomik Nedenler	5
2.2.2.Siyasal Nedenler ve Savaşlar	6
2.2.3.Sosyo-Kültürel Nedenler	6
2.2.4.Doğal Nedenler ve Coğrafik Konum	6
2.3.GÖÇ TÜRLERİ	6
2.3.1. Zorunlu Göç	6
2.3.2.Gönüllü Göç	7
2.4.GÖÇ SONUÇLARI	7
2.5.GÖÇ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR	7
2.5.1.Göçmen	7
2.5.2.Mülteci:	7
2.5.3.Şartlı Mülteci	8

2.5.4.Sığınmacı	8
2.5.5.Geçici Koruma	9
2.6.GÖÇ ALANINDA ÇALIŞAN ULUSAL ve ULUSLARARASI KURULUŞLAR...	9
2.6.1.Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği	9
2.6.2.Uluslararası Göç Örgütü	10
2.6.3.Uluslararası Af Örgütü /Mülteci Hakları Birimi.....	11
2.6.4.Mültecilerle Dayanışma Derneği	12
2.6.5.Uluslararası Mülteci Hakları Derneği (UMHD)	12
2.6.6. Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (ASAM)	13
2.6.7.Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	13
2.6.8.Göç İdaresi Genel Müdürlüğü	13
2.6.9.Hayata Destek Derneği	14
2.6.10.Türk Kızılayı.....	14
2.10.GÖÇ MEVZUATI	15
2.7.1.Uluslararası Mevzuat	15
2.7.2.Ulusal Mevzuat	16
2.8.GÖÇ SÜRECİNDE ÇOCUK OLMAK	20
2.8.1. Çocuk tanımı.....	20
2.9.GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDE OLAN SIĞINMACI ÇOCUKLARIN KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER ve SORUNLAR	22
2.9.1.Barınma Güçlükleri.....	22
2.9.2.Sağlık Güçlükleri	25
2.9.3.Eğitim Güçlükleri	27
2.9.4.Ekonomik Güçlükler.....	29
2.9.5.Dil ile ilgili İletişim Güçlükleri	30
2.9.6. Sosyal Destek Yetersizlikleri.....	31
2.9.7. Sosyal Dışlanma Sorunları.....	31

2.10.GÖÇMEN, SIĞINMACI ve MÜLTECİLERLE SOSYAL HİZMET	34
2.10.1.Sosyal Hizmet Tanımı	34
2.10.2.Mikro, Mezzo ve Makro Düzeyinde Uygulama	35
2.10.3.Güçlendirme Yaklaşımı	37
2.10.4.Sistem Yaklaşımı ve Sosyal Hizmet.....	38
3.GEREÇ VE YÖNTEM.....	40
3.1.ARAŞTIRMANIN AMACI	40
3.2.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	40
3.3. ARAŞTIRMANIN MODELİ	41
3.4.ARAŞTIRMA EVREN ve ÖRNEKLEMİ	41
3.5. VERİ TOPLAMA ARAÇ ve TEKNİKLERİ	42
3.6. VERİ TOPLAMA SÜRECİ.....	42
3.7. VERİLERİN ANALİZİ	43
4.BULGULAR.....	44
5.TARTIŞMA ve SONUÇ	73
5.1.ÖNERİLER.....	85
6.KAYNAKÇA.....	91
EKLER	96
Ek 1: ETİK KURUL ONAYI	96
EK 2: VERİ TOPLAMA ARACI.....	97
EK 3: ÖZGEÇMİŞ.....	103

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Araştırmaya katılan geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların yaş dağılımı	44
Tablo 2: Araştırmaya katılanların yaş dağılımı, kardeş sayısı ve ailede yaşayanların sayısının maksimum ve minimum ortalamaları	45
Tablo 3: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların cinsiyet dağılımı.....	45
Tablo 4: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların anadil dağılımı	46
Tablo 5: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların bildiği diller	46
Tablo 6: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların geldiği ülkelerin dağılımı.....	47
Tablo 7: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların kaldıkları evlerde ikamet etme şekilleri.....	47
Tablo 8: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların evlerinin ısınma tipi	48
Tablo 9: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların barınma ile ilgili karşılaştıkları güçlüklerin dağılımı	48
Tablo 10: Araştırmaya katılan çocukların devam ettikleri okul dağılımı	49
Tablo 11: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların okula ulaşım şekilleri.....	50
Tablo 12: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların karşılaştıkları eğitim güçlükleri	50
Tablo 13: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların yaz aylarında çalışma durumu	51
Tablo 14: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların sosyal güvenceye sahip olma durumu	51
Tablo 15: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların sağlık hizmetlerinden faydalanma durumu	52
Tablo 16: Geçici sığınma statüsünde bulunan ve sağlık hizmetlerinden faydalanamayan çocuklara göre sağlık kuruluşundan faydalanmama nedenleri	52
Tablo 17: Araştırmaya katılanların karşılaştıkları diğer sağlık problemleri	53
Tablo 18: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocuklara göre ailelerinin sosyal yardım alma durumları	53
Tablo 19: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocuklara göre ailelerinin yardım aldıkları kurum ve kuruluşların dağılımı.....	54

Tablo 20: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların ikamet ettikleri bölgede akrabalarının bulunma durumu	54
Tablo 21: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların ikamet ettikleri bölgede akrabalarının olması uyum sürecini olumlu etkileme durumu	55
Tablo 22: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların kendilerini yalnız hissetme durumu	55
Tablo 23: Araştırmaya katılan çocukların arkadaş edinmede güçlük çekme durumu ...	56
Tablo 24: Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların sosyal gereksinimlerini karşılamada sorun yaşama dağılımı	56
Tablo 25: Araştırmaya katılan katılımcıların yaşadıkları mali(parasal)sorunlar dağılımı	57
Tablo 26: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocuklara göre evin geçimini sağlayanların dağılımı	58
Tablo 27: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocuklara göre yerli halkla yaşadıkları sorunların dağılımı	58
Tablo 28: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların yaşadıkları yerde, okulda, arkadaş gruplarında kendilerini yabancı hissetme durumu.....	59
Tablo 29: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların arkadaş edinmede yaşadıkları sorunlar dağılımı	60
Tablo 30: Çocukların cinsiyetlerine göre yaşadıklarıyerlerde,okulda, arkadaş gruplarında yabancı hissetme durumları.....	60
Tablo 31: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların fiziksel görünümünden dolayı dışlanma hissetme durumu.....	61
Tablo 32: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların iletişim kurmada güçlük çekme durumu.....	61
Tablo 33: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların konuştıkları dilden dolayı alay edilme durumu	62
Tablo 34: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların kendilerini yaşadıkları yere ait hissetme durumu	62
Tablo 35: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların dini vecibelerini yerine getirme durumu	63
Tablo 36: Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların yaşadıkları yerin kültürünü kendi kültürlerine yakın hissetme durumu.....	63
Tablo 37: Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların fiziksel şiddete maruz kalma	

durumu	63
Tablo 38: Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların veya kardeşlerin cinsel istismara maruz kalma durumu	64
Tablo 39: Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların aileleri tarafından sözel şiddete maruz kalma durumu(Küfür etme, laf atma)	64
Tablo 40: Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların yerel halk tarafından şiddete maruz kalma durumu	65
Tablo 41: Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların üçüncü bir ülkeye gitme isteği....	65
Tablo 42: Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların kendilerini Türkiye’de güvende hissetme durumu	66
Tablo 43: Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların ‘Bugün ülkenizde savaş bitse geri dönmek ister misiniz?’ sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı	66
Tablo 44: Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların yaşadıkları kente ilişkin duyguları dağılımı	67
Tablo 45: Araştırmaya katılan Sığınmacı çocukların Türkiye’ye ilk geldikleri an ile şu an arasındaki duygu değişimlerinin karşılaştırılması.....	68

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Dağılımı.....	19
Şekil 2: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı...	20
Şekil 3: Geçici barınma merkezleri içinde ve dışında kalan Suriyeliler	22

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

min.	: En Düşük Değer
max.	: En Yüksek Değer
σ	: Standart Sapma
n	: Kişi Sayısı
ρ	: Sig. Değeri
χ^2	: Ki-kare Değeri
t	: T-testi Değeri
r	: Korelasyon Değeri
TDK	: Türk Dil Kurumu
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
SGDD	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
IFSW	: International Federation of Social Workers- Avrupa Sosyal Hizmet Okulları Federasyonu

1. GİRİŞ

İnsan yeryüzünde var olmaya başladığı andan itibaren içinde yaşadığı fizik ve sosyal çevrenin kendine sağlamış olduğu kaynakların kendi gereksinimlerini karşılayamaması ve karşılaştığı sorunlarla başedememesi durumunda hep yer değiştirmiştir. Kendine daha iyi olanaklar sağlayan, daha rahat ve özgür hissettiği ve kaynakların daha bol olduğu alanlar arasında sürekli yer değiştirmiştir. Kimi zaman isteyerek, kimi zaman ise zorunluluk nedeni ile bu yer değişiklikleri yapmıştır. Dolayısıyla inan, hep mobilize bir yaşam süreci içerisinde olmuştur. Coğrafik olarak yapılan bu yer değişimleri göç kavramı ile tanımlanmaktadır. Yaşanılan coğrafyadaki beslenme, barınma olanaklarının yetersizliği, sahip olunan kaynakların ve gücün dengesiz dağılımı, sosyal açıdan eşitsizliklerin yaşandığı toplumsal sınıflar, stratejik kaynakları kontrol etme gibi nedenler yüzünden insanların birbirleri ile hep savaşmasına ne bunun sonucunda da göç etmesine neden olduğu görülmektedir.

Bir yerden başka bir yere göç sürecinde farklı düzeylerde sorunlar, güçlükler, ölümler, hastalıklar, uyum sorunları, varılan yeni coğrafi alanın yerlileri tarafından kabul edilememesi, dışlanma, ötekileştirme ve hep yabancı olarak görülme gibi sorunlar ve güçlüklerle karşılaşma durumları ortaya çıkmaktadır. Bu süreçten en fazla korunma gereksinimi olan yaşlı, engelli, kadın ve çocuklar olumsuz etkilenmektedir.

Günümüzde uluslararası bir nitelik kazanan göç hareketleri, sadece göç alan devletlerde değil, küreselleşmenin hissedildiği tüm coğrafyalarda siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarıyla gündemin ilk sıralarına yerleşmiştir. Böylelikle, toplumlar üzerinde ciddi etkisi görülen söz konusu insan hareketleri uluslararası ilişkilerin ve politikanın temel belirleyicisi haline gelmiştir (Göç Raporu, 2016).

Korkut (2018)'un belirttiği gibi mülteciler veya sığınmacılar, gelmiş oldukları ülkeye sağlık, gıda, barınma, eğitim, istidam, kültürel uyum, dil başta olmak üzere bir takım ihtiyaçları, problemleri ve uyumsuzlukları beraberlerinde getirmektedirler. Amacına uygun biçimde karşılanamayan ihtiyaçlar, beklentiye cevap veremeyen çözümler, çözümsüz kalan sorunlar yeni sorunlara sebep olmaktadır. Yaşanılan bu olumsuzluklardan en çok etkilenenlerin başında çocuklar gelmekte ve bir takım risk etmenleriyle karşı karşıya kalmaktadırlar.

Suriye'de 2011 yılında başlayan iç savaş nedeniyle başta Türkiye olmak üzere diğer komşu ülkelere doğru sayıları milyonları bulan düzeyde düzensiz göç hareketleri yaşandı.

Adeta Suriye nüfusunun nerdeyse yarına yakını ülkesini terkederek sığınmacı veya mülteci durumuna düştü. Bunların en büyük bölümü Türkiye'ye sığınmıştır. Ayrıca, yapılan literatür taramalarında da bunların çoğunluğu korunma gereksinimi olan kadın, yaşlı, engelli ve çocuklardan oluşan dezavantajlı bireylerdir.

Ülkemize sığınan Suriyelilere resmi olarak mülteci statüsü tanınmamış olup bunun yerine geçici koruma statüsü verilmiştir. Türkiye'nin Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesi'ne coğrafi kısıtlama koyması nedeniyle, Avrupa ve Amerika dışından gelen sığınmacılara coğrafi çekince hükmü gereği mülteci statüsü vermeyip buna yönelik bir ara formül olarak geçici koruma statüsü vermiştir (Aydemir, 2018).

7 Mart 2019 İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Müdürlüğü İdaresi raporlarına göre ülkemizde geçici koruma kapsamındaki sığınmacıların sayısı 3.642.738'dir. Bunların 141.627'si geçici barınma merkezlerinde yaşarken, 3.501.101'i ise barınma merkezleri dışında kalmaktadır. 1.663.635'i ise çocuktur.

Dolayısıyla görüldüğü gibi Türkiye'de geçici korunma statüsünde olan sığınmacıların yarısına yakını çocuklardan oluşmaktadır. UNHRC (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) nin 2015 ve 2016 raporlarına göre Suriyeli çocuklarda görülen risklerin başında psikolojik riskler, eğitime son verme ve çocuk işçiliği, toplumdan dışlanma, ayrımcılık, ekonomik ve cinsel sömürü ve çocuk evlilikleri de dâhil olmak zere çok sayıda ciddi risklerle karşılaşmaktadırlar.

Geçici koruma kapsamında altında olan sığınmacılar ülkemizin çeşitli illerinde ikamet etmektedirler. Çalışma kapsamında araştırmaya dahi olan sığınmacı çocukların en çok olduğu illerin başında gelen Mardin ve İzmir'dir. Mardin ve İzmir illeri bu göçten oldukça fazla etkilenmiştir. Gerek yerel halk gerekse sığınmacılar bu durumdan rahatsızlıklar duymuşlardır. İkamet ettikleri bölgelerde; barınma sorunu, ev bulamama, kaldıkları evin küçük olması, yabancılık hissetme, dil bilmeme, sağlık güçlükleri, eğitim güçlükleri yaşama, dışlanma, kendilerini yaşadıkları yere ait hissedememe, şiddete maruz kalma gibi güçlüklerle karşılaştıkları bilinmektedir ve bu sorunların üstesinden gelmek için uğraşmaktadırlar. Hassas, kırılgan ve savunmasız olan çocuklar bu güçlüklerin üzerinden tek başına gelmeye çalışmaktadır. Bu çalışma geçici koruma altında olan çocukların sosyal hizmet bağlamında karşılaştıkları güçlükler, sorunlar ve gereksinimlerin Mardin ve İzmir illerinde belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmacının bu konuya yönelmesinin amacı; sosyal hizmet mesleğinde sığınmacı- mülteci sorunlarına yönelen akademik

çalışmanın az olması, konunun güncel olması ve sığınmacı çocukların Mardin ve İzmir illerinde sayılarının fazla olması ve yaşadıkları güçlüklerle yönelik çalışmaların eksik olmasıdır.

Sosyal hizmet, insan hakları, sosyal ve ekonomik adaleti temel alan hak temelli bir meslektir. Türkiye’de sosyal hizmet mesleği kapsamında geçici koruma statüsünde olan sığınmacı çocuklara yönelik yapılan bilimsel çalışmalar oldukça azdır. Bu çalışma sonuçları ile sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunları ve güçlükleri ortaya koyması açısından araştırmayı önemli kılmaktadır. Bu bağlamda çalışmada sosyal hizmet müdahaleleri göz önünde bulundurularak sığınmacı çocukların sorunlarının ve karşılaşılan güçlüklerin sosyal hizmet mesleği bakış açısı ile ele alınarak bu çocukların gereksinimlerinin giderilmesi, sorunlarının çözülmesi ve karşılaşılan güçlüklerin belirlenmesi ile ilgili öneriler ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Sığınmacı çocukların karşılaştıkları güçlüklerle baş edilebilmesi için bu doğrultuda gereksinimlerin belirlenmesi sığınmacı çocuklara yapılacak destek ve yardımlara da objektif bir kaynak sağlar. Ayrıca araştırma sonuçları alanda çalışan sosyal hizmet uzmanları ve diğer meslek elemanları, sosyal hizmet öğrencileri, sosyal hizmet akademisyenleri ve bu alanda rol alan ulusal ve uluslararası vakıflara ve derneklere de bilgi kaynağı olacak olması açısından önem taşıyan diğer bir faktördür. Aynı zamanda sığınmacı çocuklar konusunda bilimsel çalışma yapmak isteyen araştırmacılara da literatür kaynağı olması açısından bu araştırmayı önemli kılmaktadır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde giriş ve genel bilgiler kapsamında göç olgusu, göçün nedenleri, türleri, sonuçları, ilgili kavramlar, göç istatistikleri, göç ile ilgili uluslararası ve ulusal mevzuat, göç sürecinde çocuk olmak, göç süreci ile ilgili olarak çocukların karşılaştıkları güçlük ve zorluklar ve bu konudaki sosyal hizmet mesleğinin çalışmaları gibi konular le alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümde çalışmanın yöntemi, evren ve örnekleme, veri toplama araç ve teknikleri, verilerin toplanması, istatistiksel analizler, süre ve olanaklar bu bölümde ele alınmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde bulgular yer almaktadır. Mardin ve İzmir illerinde gerçekleştirilen 47 soruluk görüşme formunun analizleri yapılmış, tablolar ile açıklanmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ise tartışma, sonuç ve öneriler yer almaktadır. Sonuç bölümünde geçici koruma altında olan sığınmacı çocukların karşılaştıkları güçlükler ve sorunlara değinilerek sorunların önüne geçilmesi adına önerilere yer verilmiştir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1.GÖÇ OLGUSU

Türk Dil Kurum (Tdk, 2019)sözlüğüne göre göç; ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak tanımlamaktadır.

Göç olgusu insanlık tarihi kadar eski bir olay olarak süre gelmiştir. İnsanların yerleşik hayata geçmesi topluluk oluşturmaya başlamasına, insanların ihtiyacının farklılık göstermeye başlamasıyla da yerleşim yerleri arasında göç hareketi başlamasına neden olmuştur. Deniz, kara demiryolları ağlarının gelişmesi ve ulaşım araçlarının çeşitlenmesi, sel deprem salgın hastalıklar ve savaşlar gibi nedenlerle ulusal ve uluslararası göçler yaşanmıştır. Göç kavramı geniş bir kavram olup; aynı zamanda çeşitli nedenlere sahiptir. Göç kavramının içine mülteciler, sığınmacılar, ekonomik göçmenler, düzensiz göçmenler ve çeşitli sebeplerden yerinden edilmiş insan grupları dâhil edilebilmektedir. Göç kavramı uluslararası olduğu gibi, ülke içerisinde de yaşanabilmektedir.

2.2GÖÇÜN NEDENLERİ

İnsanlık tarihi kadar eski bir olgu olan göçün temelinde zorunlu ya da gönüllü olarak gerçekleştirilmesi vardır. Göç olgusu çeşitli nedenlere dayandırılabilir. Göçe neden olan etkenlerin başında siyasal, sosyal, ekonomik, savaşlar, doğal afetlerin yaşanması ve son zamanlarda yeşeren kültürün etkisi bulunmaktadır.

Göçleri; amacına, gerçekleştiriliş tarzına, nedenlerine, iştirak edenlerin özelliklerine, göçün gerçekleştirilme zamanına ve daha birçok faktöre göre sınıflandırılması mümkündür (Adıgüzel, 2018).

2.2.1.Sosyo-Ekonomik Nedenler

Bölgeler ve ülkeler arasındaki göç hareketlerinin en önemli etmenini ekonomik nedenler oluşturmaktadır. Bireylerin iş, gelir ve buna bağlı olarak daha iyi bir yaşam arzusundan kaynaklanan göç süreci olarak da tanımlanabilir (Aksoy, 2012:294 akt: Günay, Atılğan ve Serin:2017). Uluslararası ve yerel düzeyde yaşanan göçlerin temelinde ekonomik nedenler yatmaktadır. Ekonomik nedenlerden dolayı göç eden bireyler göç ettikleri yerde geçici veya kalıcı olabilmektedir. Yaşadıkları bölgede ya da ülkede ekonomik anlamda

istediklerini elde edemeyen bireyler göç etmektedir. Mevsimlik göç ekonomik göçün içerisinde yer almaktadır. İş gücünün yetersiz olması insanları göçe sürüklemektedir.

2.2.2.Siyasal Nedenler ve Savaşlar

Kendi ülkelerinde yaşadıkları bölgede kendini güvenme hissetmeyen bireyler göç etmek zorunda kalmakta ve başka bir ülkeye sığınma durumunu yaşamaktadır. Son yıllarda siyasal nedenler yüzünden ülkeler arasında göç oldukça fazla yaşanmaktadır.

Uluslararası göçe neden olan ve günümüzde çok önemli olan faktörler arasında terör saldırıları eserinde can güvenliğinin olmaması, sınıfların sosyal eşitsizliği ve bu doğrultuda devletin yetersiz siyasetleri, adalet ve asayişin eksikliği gibi faktörler sayılabilir. (MARDANI, 2018)

2.2.3.Sosyo-Kültürel Nedenler

Son yıllarda teknolojinin ilerlemesi, insanların kaynaklara ulaşmada sıkıntı çekmemesi ve araştırmalar yapabilmeleri de göçe neden olan bir diğer faktördür. İnsanlar kendi yaşam düzeylerinin refah düzeylerinin artabilecek düşüncesi de göçe neden olmaktadır. Bilim insanların doğup büyüdüğü yerlerde değil de kendileri için iyi olacağını düşündükleri yerlere göç ettikleri bilinmektedir. İnsanların daha refah düzeylerine hitap edebilecekleri yerlere göç etmeleri sosyal nedenlere girmektedir.²

2.2.4.Doğal Nedenler ve Coğrafik Konum

Doğal nedenler tıpkı ekonomik, siyasal, sosyo-kültürel nedenler savaşlar gibi nedenler insanları göçe sürüklemiştir. Depremler, volkanik püskürmeler, iklim değişiklikleri, küresel ısınma, kuraklık vb. doğal olaylar insanları göçe sürükleyen nedenlerin başında gelmektedir (Enver, Atılğan, & Serin, 2017). İnsanların yaşadıkları yerlerin göçe sürüklenme durumu vardır. Coğrafik konumu asgari yaşam düzeyine uygun olmayan bireyler göç etmek istemektedir. Yaşadıkları yerlerde yaşanan hava koşulları, toprağa ve hayvancılığa bağlı gelir getirici işlerde çalışmakta olan aileler için yaşanan bölgenin koşulları iyi değil ise aileler göç etme durumu ile karşı karşıya gelebilmektedir.

2.3.GÖÇ TÜRLERİ

2.3.1. Zorunlu Göç

Bireyin özgün yaşam alanından zorunlu veya elinde olmayan nedenlerle kopmak durumunda bırakılmasıdır (Gürel 2001:141 akt: Erkan ve Erdoğan, 2006). Başka bir deyişle zorunlu göç, bireylerin iradesi dışında çeşitli kuvvetlerin etkisi ve zorlaması sonucunda

gerçekleşmektedir. Örneğin devletin çeşitli sosyal, ekonomik, güvenlik ve benzeri konularda aldığı kararların yerine getirilmesi aşamasında nüfusta oluşturulan hareketlilik zorunlu göçü oluşturmaktadır (Akkaya, 1979: 23 akt: Erkan ve Erdoğan,2006).

2.3.2.Gönüllü Göç

İnsanların kendi istekleri ve beklentileri doğrultusunda, bir kentten diğerine ya da bölgeye olan yer değiştirmelerdir (Özkalp, 1990: 211 akt: Erkan ve Erdoğan, 2006). Gönüllü göçün özelliği bireyin isteğine bağlı olmasıdır; fakat bu isteği yaratan, genellikle göç edilen yerdeki ekonomik ve sosyal koşulların zorlamasıdır (Erkan & Erdoğan, 2006).

2.4.GÖÇ SONUÇLARI

Göç gerek yaşanılan toplumda gerekse bireyler üzerinde çok çeşitli sonuçlar doğurabilmektedir. Yoğun göç alan bölgelerde alt yapı sorunları olmaya başlamaktadır. Eğitim, işsizlik, ekonomik sorunlar, sosyal sorunlar konusunda alt yapı hizmetlerinde eksiklikleri yaşanarak sorunlar ortaya çıkmaktadır. Dış göçler sonucunda ortaya çıkan bir diğer sonuç ise göç alan ülkenin ekonomik ve kültürel değerlerinde sarsılmalar yaşanır. Kültürel değişiklikten kaynaklı göç sonucu ortaya çıkar.

2.5.GÖÇ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Literatürde göçmen, iltica, mülteci, sığınmacı, şartlı mülteci gibi kavramlar birbirleri ile karıştırılmakta ve zaman zaman birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Ancak aralarında farklılıklar vardır ve buna göre kullanılmalıdır. Aşağıda aralarındaki farklılıklar ele alınmıştır.

2.5.1.Göçmen

Yaşadığı ülkeden kendi isteği ile terk ederek başka bir ülkeye yasal yollarla giriş yapan kişilere göçmen denir. Başka bir deyişle göçmen; göç eylemini yapan kişilere denilmektedir (Tdk, 2019).

2.5.2.Mülteci:

1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre mülteci; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti

yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişidir. (UNHRC, 1951).

Herhangi bir nedenden dolayı can ve mal güvenliği tehlikede olan ve haksızlığa uğrayacağı korkusu ile vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan, bulunduğu ülkenin korunmasından yararlanamayan ve ülkesine dönmek istemeyen kişiler mülteci olarak kabul edilmektedir (Deniz,2014 akt: Akpınar, 2017). Mülteci; yaşadığı ülkede dini, dili, ırkı, siyasi düşüncesi nedeni ile kendini bası altında hisseden, haksızlığa uğrayan ya da uğrama korkusu taşıyan, yaşadığı ülkeye güvenmeyen, güvenini yitiren, yaşadığı ülkenin onda tarafsız yaklaşmayacağını bilen ve ülkesinde yaşamını sürdürmek istemeyen kişilere denmektedir.

2.5.3.Şartlı Mülteci

Avrupa ülkeleri dışından gelen ve sığınma talep eden kişiler YUKK'nun 62. Maddesi doğrultusunda “**şartlı mülteci**” olarak adlandırılmaktadır. Madde 62 şu şekildedir

“Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korunmasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir” (Resmi Gazete, 2013).

Mülteci veya şartlı mülteci olarak tanımlanamayan ve menşe ülkesine geri gönderildiği takdirde; ölüme mahkum edilebilecek, işkence, insanlık dışı muamaleye maruz kalabilecek, yaşanması olası uluslar arası ve ülke genelinde silahlı çatışmada şahıslarına yönelik önemli tehditler ile karşılaşabilecek olması nedeni ile menşe ülkesinden veya ikamet ülkesinin korunmasından yararlanmayan ya da olası tehditler nedeni ile yararlanmak istemeyen vatani olmayan yabancı kişilere ikincil koruma statüsü verilir. (Resmi Gazete, 2013).

2.5.4.Sığınmacı

Türk Dil Kurumu (Tdk, 2019)göre sığınmacı; başka bir ülkeye veya yere sığınmış olan kişi, sığınık, mülteci olarak tanımlanmaktadır.

Irki, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıdır (Bozbeyoğlu, 2015). Başka bir deyişle sığınmacı; mültecilik başvurusu daha kabul edilmemiş kimselere denmektedir.

2.5.5.Geçici Koruma

Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gele veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirilmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı ifade etmektedir (6458 sayılı kanun).

2.6.GÖÇ ALANINDA ÇALIŞAN ULUSAL ve ULUSLARARASI KURULUŞLAR

Göç; insanlığın varoluşundan süregelen bir olgudur. Göç yüzyıllardır var olması nedeni ile bu konuda çeşitli yerel ve uluslararası kuruluşlar faaliyet göstermiştir. Ülkemizde de son yıllarda artan göçlerden dolayı gerek yerel hizmetler gerek uluslararası göç kuruluşları gerekse sivil toplum kuruluşları faaliyet sürmektedir. Her geçen gün sayıları artmakta olan sığınmacılar için yerel yönetimlerin onlara yönelik hizmet sunmaları zorunlu hale gelmiştir. Ancak yerel yönetimler tek başlarına yeterli olamamaktadır. Bu nedenle çeşitli kurum, bakanlık ve kuruluşlara görev düşmektedir.

Ülkemizde bu alanda yoğun bir şekilde çalışan STK'ların emekleri göz ardı edilemez. Bu konuda özel önem ve emek veren STK'lar çeşitli meslek elemanları ile saha çalışmaları yürüterek aynı-nakdi yardım, psiko-sosyal destek, hizmetlere ulaşmada arabuluculuk ve yönlendirme görevlerini üstlenerek çalışmalar yürütmektedir.

2.6.1.Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK – UNHCR), 14 Aralık 1950 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kurulmuştur. 120 ülkede, 7bin 190 çalışanıyla yaklaşık 36.4 milyon kişiye ulaşma hedefindedir. BMMYK'ye, dünya genelinde mülteci sorunlarını çözmek ve mültecileri korumak amacıyla uluslararası faaliyetleri çözmek ve mültecileri korumak amacıyla uluslararası faaliyetleri koordine etme ve yürütme görevi verilmiştir. Asıl amacı mültecilerin haklarını ve refahını savunmak olan

BMMYK, her bireyin sığınma talebinde bulunabilmek ve başka bir ülkede mülteci olarak güvenli bir şekilde barınabilmesini sağlamaya çalışmaktadır. Ülkesine gönüllü dönüş ve yerel entegrasyon ve üçüncü bir ülkeye yerleştirme konularıyla da ilgilenmektedir (Adıgüzel, 2018).

BM Mülteci Örgütü, BM Genel Kurulu ve Ekonomik ve Sosyal Konseyi (ECOSOC) altında hizmet verir. UNHCR'in operasyonlarının çoğu, saha görevlerini kapsar. Örgüt'ün dünya genelindeki operasyonları, kiralık uçaklara toptan gıda ve tıbbi malzeme tedarikinden tutun da çalışanların istihdamı ve tehlikeli koşullarda güvenliğinin sağlanmasına kadar çeşitli unsurları içerir. Cenevre merkezli belli başlı departmanlar, insan kaynakları, finans, dış ilişkiler, koruma ve operasyonlar gibi kilit bölümleri denetler. Birçok bölgesel ofis, Cenevre ve denizaşırı ofisler arasındaki bağlantıyı sağlar. UNHCR'in dünyanın birçok ülkesinde temsilcilikleri bulunmaktadır. Türkiye temsilcisi ise, Bayan Carol Batchelor'dur(Göç İdaresi Genel Müdürlüğü).

2.6.2.Uluslararası Göç Örgütü

5 Aralık 1951 yılında kurulan Uluslararası Göç Örgütü (IOM) acil durumlarda yardım, mültecilerin yeni bir ülkeye yerleştirilmesi, gönüllü geri dönüşlere yardım, göçmen sağlığı, para gönderme ve yasal göç seçeneklerinin desteklenmesi gibi alanlarda faaliyet gösteren uluslararası bir örgüttür. Merkezi İsviçre'nin Cenevre şehrinde bulunan, hükümetler arası bir kuruluş olan IOM, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerden toplam 151 üye devletten oluşmaktadır ve 12 gözlemci statüsüne sahip ülkede faaliyetlerine katılmaktadır. 1951 yılında Intergovernmental Committee for European Migration (ICEM) adıyla II. Dünya Savaşı'ndan etkilenerek göç eden insanlara yardım etmek amacıyla kurulan örgüt daha sonra isim değiştirerek bugünkü halini aldı. Örgütün resmi dilleri İngilizce, Fransızca ve İspanyolcadır.

IOM göç idaresindeki sorumluluk alanına 4 ana başlık altında toplamıştır;

- Göç ve gelişim,
- Göç konusuna yardımcı olmak,
- Göç konusunu düzenlemek,
- Zorunlu göç.

Bu çerçevede örgütün işlevleri aşağıdaki gibidir;

•Kendilerine sağlanan mevcut ulaşım imkânları yetersiz olan veya özel yardım olmaksızın ulaşımını sağlanamayacak olan göçmenlerin, nizami göç imkânı sağlayan ülkelere doğru organize bir şekilde ulaşımının yapılması için gerekli çalışmaları yürütmek;

•Örgüt ile-söz konusu şahısları kabul etmeyi taahhüt edenler dâhil olmak üzere-İlgili Devletler arasında yapılabilecek anlaşma ve ayarlamalarla, mültecilerin, yerinden edilmiş şahısların ve uluslararası göç hizmetlerine ihtiyacı olan diğer şahısların ulaşımının tertipli bir şekilde yapılması ile ilgilenmek;

•İlgili Devletlerin isteği ve rızası üzerine; Örgütün amaçları dâhilinde, işe alma, seçme, işlem yapma, dil eğitimi, yönlendirme faaliyetleri, tıbbi muayene, yerleştirme, kabul ve entegrasyonu kolaylaştırıcı faaliyetler, göç hususları ile ilgili danışmanlık hizmetleri ve diğer yardımları verme gibi göç hizmetlerini sağlamak;

•Devletlerin talebi üzerine veya ilgili diğer uluslararası kuruluşlarla iş birliği içinde-gönüllü olarak yurda dönüş dâhil-gönüllü geri dönüş göçü amaçlı benzer hizmetler sağlamak;

• Devletlerin, uluslararası ve diğer kuruluşların; uluslararası göç hususları ile ilgili görüş ve deneyimlerinin paylaşılabilmesi, uluslararası göç ile ilgili konulardaki çabalarında iş birliği ve eşgüdümün teşvik edilmesi ve de bu hususlarda pratik çözümlerin geliştirilebilmesi için bir forum oluşturmak. Günümüzde IOM'in 100'den fazla ülkede temsilciliği bulunmaktadır. Iom Türkiye Misyon Şefi Bayan Meera Sethi'dir (Internatiol Organazition for Migration(IOM), 2019).

2.6.3.Uluslararası Af Örgütü /Mülteci Hakları Birimi

İnsan haklarıyla ilgili çalışmalar yürüten örgüt, mültecilerin haklarının korunması konusunda da çalışmalar yürütmektedir. Hazırladıkları raporlarla da durumun boyutunu ortaya koyan örgüt mültecilerle ilgili 2006 yılında yayınladığı raporda mültecilerin yaşam şartlarına, dünya üzerinde belli sayıda ülkenin mültecilere kapılarını açtığına ve daha fazla ülkenin durumun ciddiyetini göstererek sorumluluk alması gerektiğinde vurgu yapmıştır (uluslararası Af Örgütü Raporu, 2016 Akt: Aydemir, 2018:6).

Uluslararası Af Örgütü dünyanın dört bir yanında 216 ülke ve bölgede faaliyet gösteren, 7 milyondan fazla insanın, herkesin insan haklarını kullanabilmesi için mücadele ettiği küresel bir hareket olarak bilinmektedir.

Örgütün Temel Faaliyetleri

- Mülteci ve sığınmacılara temel insan hakları konusunda savunuculuk yapmak.
- Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi temel faaliyet alanlarından biri olan mülteci hakları ile ilgili eğitimler düzenlemek, lobi ve kampanya çalışmaları yapmak.
- Sığınma amacıyla Türkiye'ye gelenlere hukuki yardım ve danışmanlık yapmak.
- Sığınmacı ve mültecilerin mevcut prosedürlere erişimlerini ve Türkiye'deki yetkililerin, 'geri –göndermeme' ilkesine uymalarını sağlamaya çalışmak.
- Barolarla işbirliği yaparak mülteci hakları konusunda avukatlara yönelik eğitim programları düzenlemek
- Üniversite öğrencilerine yönelik seminerler ve çalıştaylar düzenlemek (Adıgüzel, 2018).

2.6.4.Mültecilerle Dayanışma Derneği

Türkiye'ye sığınmış sığınmacı, mülteci, göçmen durumundaki kişilerin haklarını korumak ve savunmak için Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der) 31 Ocak 2008'de İzmir'de kurulmuştur. 2008'de bugüne kadar uzanan sürede birçok sivil toplum kuruluşları ile ortak çalışmalar yürüterek alanda farkındalık yaratmak için çeşitli çalışmaların başında yer almaktadır.

Derneği en temel amacı koruma ihtiyacı olan mültecilerin insan haklarına ve insan onuruna yakışır bir hayat sürme haklarını savunmaktadır. Bireysel vaka analizleri yaparak insanların ihtiyaçlarını tespit ederek; gerekli ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadırlar.

2.6.5.Uluslararası Mülteci Hakları Derneği (UMHD)

Dini, ırkı, etnik kökeni, dâhil olduğu sosyal grubu ve siyasi düşünceleri nedeniyle yerinden edilmiş kişilerin hukuki ve sosyal ihtiyaçlarını karşılama amaçlı vizyonu ile kurulmuştur. Hem Türkiye'de hem de uluslararası alanda mülteciler ve hakları ile ilgili sağduyu ve bilinçlendirmeyi artırma ve yerli-yabancı sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yaparak daha fazla sayıda mülteciye hızlı ve etkili yardımda bulunmak, kalıcı çözümler üretmek, mülteciler hakkındaki yasa çalışmalarına katkıda bulunmak ve yol göstermek, hakların ve hukuk yollarının kullanımında öncülük etmek temel amaçlarındandır (Adıgüzel, 2018).

2.6.6. Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (ASAM)

Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD), bağımsız, tarafsız ve kâr amacı gütmeyen bir dernek olarak, Türkiye’de yaşayan mülteci ve sığınmacılara yardım etmek amacıyla 1995 yılında Ankara’da kuruldu. Kurulduğu günden bu yana mülteci ve sığınmacıların hak ve hizmetlere erişimleri konusunda sosyal ve hukuki destek veren, psiko-sosyal destek sağlayan, sosyal yaşama uyum sağlamaları amacıyla çeşitli kurslar ve faaliyetler düzenleyen SGDD, bugün 48’den fazla ilde toplam 80 ofisi ile Türkiye’de faaliyet göstermektedir. SGDD-ASAM göçmen, mülteci ve sığınmacılara dair toplum içerisinde farkındalık yaratmak, bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları arasındaki iş birliği ve iletişimi güçlendirmek amaçlarıyla ulusal ve uluslararası seviyelerde toplantı ve konferanslar düzenlemektedir.

SGDD-ASAM aynı zamanda göçmen, mülteci ve sığınmacılarla alakalı haberlerin doğru yansıtılması adına basına açık çalıştaylar düzenlemektedir. SGDD-ASAM hizmetlerini ırk, cinsiyet, cinsel yönelim, din, dil ve siyasi görüş gözetmeksizin bütün göçmen, mülteci ve sığınmacılara sunmaktadır (Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği ve Un Women, 2018).

2.6.7. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

2009 yılında yeni çıkarılan bir yasa doğrultusunda; ülkemizde yaşanan afetlerle ilgili farklı bakanlık ve genel müdürlükler adı altında çalışma yürüten tüm birimler Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının (AFAD) yetkisi ve sorumluluğu altında toplanmıştır. AFAD Başbakanlığa bağlıdır.

Ülkemiz genelinde çeşitli çalışmalarını bir arada yürüten AFAD; bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanması başta olmak üzere, eğitim, sağlık, tercümanlık, psiko-sosyal destekler gibi hizmetler sunmaktadır. Aynı zamanda eğitim çağında olan çocuklar için gerekli destekleri sağlamaktadır ve yetişkinler içinde kurs çalışmaları desteği bulunmaktadır (Adıgüzel, 2018).

2.6.8. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

11 Nisan 2013 tarihinde 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile kurulmuştur. İç işleri Bakanlığı bünyesinde hizmet vermektedir. Göçmenlerin ve koruma altına alınacak bireylerin yasal haklarını korumaktadır. Göç alanında güncel politikaları takip etmektedir ve aynı zamanda bu alana dair çeşitli çalışmalarını yürüterek alana dair bilimsel analizleri ile güncel duruma dair bilgiler yayımlamaktadırlar.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün görevleri incelendiğinde;

- Göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak
- Göç konusuyla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlamak
- Yabancıların Türkiye'ye giriş ve Türkiye'de kalışları, Türkiye'den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri işlemlerini yürütmek.
- Uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek (Adıgüzel, 2018).

2.6.9.Hayata Destek Derneği

2005 yılından itibaren aktif bir şekilde çalışmalar yürüten Hayata Destek Derneği; afetlerden etkilenen toplumların temel ihtiyaçlarına erişmelerinde yardımcı amaçlayan ve temel haklarına ulaşmada yardımcı olan insani yardım kuruluşudur. 2005'ten bu yana insanlık, ayırım gözetmeksizin, tarafsızlık ve ilkeleri ile Mülteci Destek, Çocuk Koruma, Acil Yardım ve Sivil Toplum Güçlendirme ve Koordinasyon çalışmaları yürütmektedir. Son yıllarda mülteci alanında saha çalışmaları yürüterek temel hak ve ihtiyaç analizlerinde bulunarak psikososyal destek çalışmaları yürütmektedirler.

2.6.10.Türk Kızılayı

1868 yılında kurulan Kızılay; toplumun sosyal refahının kalkınması yönünde çalışmalar yapan, toplumsal birlik ve beraberliği ele alan, zor durumda muhtaç insanlara yönelik beslenme, sağlık, barınma gibi temel insani ihtiyaçları karşılama da işlevsel rol alan ve bu yardımları muhtaç bireylere ulaştırmada önemli rol almaktadır. Türk Kızılay'ı kan, afet durumları, göç-mülteci-sığınmacı alanları, eğitim, gençlik, sağlık ve ilk yardım alanlarında faaliyet sunmaktadır.

Çeşitli kategoriler halinde faaliyetler yürüten Türk Kızılay'ı; ülkemizde yoğun göçlerinin olmasının adından sosyal refahımızı yükseltmek adına mülteci alanında çalışmalarında yoğunlaşmaya başlamıştır. AFAD, İç Göçler İdaresi, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Uluslararası Kızıllaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu, Birleşmiş Milletler, göç alanına dair hizmet veren çeşitli kurum ve kuruluşlar ile koordineli çalışmalar yürütmektedir.

Bu kapsamda ülkemizde kayıt altında bulunan ve yardıma muhtaç durumda yaşayan tüm yabancılara yönelik acil yardım ile uyum ve bütünleşme hizmetleri verilmesi, aynı ve nakdi yardım sağlanması, proje ve programların geliştirilmesi ve uygulanmasından

sorumludur. Kızılay Kart (aynı ve nakdi yardım maksatlı dağıtılan akıllı kartlar), çocuk koruma/çocuk dostu alanlar (4-18 yaş grubuna yönelik sunulan psikososyal destek ve beceri geliştirici faaliyetler), toplum merkezleri (kamp dışında bulunan yetişkin ve çocuk nüfusa yönelik meslek ve lisan kursları ile uyum çalışmaları, psikososyal destek, koruma, yönlendirme ve savunuculuk faaliyetleri v.s.) ve sınır yardımları faaliyetlerinin (Suriye içerisine ulaştırılmak üzere bağışlanan insani yardım malzemelerinin sınır noktalarından gönderimi) yanı sıra kabul ve barınma ile geri gönderme merkezlerinde sunulan hizmetler Türk Kızılay Göç Hizmetleri Direktörlüğü bünyesinde gerçekleştirilmektedir. Sığınmacı aileler ile yapılan görüşmelerin tamamında şartları sağlaması doğrultusunda Kızılay Karttan faydalandıkları öğrenilmiştir. Sığınmacı ailelere sağladıkları sosyo-ekonomik destek adına köklü çalışmaları yer almaktadır. Bu alanda proje bazlı çalışmaları yer alan Kızılay sığınmacıların kendi hanelerinde yardım ulaştırmada önemli bir yer tutmaktadır (Kızılay, 2019).

2.10.GÖÇ MEVZUATI

Bu bölümde göç alanında geçerli olan uluslararası ve ulusal mevzuatların içeriği incelenecektir.

2.7.1.Uluslararası Mevzuat

1951 Cenevre Sözleşmesi

Uluslararası hukuk bakımından sığınmacılar ve mülteciler konusundaki hukuki zemin 1951 tarihli ‘‘ Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Konvansiyonu’’ ve bunu tamamlayan 1967 Protokolü ile düzenlenmiştir. 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe giren sözleşme 2014 tarihi itibari ile 144 ülke taraftır. Bu sözleşmeye göre; sığınılan ülkedeki mevzuat ve statüden bağımsız olarak ‘bir zaruriyet sebebiyle ülkesinden ayrılmak zorunda kalan herkes’ mülteci (Erdoğan, 2018). 1951 Cenevre Sözleşmesi 1967’de yeni protokolle düzenlenmiştir. Zira 1951 sözleşmesi sadece 1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar sonucunda mülteci olan şahısları kapsamaktaydı. Bu nedenle sözleşmenin kabulünden sonra yeni mülteci ortamları ortaya çıkması ve bu nedenle, söz konusu mültecilerin, Sözleşme’nin kapsamına girememesi durumu dikkate alınarak, Sözleşme’deki tanımın kapsamına giren bütün mültecilerin, Ocak 1951 tarih sınırlamasına ve coğrafi olarak nerede olduklarına bakılmaksızın eşit hukuki statüden yararlanmaları için ‘‘Mültecilerin hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü kabul edilmiştir. İnsan Hakları Beyannamesinden ayrı

düşünülemeyen sözleşme yapılan ve yapılacak olan bütün uluslararası ve ulusal düzenlemeleri çerçeveleyecek bir özellik taşımaktadır (Erdoğan, 2018).

Türkiye Cenevre Sözleşmesine 24 Ağustos 1951 yılında imzalamış ve 29 Ağustos 1961 tarihinde ‘‘ihtirazi kayıtlarla’’ onaylamıştır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Madde 1: Bütün insanlar özgür, onur ve hakları bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler, birbirlerine karşı kardeşlik anlayışı ile davranmalıdırlar.

Madde 3: Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.

Madde 14.1: Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır (Google, 2019).

New York Protokolü (1967)

Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin 1967 Protokolü 31 Ocak 1967 tarihinde imzaya açılmış, 1 Temmuz 1968 tarihli ve 6/10266 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile protokole katılmıştır (www.goc.gov.tr).

11 maddeden oluşan protokol Cenevre Sözleşmesinin devamı niteliğindedir. 1 Ocak 1951 öncesi arihsel çekince kaldırılmış ancak Avrupa ülkeleriyle sınırlı coğrafi çekince devam etmiştir.

2.7.2.Ulusal Mevzuat

1982 Anayasası

Türkiye’de yabancılar konusunda zemini oluşturan 1982 Anayasası’nın 16. maddesidir. Türkiye’de sığınmacı ve mülteciler konusunda yapılan iç hukuk düzenlemesi 80’li yılların sonunda, 90’lı yılların başlarında sınırlarımızda yaşanan çok ciddi boyutlardaki göç dalgalarının ardından 1994’de bir yönetmelik ile yapılmıştır. ‘‘ Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’’ konu ile ilgili tanımlarıda ortaya koymaktadır. Bu çerçevede ‘‘bir zaruriyet sebebi ile ülkesinden ayrılmak zorunda kalan herkes bir mültecidir’’ düzenlemesine alternatif olarak Türk hukuku coğrafik sınırlamadan hareketle ‘mülteci’ ve

'sığınmacı' ayrımını yapmaktadır ve mülteciye Avrupa'dan gelen, sığınmacıya ise Avrupa dışındaki diğer ülkelerden gelenler olarak ayırmıştır (Erdoğan, 2018).

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

Hem Türkiye'de hem de başta AB olmak üzere uluslararası kurumlardan gelen talepler dikkate alınarak mülteci-sığınmacılar konusunda içinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kurumunu da sağlayan ilk kapsamlı yasal düzenleme 2.2.2013 tarihli 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile gerçekleştirilmiştir. YUKK yasası, Türkiye'nin ihtiyaçları ile başta AB mevzuatı olmak üzere uluslararası düzenlemeleri dikkate alarak hazırlanmıştır (Erdoğan, 2018).

Geçici Koruma

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) 91. Maddesi ile tanımlanan 'Geçici Koruma'nın içeriğinin Bakanlar Kurulu tarafından bir yönetmelik ile belirleneceği ifade edilmekteydi. Geçici Koruma Yönetmeliği 22 Ekim 2014'te Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. 'Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'' de bu yönetmelikle birlikte yürürlükten kaldırılmıştır.

Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gele veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirilmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı ifade etmektedir (İçişleri Bakanlığı, 2014).

Geçici koruma; bireysel uluslararası koruma başvuru mekanizmasının etkin bir şekilde uygulanmasının mümkün olamayacağı ölçüde kitlesel göç hareketinin olduğu durumlarda, Bakanlar Kurulu kararı ile yürütülen acil ve geçici bir koruma tedbiridir. Uluslararası hukuk standartlarında; din, mezhep ve etnik köken ayrımı gözetmeksizin açık kapı politikası, geri göndermeme ilkesi ve temel ihtiyaçların karşılanması şeklinde üç temel kriteri bulunmaktadır. 11 Nisan 2014 tarihi itibarıyla tüm hükümleriyle birlikte yürürlüğe giren 6458 sayılı Kanunun 91 inci maddesi, geçici korumayı düzenlemektedir. Buna göre, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara

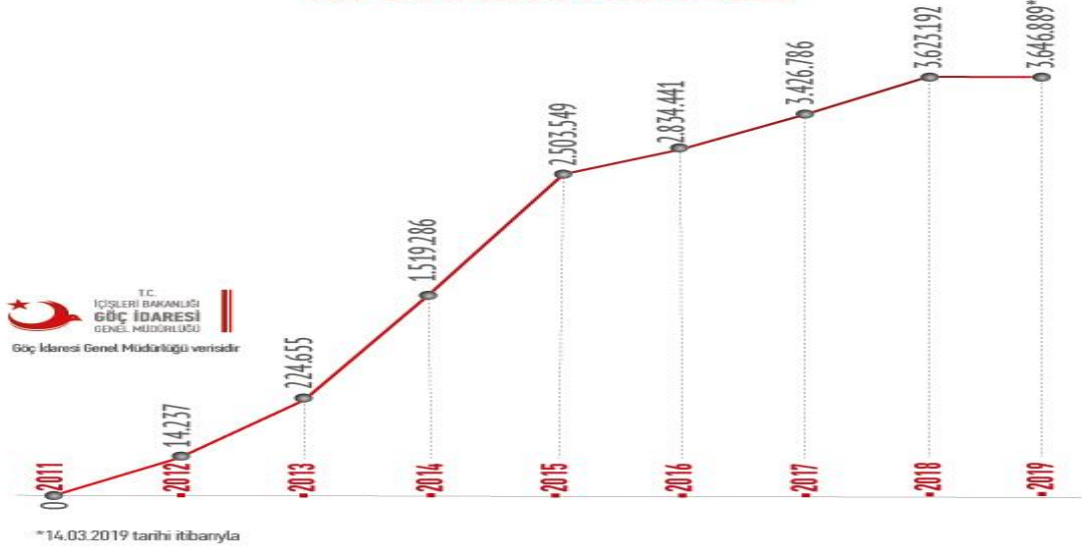
sağlanabilecek geçici korumayla ilgili tüm iş ve işlemlere ilişkin usul ve esasların Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak ayrı bir yönetmelikle düzenlenmesi hükme bağlanmıştır. Bu kapsamda şeffaf ve katılımcı bir süreç izlenerek hazırlanan Yönetmelik taslağı 53 kamu kurum ve kuruluşunun görüşüne de sunuldu. Söz konusu yönetmelik ile hukukumuzda 6458 sayılı Kanunla ilk defa giren geçici koruma alanında uluslararası standartlara da uygun kapsamlı bir ikincil mevzuat hazırlanması amaçlanmıştır. Suriyelileri de kapsamına alan “Geçici Koruma Yönetmeliği”, 22 Ekim 2014 tarihli ve 29153 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik ile Geçici Korumanın kapsamı, bu kapsamda değerlendirilecek kişilerin hak ve yükümlülükleri, kayıt süreci, ülkede kalışlarına ilişkin belirleyici kriterler, kişilerin haklarına getirilebilecek kısıtlamalar gibi konular düzenlenmektedir.

Söz konusu yönetmelik son yıllarda ülkemize yoğun göçleri olan Suriyelilerin hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.

Yönetmelik kapsamında değerlendirilen kişilere, başta sağlık hizmetleri olmak üzere eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık ve benzeri hizmetler, ikamet ettikleri illerde imkânlar dâhilinde sağlanmaktadır. Türkiye uluslararası hukuktan kaynaklanan sorumlulukları çerçevesinde Suriyelilere geçici koruma statüsü vermekte, onların temel hizmetlere erişimlerini sağlamakta ve geri gönderilmekten korumaktadır. Suriye’de yaşanan insani krizin büyümesi sonucunda sınır bölgemizde meydana gelen toplu nüfus hareketleri sonucunda ülkemize girişlerine izin verilmiştir. Giriş yapan Suriyeliler kayıt altına alınmış ve alınmaya da devam etmektedir. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 14 Mart 2019 tarihi itibarıyla Türkiye’deki biyometrik verileriyle kayıt altına aldıkları geçici koruma altında olanların sayısını 3.646.889 olduğunu açıklamıştır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019).

Menşe ülkelerine dönemeyen üçüncü ülke kişilerinden kaynaklanan kitlesel bir akının meydana gelmesi ya da derhal meydana gelebilecek olması durumunda, özellikle söz konusu kişilerin ya da koruma gerektiren diğer kişilerin yararına olarak, sığınma sisteminin etkin işleyişi üzerinde olumsuz etki yaratmadan sığınma sisteminin işletilememesi riski varsa, bu kişilere acil ve geçici koruma sağlamak amacıyla sağlanan istisnai özellikteki prosedür.

YILLARA GÖRE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURİYELİLER

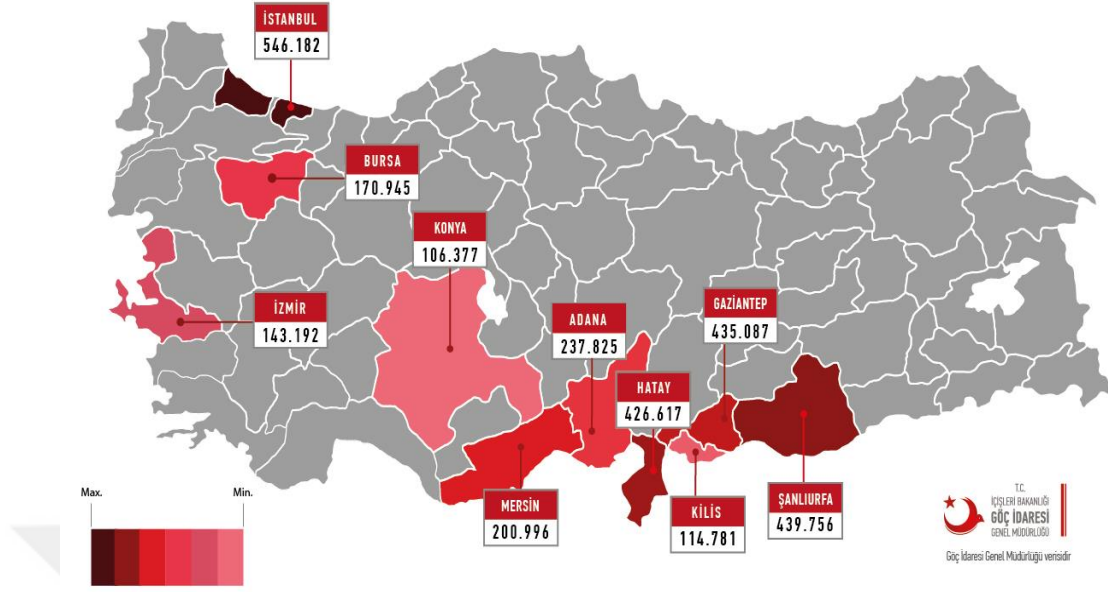
Şekil 1:Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Dağılımı

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019

Yukarıdaki grafiğe bakıldığında; geçici koruma altında olan bireylerin sayısı her yıl düzenli olarak artmaktadır. 14.03.2019 tarihinde geçici koruma altına alınanların sayısı 3.646.889'dur.

14.03.2019 tarihi itibarı ile geçici koruma kapsamı altında olan kadınların sayısı 1.668.576 iken erkeklerin sayısının 1.977.313 olduğu tespit edilmiştir. 18 yaş altında bulunan sığınmacı sayısı toplam sığınmacının yarısına yakın bir dilimini oluşturmaktadır.

Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı

Şekil 2: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı

(T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Genel Müdürlüğü, 2019).

Ülkemizde geçici koruma kapsamında bulunan sığınmacılar ilk sırada İstanbul'da yer almaktadır. Sırası ile Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep, Adana, Mersin, Bursa, İzmir, Kilis ve Konya illeri takip etmektedir.

2.8.GÖÇ SÜRECİNDE ÇOCUK OLMAK

Bu bölümde çocuğun tanımı ve göç sürecindeki çocukların karşılaştıkları sorunlar detaylı olarak ele alınmıştır.

2.8.1. Çocuk tanımı

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 8 yaş altındaki bireyleri çocuk olarak tanımlamaktadır. Aynı şekilde bu kanuna göre çocuk erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşının altındaki her birey çocuktur. Bu iki tanıma bakıldığında çocuk kavramı; 18 yaşını tamamlamış herkes çocuk sayılmaktadır. Yetişkinlerin aksine çocuk; savunmasız ve masum bireylerdir. Türk hukukunda çocuk kavramı 18 yaş altındaki bireyleri kapsamaktadır. Çocuklar fiziksel, psikolojik ve mental düzeyde gelişimlerini tamamlamış kişilerdir. Bakımını tek başına karşılayamayan, bakıma ihtiyacı olan ve sürekli gelişen bireylere çocuk denilmektedir. Çocuklar kendi haklarının farkında olmayan bireylerdir.

Nesiler boyu süre gelen göç kavramı yetişkinleri de çok ciddi şekilde etkilemiş olup; göç olgusunun aile üyeleri arasında en savunmasız olan çocuklar açısından yeni yaşam koşullarına uyumsuzluk, dışlanma, yetersiz hijyen ve beslenme, sağlık, psikoloji, bedensel ve zihinsel gelişim geriliği, korunma eksikliği, güvensiz ev ortamı, suç işleme, antisosyal davranışlar, istismar, ihmal gibi olumsuz etkileri görülmektedir (Şener ve Ocakçı, 2014 Akt: Baş ve Molu,2017).

Çocuklar gelişimleri devam eden, bağımlı bir durumda olan ve korunma süreci içinde olduklarından akut ya da kronik, fizyolojik, psikolojik ve sosyal yönden en fazla etkilenen gruptur (Gözübüyük, vd., 2015 akt: Baş ve Molu,2017).

Türkiye jeopolitik konumu nedeni ile fazla göç alan bir ülkedir. Son yıllarda ülkemize yapılan göçlere bakıldığında göç eden nüfusun yarısına yakın bir kesimi çocuklardan oluşmaktadır. Göç yetişkinlerin üzerinde önemli derecede etkilemiş olsa da asıl büyük etkisi çocuklara olmaktadır. Çocuklar hassas ve kırılabilir yapıları nedeni ile yeni bir yere alışma süreçlerinde zorlanmaktadırlar. Kişisel gelişimleri ve fizyolojik gelişim süreçlerinde yaşanan olumsuzluklar göçten etkilendiklerinin göstergesidir. Bu nedenle göçün çocuklar üzerindeki etkisi oldukça büyüktür.

Ülkemizde yoğun olarak göç eden Suriyeliler mülteci tanımına da göçmen tanımına da uymamaktadır. Yasalarda bu konu ile ilgili herhangi bir tanımın olmaması, mevzuattaki boşluk sebebiyle Suriyelilerin statüsüyle ilgili “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” (YUKK) çıkarılmıştır ve Suriyelilerin statüsü “geçici koruma” olarak belirtilmiştir. 6458 Sayılı YUKK’un “Geçici koruma” başlıklı 91. Maddesinin 1. fıkrası şu şekildedir: “(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir” (Resmi Gazete, 2013). Geçici Koruma Kanunu incelendiğinde bu kanundan faydalananların geçici koruma statüsünün günün birinde biteceği anlaşılmaktadır.

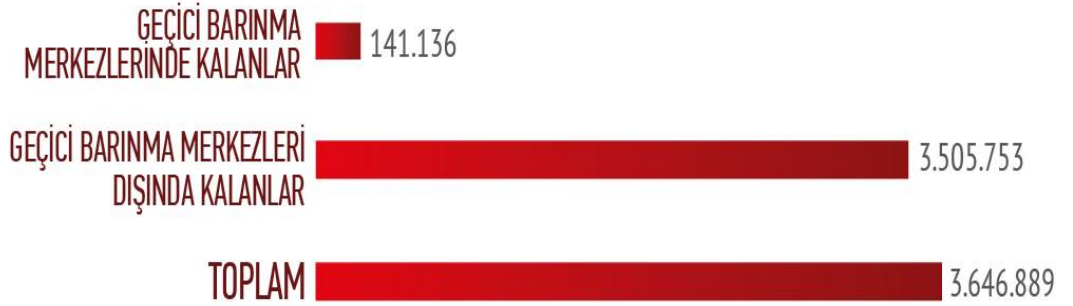
2.9.GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDE OLAN SIĞINMACI ÇOCUKLARIN KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER ve SORUNLAR

2.9.1.Barınma Güçlükleri

Ülkemizde yaşayan sığınmacılar ger geçen gün daha iyi yaşam koşullarına kavuşmuş olsalar da ülkemizin genelinde sığınmacılarda ciddi bir barınma/konut sorunu olduğu bilinmektedir. Barınma/konut sorunu ile ilgili planlı bir yerleştirme politikası baştan beri yapılmamıştır. Barınma güçlükleri yaşayan sığınmacılar ülke geneline yayılmaya başlamıştır. Ve bu durum ülke içerisinde uyum problemi yaşanmasına neden olmuştur aynı zamanda da sürecin kontrol altından çıkmasına neden olmuştur. (Erdoğan, 2018).

İçişleri Bakanlığının İç Göçler İdaresinin Mart 2019 verilerine göre, ülkemizde bulunan Geçici Koruma Statüsünde bulunanların %4,1'i devletin sağladığı geçici barınma merkezlerinde yaşamakta ve geriye kalan %95,9' u ise geçici barınma merkezlerin dışında ülkemizin farklı bölge ve illerinde yaşamaktadırlar. Dolayısıyla kampların dışında kalanların barınma gereksinimlerini tek başlarına karşılaması gerekir.

GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ İÇİNDE VE DIŞINDA KALAN SURIYELİLER

Şekil 3: Geçici barınma merkezleri içinde ve dışında kalan Suriyeliler

Geçici koruma statüsünde olan aileler incelendiğinde; geçici barınma merkezlerinde kalmayan, kendi imkânları doğrultusunda yaşamlarını idame ettirmeye çalışan sığınmacılar; ekonomik durumları iyi olanlar büyükşehirlerde güzel evlerde yaşarken, savaştan kaçarken

her şeylerini Suriye’de bırakanlar ya da savaş esnasında mallarını kaybedenler ise gelirleri ile orantılı yerlerde, yaşam koşulları asgari düzeyin altında yerlerde yaşamlarını idame ettirmektedirler. Ailelerin evlerinde oturabilecekleri koltukların olmaması ilk dikkat çeken unsurdur. Evler genellikle 2 odadan oluşmaktadır, mutfaklarında dolapları yoktur ve yerler taştandır. Isınma tipi sobadır ve soba yakılan oda dışında diğer odalar soğuktur.

Geçici koruma statüsündeki Suriyeliler konusunda yapılan araştırmalarda kamp dışında kalan Suriyelilerin kalabalık ev ortamlarında hijyen koşullarına uygun olmayan şartlarda yaşadıkları gözlenmiştir. Sığınmacılar genellikle çok küçük evlerde yaşamakta, banyo ve tuvalet ihtiyacını ortak alanlarda gidermektedir ve birçoğunun banyosunun evin içinde olmadığı gözlemlenmiştir.

Konaklama ihtiyacının karşılanmasında yaşanan güçlükler Suriyelilere sağlanmayan yeterli derecede sağlanamayan kamu desteği ile daha ciddi hale gelmiştir. Suriye vatandaşları 2644 numaralı tapu kanunu sebebiyle Türkiye’de gayrimenkul edinmemektedir. Bu durum insanların çok büyük çoğunlukla kiralık evlerde yaşadıkları anlamına gelmektedir (Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği ve Un Women, 2018).

Buldukları yerlerde akrabaları ya da diğer yollar aracılığıyla mülkiyet satın alabilen Suriyelilerin konaklama koşulları ve buna bağlı yaşam koşulları iyi durumdayken; maddi açıdan daha kötü durumda olan sığınmacı aileler çoğunluk bodrum, depo ya da üzeri naylon veya plastikle örtülmüş gecekondularda yaşayabilmektedir. Bu tür yerler insani koşulları sağlayamamaktadır ve asgari yaşam koşullarının altında yaşamlarını idame ettirmeye çalışmaktadırlar (Barin, 2015).

Mazlum-der (2015)’e göre, birçok ev o bölgede yaşayan insan sayısı ile kıyaslandığında çok küçük ve rutubetli. Yüksek sayıda insan tarafından kullanılan mutfak ve banyolar sağlıklı olabilir. Türkiye’de Suriyeliler için kapsamlı bir konaklama politikasının olmayışı ve el yakan kira masrafları sonucunda Suriyeliler geçinebilmek için sık sık aile ve akrabalarıyla birlikte yaşamak zorunda kalmaktadırlar.

Göç ile birlikte kentlerde ev fiyatlarında artışlar yaşanmıştır. Yaşanan bu kira artışları sığınmacıların bir evin içinde birden fazla ailenin bir arada yaşamasına neden olmuş. Bekar bireylerinde aynı şekilde aynı evin içinde birden fazla insanlarla bir arada yaşamasına yol açmıştır. Mevsimlik işçilerinde çalıştıkları bölgelerde çadırlar kurarak orada insani

yaşamdan uzak bir koşulda yaşamlarını idame ettirmek zorunda kalmışlardır (Karaca ve Doğan , 2014).

Apartmanda oturanların büyük çoğunluğunun daha az kira ödemek için bodrum katları tercih etmektedir. Kiraladıkları bu evlerin büyük çoğunda ısınma ve rutubet problemi vardır. Ev eşyalarının ise bir kısmını komşulardan bir kısmını yardım derneklerinden toparlamaya çalışmaktadırlar. (Karataştan, 2017).Sığınmacıların yoğun yaşadıkları ilçelerde esnafların bir kısmı dükkânlarında kalmalarına müsaade etmektedir.

Yaşanılan bölgelerde kiraların yüksek olması sığınmacıları düşük kira ödemek için şehrin kenar mahallelerini tercih etmek zorunda kalmalarına neden olmaktadır. Gecekondu şeklinde çarpık, bakımsız, tuvalet ve banyonun genelde dışarıda olan meskenlerde, bir veya iki göz odalarda kalabalık halde bulunmaktadırlar. Ev sahipleri ortaya çıkan bu ihtiyaçtan kira geliri olarak faydalanmak üzere çarpık olan gecekondualarının yanına odalar inşa ederek mevcut düzensizliği daha da arttırmaktadırlar. Sığınmacıların yaşamakta oldukları çevre şartları ve hayat zorlukları nedeniyle özellikle işsiz genç erkeklerin uyuşturucu işine bulaşmaları, genç kızların fuhuş bataklarına saplanmaları ayrı bir problem olarak gün yüzüne çıkmaktadır. Sığınmacıların yaşama koşulları elverişsiz olmaları erkek çocuklarını para kazanmak için uyuşturucuya, kız çocuklarını ise fuhuş batağına sürüklemektedir (Ercoşkun, 2015).

Geçici koruma statüsünde olan sığınmacılar gelirleri ile orantılı bölgelerde yaşamaları nedeni ile karşılaştıkları diğer problemlerden biri ise ısınma sorunudur. Neredeyse tamamının evleri kömür sobası ile ısınmaktadır ve evin içerisinde bir oda sadece sıcak olmaktadır. Kömür sobasının varlığı sadece bir odanın ısıtmasının yanı sıra zehirlenmeyi de beraberinde getirmektedir. Her gün çeşitli medya kanalları tarafından soba zehirlenmesi haberleri ile kaşı karşıya kalmaktayız. Aynı zamanda aileler evlerine kömür almakta zorlandıklarını ve bunun için devletten yardım istediklerini ifade etmiştir.

Artan kira fiyatları ile mücadele etmenin yanı sıra, yerel halkın evlerini kiralamak istememesi ya da normal fiyatının üzerinde kiraya vermek istemeleri durumuyla karşı karşıya gelmektedirler. Çoğunluğu kötü şartlardaki evlerde, bodrum katlarında, evlerin güneş görmediği, nemli, rutubetli yerlerde yaşam mücadelesi verdikleri gözlemlenmiştir ve ısınmaya bağlı birçok hastalıklarla karşılaştıkları gözlemlenmiştir. Kaldıkları evlerin birçoğunda ise yeterli düzeyde eşyaları bulunmamaktadır. Kiraların yüksek olması sığınmacıların bu yaşam koşullarında yaşamlarına en büyük etkendir.

2.9.2.Sağlık Güçlükleri

Sağlıklı olmak, fiziksel, zihinsel ve toplumsal varlık olarak iyi koşullarda yaşamaktır. Sağlık hastalık ve sakatlığın olmamasıyla birlikte bedensel, toplumsal ve ruhsal yönden de tam bir iyilik halidir (Işık, 1994: 68 akt: Harunoğulları,2016,s23). Sığınmacı çocukların uzun yıllar sağlıklı olmayan ortamlarda yaşamaları çocukların fizyolojik iyilik hallerinin yanında ruhsal iyilik hallerini de derinden etkilemektedir. Bu durumda sığınmacı çocuklar sağlık güçlükleri ile karşı karşıya kalmaktadır.

Geçici koruma altındakilerin yaşadığı diğer bir sorun alanı ise sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan güçlüklerdir. Bu güçlüklerin başında sağlık hizmetine erişimde hizmet alacak olanların haklarını yeteri kadar bilmemektirler ve bu konuda doğru yönlendirilmemelerin yapılmaması önemli sorun teşkil etmektedir.

Uluslararası hukuka bakıldığında; sığınmacıların da herkesle eşit olabilecek en yüksek seviyede fiziksel ve ruhsal sağlık standartlarına sahip olma hakları vardır. Türkiye vatandaşının sağlık konusunda sahip olduğu tüm haklardan sığınmacılarında faydalanması gerekmektedir. Ancak; konu üzerine yapılan literatür taraması sağlık sorunlarına fazladan dikkat edilmesi gerektiğini göstermektedir. Ergin (2015) tarafından yürütülen bir çalışmaya göre tüketim mallarına erişimin sınırlı olmasından dolayı beslenmeyle ilgili ciddi bir sorun mevcuttur. Yalnızca Suriyelilerin küçük bir bölümü günde üç öğün yemek yiyebilmektedir; bu durum başta çocuklar için olmak üzere ciddi sağlık sorunlarının meydana gelmesi konusunda risk oluşturmaktadır. Yapılan bazı araştırmalara göre Suriyeli kadınların yetersiz beslenmeden dolayı%50'sinde demir eksikliği, %46'sında B12 vitamini eksikliği vardır. (Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği ve Un Women, 2018).

Sığınmacı ailelerle yapılan görüşmelerde; evlerinde düzenli olarak akşam yemek yedikleri öğrenilmiş, sabah kahvaltısı yapıldığını; ancak öğlen yemek yemedikleri öğrenilmiştir. Uzun süreler et yemedikleri, sadece haftada bir kere tavuk eti yedikleri öğrenilmiştir.

Sağlık ocaklarında ve hastanelerde ve tüm sağlık kuruluşlarında dil problemi nedeniyle hasta sığınmacılar sağlık problemlerini dile getirememektedir ve sağlık

personellerinin de sığınmacıların dillerinden anlamadıkları için tedavilerde sıkıntılar yaşanmaktadır ya da tedavileri gerçekleştirememektedir. Sığınmacılar bu durumu çok sık yaşadıkları için hastanelere gitmek istememektedir ve buna bağlı ciddi sağlık problemleri ile karşı karşıya gelmektedir.

Suriye mülteci krizinin başından bu yana Türkiye Cumhuriyeti Suriyeli mültecilere sağlık hizmetlerine erişim konusunda ciddi olanaklar sağladı. Halen 2.000.000 üzerinde mülteci geniş bir sağlık sigortasından faydalanmaktadır. Ancak ciddi anlamda birtakım güçlükler yaşamaktadırlar ve birtakım sorunlarla karşı karşıya gelmektedirler. Bunlardan bazıları şöyledir:

- Karmaşık sevk- yönlendirme mekanizmaları ve sürekli olarak güncellenen mevzuatı takip etmekte yaşanan zorluklar
- Dil engeli nedeniyle hastane personeliyle yaşanan iletişim sorunları ve tercüme hizmetlerinin sürekli olarak sağlanamıyor oluşu
- Kayıta yaşanan sıkıntılar (Bekleme süresi – Kayıt ilinin dışında bulunulması durumunda sağlık hizmetlerine erişimdeki kısıtlamalar)
- MERNİS sistemine bilgileri aktarılamayan (98- 99 dönüşümü tamamlanmayan) hastaların sağlık hizmetlerine erişimindeki sıkıntılar
- Bazı hastanelerin hala sevk isteme durumları,
- Kornea, böbrek, kemik iliği gibi organ nakillerinde pratikte karşılaşılan zorluklar,
- Kemik iliği nakilleri: donör taraması ve bulunması,
- Kornea nakilleri: acil olmayan nakillerin bakanlık komisyonu tarafından reddedilmesi
- Böbrek ve karaciğer nakilleri: donör bulunmasındaki sıkıntılar.
- Yüksek maliyetli tedaviler ve yurtdışından ithal edilen ilaçlara erişimdeki zorluklar
- Psikolojik ve ruh sağlığı hizmetlerine erişimdeki zorluklar
- SUT kapsamı dışında kalan tedavi ilaç ve medikal malzemelerin temininde yaşanan zorluklar

Yasal statüde çalışmayan göçmenler, sağlık sorunlarıyla karşılaştıklarında, yetkililerin durumu fark edeceklerinden korkup, sağlık hizmetlerinden yararlanmaktan vazgeçmektedir. (World Health Organization, 2006 akt: Baş ve Molu, 2017).

Uluslararası raporlara göre sığınmacı ve mültecilerin sağlık sorunları arasında, beslenme bozuklukları, çocuklarda büyüme ve gelişme gerilikleri, anemi, ishal, kızamık, sıtma, solunum yolu enfeksiyonları, bulaşıcı hastalıklar, fiziksel şiddet ve buna bağlı yaralanmalar yer almaktadır (Altındış, 2013 akt: Baş ve Molu, 2017). Beslenme sorunları açısından, bebekler, çocuklar, yaşlılar, gebeler ve kadınlar daha çok risk altındadırlar. 2012 yılında kamplarda yaşayan mülteciler arasında akut malnütrisyon en fazla beş yaş altı çocuklarda görülmüştür. Bu durum ise mortalite oranını artırmaktadır (United Nations High Commission for Refugees, 2014). Sığınmacıların bebeklik ve çocukluk dönemi aşılarının aksamasından dolayı suçiçeği, difteri, boğmaca, kabakulak, neonatal tetanoz gibi hastalıklarla karşılaşma oranı yüksektir (Türk Tabipler Birliği, 2016 akt: Baş ve Molu,2017).

Uluslararası raporlar incelendiğinde sığınmacıların sağlık sorunlarında yaşadıkları problemlerin başında, kötü beslenme, düzensiz beslenme gibi beslenme bozuklukları, çocuklarda fiziki ve mental gelişme, büyüme ve gelişme gerilikleri, besinlerin azlığından ve besin değerlerinin düşüklüğünden dolayı anemi, ishal, kızamık, sıtma, solunum yolu enfeksiyonları, bulaşıcı hastalıklara rastlanmaktadır. Aynı zamanda buldukları sosyal çevre, akran çevresi ve ailesinden fiziksel şiddet görmeleri ve buna bağlı yaralanmalar oldukça fazladır.

2.9.3.Eğitim Güçlükleri

Tüm uluslararası belgelerde tüm çocukların eğitim hakkı olduğu belirtilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan her çocuğun eğitim hakkı da aynıdır ve eğitim zorunluluğu bulunmaktadır. Eğitim çocukların en temel haklarından ve bu hakları uluslararası sözleşmeler ve yasalar ile de güvence altına alınmıştır. Durum ne olursa olsun bu hakları devletler tarafından güvence altına alınması zorunludur. Yaşadıkları yerden ya da ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan çocuklar, yeni geldikleri topluma uyum sağlamada yetişkinlere oranla daha fazla zorluk yaşamaktadırlar. Çünkü yetişkin bireyler kendileriyle aynı kökene sahip kişilerle bir araya gelerek, güvenli bir çevre oluşturabilir, kendilerine sosyal destek sistemleri sağlayabilirler. Eğitim, bu kapsamda mülteci ve sığınmacı çocukların, yeni yaşam koşullarına, yeni bir çevreye uyum sağlamada etkili olacak en önemli araçlardan birisidir. Fakat birçoğu zaman mülteci ve sığınmacı çocuklar eğitimlerine devam

etmede sıkıntılar yaşanmakta ve eğitime devam edememektedirler. Eğitimlerine devam edenlerde ise, hem kendileri hem de eğitim sistemi açısından bazı güçlükler ortaya çıkmaktadır. Özellikle bu çocukların yaşamış oldukları ani ve zorlu göç yolculukları, krizler, travmalar, farklı bir geçmiş ve kültürel özelliklere sahip olmaları, ortak bir dili kullanamamaları gibi birçok sebepten dolayı akranlarına ve okul hayatına uyum sağlamada ek çaba göstermek zorunda kalmaktadırlar. Çoğu zaman da akranlarına ve okul hayatına uyum sağlayamamaktadırlar. Ayrıca eğitim sistemi de farklı dillere sahip, farklı etnik kökenlere sahip bu kişilerin ihtiyaçlarına cevap vermek durumunda kalmakta ve bu açıdan bakıldığında eğitim sistemi de yetersiz kalabilmektedir.

Türkiye'deki Suriyelilerin yarısını çocuklar oluşturmaktadır. Yapılan incelemeler sonucu bu çocukların ciddi dikkat çekecek oranda okula devam edememekte ya da okul hayatına hiç başlayamamaktadır. Bu nedenle eğitim hayatı yarıda kalan ya da eğitim hayatına hiç başlayamayan çocuklara erişilememesi ve bu çocukların okula erişiminin desteklenmemesi önemli bir sorundur.

Diğer konularda olduğu gibi eğitim konusunda da asıl sorun kamp dışında olanlarda yaşanmaktadır. Hayata Destek Derneği yaptığı saha çalışması doğrultusunda çocukların eğitime devam etmemesinin en büyük nedenleri arasında eğitim kurumlarının evlerine uzak olması, çocukların başta dil olmak üzere okullardaki çocuklarla anlaşma konusunda sıkıntıya düşecek olmaları korkusunun varlığı ve ailelerin bu konuda bilinçli olmamaları yer almaktadır. Çocukların okula gitmek yerine çalışıp eve geçim kaynağı sağlamak için okula gitmek istemedikleri öğrenilmiştir. Çocukların ev geçindirme düşüncesinin varlığı çocuk işçiliğinin giderek artmasına neden olmaktadır. Zorunlu eğitim haklarının olması; ancak bu konuda yeterli çalışmaların yürütülememesi de bir diğer sorundur. Ailenin aile geçmişi, savaş alanında yakınlarını kaybetmesi, ekonomik zorluklar yaşaması çocuğun okula uyum sürecini olumsuz etkileyebilmektedir.

Okullardaki eğitimcilerin de duyarsız davranışları dikkatten kaçmamaktadır. Öğretmenlerin çocuklara yaklaşımlarının iyi olmadığı gözlemlenmiştir. Okul idarecilerin ve öğretmenlerin çocuklara yönelik olumsuz tutumları çocukların okula uyum sürecini etkilemektedir. Aynı zamanda eğitimciler ve veliler arasında başta dil problemi olmak üzere iletişim sorunu yaşanmaktadır. İletişim eksikliğinin yaşanması ailenin okul konusunda duyarsız kalmalarına neden olmaktadır.

Yapılan incelemelerde sığınmacı çocukların en temel problemi Türkçe bilmemeleridir. Bu nedenle ciddi sorunlar yaşamaktadırlar. Öğretmenler çocuklarla dil problemi nedeniyle hiçbir şekilde iletişime geçememektedirler ve çocuklar da sınıf arkadaşları ile de iletişimlerinin sınırlı olduğunu, sınıfta yalnız kaldıklarını, yaşadıkları sorunları öğretmenlerine aktarma imkânları bulamadıklarını bu nedenle de karşılaştıkları sorunlar ile tek başlarına mücadele etmek zorunda kaldıklarını öğrenilmiştir. Bu durum da çocuğu çaresi bırakarak eğitimden ve okuldan uzaklaşmasına neden olabilmektedir. Eğitimciler de bu durumda kendilerini mutlu hissedememekte ve çocuklara bir şey katamamaları nedeni ile kendilerini yeterli bulamamaktadır. Bu da öğretmenin ders esnasında gergin ve sinirli olmasına neden olmaktadır ve bu durumdan hem sığınmacı çocuklar hem de yerli halkın çocukları etkilenmektedir.

Son yıllarda eğitime destek veren sivil toplum kuruluşların artması ile eğitime ulaşmada yaşanan sıkıntı giderek azalmaktadır. Ancak okul idaresinin ve öğretmenlerin sığınmacı çocuklara yaklaşımları çocuğun okula devam etmek istememesinde yaşanan önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Dil problemi yaşamalarının yanı sıra okul idarecileri ve öğretmenleri tarafından sıkıntıya uğramaları çocukları eğitimden uzaklaştırmaktadır. Daha önceleri karşılaşılan bir durum olan sığınmacı çocukların okula kabul edilmemesi son yıllarda azalan bir durumdur. Geçici Koruma statüsünde olan çocuklar bu bağlamda devlet okullarına kabulleri gerçekleşmektedir.

Üniversite çağına ulaşmış çocuklarda ise Yükseköğrenim tarafından sağlanan imkanlar doğrultusunda eğitimlerine devam edebilmektedirler.

Okullardaki rehber öğretmenlerinin sayıları oldukça azdır ve geçici koruma altında olan çocuklara yönelik düzenlenen çalışmalar bulunmamaktadır. Geçici koruma altında olan çocukların özel durumları olabilmektedir. Bu özel durumlarına yönelik herhangi bir yönlendirme çalışmaları yer almamaktadır.

Kültürel farklılıkların var olması, geldikleri ülke ile şu an yaşadıkları ülkenin kültürlerinin aynı olmaması, konuşulan ilin farklı olması ve kültürel özelliklerin değişkenlik göstermesi uyum sürecini etkilemektedir bu da çocukların okula uyumlarını etkilediği kadar okul başarısını da etkilemektedir.

2.9.4.Ekonomik Güçlükler

Geçici koruma statüsünde bulunan çocuklarla yapılan incelemeye göre; çeşitli ekonomik güçlükler ile karşılaştıkları öğrenilmiştir. Çeşitli STK'lardan ve devlet

bünyesinden alınan yardımlar yeterli olmayabilmektedir. Bu bağlamda sığınmacı ailelerin ve çocukların temelde karşılaşılan en büyük problemleri ise barınmadır. Barınma konusunda mali sorunla yaşadıkları, yaşadıklarının yerin kirasını vermekte zorlandıkları, kış aylarında evlerinde ısınma problemleri olması, ısınma için gerekli yakacakları alamamaları ve ısınmaya bağlı çeşitli hastalıklara yakalandıkları bilinmektedir. Barınmaya dair yaşanan sıkıntıların yanı sıra sığınmacı çocuklarda beslenme ihtiyacında mali sorunlar yaşadıkları öğrenilmiştir. Düzenli ve günde 3 öğün beslenemedikleri bilinmektedir ve buna bağlı olarak sağlık problemleri ile karşılaşmaktadırlar.

Sığınmacı çocuklarla yapılan görüşmede istedikleri her kıyafeti giyemedikleri ve istedikleri kıyafetleri alamadıkları öğrenilmiştir. Karşılaşılan bir diğer problem ise; gidecekleri yerlere ulaşmada yol parası bulamamaktadırlar. Bu duruma bağlı olarak çocukların okula yürüyerek gittikleri, hastaneye gidebilmeleri için ulaşım araçlarına verecek paralarının olmaması nedeni ile zorlandıkları öğrenilmiştir. Aynı zamanda sığınmacı çocukların sosyal gereksinimlerini karşılayabilmeleri için de mali sorunlar yaşadıkları bilinmektedir. Hobi edinebilecekleri kurslara gidememekteler, buldukları çevreyi gezememektedirler ve kurs ve aktivitelerde mali sorunlardan dolayı yer alamamaktadır. Çeşitli ekonomik zorluklarla karşılaşan çocuklar buldukları yere olan bağlılık duygusu ortadan kalkmaktadır. Ve buna takiben çocukların hem fizyolojik sağlıkları hem de ruhsal sağlıkları risk altına girmektedir.

2.9.5.Dil ile ilgili İletişim Güçlükleri

Ülkemizde yaşayan; Geçici Koruma Altında olan çocukların kamp dışında yaşayanların karşılaştıkları en önemli sorunlardan bir tanesi de dil problemidir. Ülkemizde geçici koruma altında olan çocukların anadilleri Türkçe olmamasından kaynaklı dil problemleri yaşamaktadırlar.

Geçici koruma altında olan çocukların dil problemi yaşamaları nedeni ile resmi kurumlarda olan işlerinde sıkıntılar yaşamaktadır. Örneğin; okullarda dil problemleri yaşamaları, öğretmenleri ile iletişim kuramıyor olmaları, derslerden bir şey anlamamaları sorunlarından bazılarıdır. Okullarda Türkçe öğrenmeye başlamaları bu problemi yavaş yavaş ortadan kaldırmaktadır.

Dil problemi yaşayan çocukların sosyal çevrelerindeki arkadaşlık kurma da zorluklar çekmesi de yaşanan diğer bir sorundur. Tam anlamıyla Türkçe öğrenememiş olmaları yerel halk tarafından arkadaşlık kurmak istememeleri ile sonuçlanmaktadır.

Sağlık problemleri yaşamaları, gidilen sağlık kuruluşlarında sağlık problemlerini dil probleminden dolayı anlatamamaları da karşılaşılan diğer bir sorundur. Dil problemleri yaşamaları ve sağlık kuruluşlarında buna dair çözümlerin olmaması çocukların sağlık kuruluşlarına gitmek istememesi ile sonuçlanmaktadır.

2.9.6. Sosyal Destek Yetersizlikleri

Geçici koruma altında olan çocuklarda Türkiye’de yaşayan her vatandaş ile sağlık haklarına sahiptirler. Geçici koruma yönetmeliğinin 27. Maddesi buna göre düzenlenmiş olup; sağlık haklarına erişmeleri yer almaktadır. Sağlık ocakları ve hastanelerden faydalanabilmektedirler. Tedavi katı payı ve ilaç ücretleri alınmamaktadır. Sağlık alanındaki sosyal destek AFAD tarafından sağlanmaktadır. Aynı zamanda ülkemizdeki zorunlu eğitimden geçici koruma altındaki çocuklarda faydalanabilmektedir. Ve Türkiye vatandaşlarının eğitim haklarından faydalanabilmektedir. Geçici koruma yönetmeliğinde buna dair düzenlemeler yapılmıştır. Ülkemizde geçici koruma altında olanlarda aynı-nakdi yardımlardan faydalanabilmektedir.

Geçici barınma merkezlerinin bulunduğu illerde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından psikososyal destek birimleri kurulmuştur ve psikososyal destek hizmetleri verilmektedir. Bakanlık tarafından risk altında olan çocukların tespiti sağlanır, önce aile yanında kalması esas alınarak destek hizmetleri sağlanır 5395 sayılı kanun sığınmacı çocuklar için uygulanabilmektedir.

Geçici barınma merkezleri dışında kalan yabancı uyruklu kişiler yetkili birimlerce kayıtlarının yapılmış olması şartıyla buldukları yerdeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından yardım talep edebilmektedirler. Yapılan incelemeler doğrultusunda yardıma uygun bulunmaları halinde yardım hizmetleri sağlanmaktadır.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı başta olmak üzere, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve birçok vakıf ve sivil toplum kuruluşları geçici koruma altında olan aile ve çocuklara sosyal destek sağlamaktadır.

2.9.7. Sosyal Dışlanma Sorunları

Sosyal dışlanma; bireyin toplumla bütünleşmesinin ve toplumsal rollerini sağlıklı bir şekilde sağlamasının önünde engel ve temel gereksinimlerini karşılayamaması gibi sonuçlara neden olan, bireyin; kurumlardan, hizmetlerden, sosyal etkileşim ve gelişimsel fırsatlardan yararlanamamaları ve binevi insan haklarının ihlali olarak tanımlanabilir.

Geçici koruma altındakilerin; mülteci olmaları sosyal dışlanmaya maruz kalmalarına neden olmaktadır. Dillerinin farklı olması, mülteci olmaları, yaşadıkları yerin sosyokültürel özellikleri farklı olması, fiziksel görüntülerinin ülkemizdeki bireylerin fiziksel görüntülerinden farklı olması ve mülteciler hakkında medya söylemleri sosyal dışlanmanın temel etkenlerindedir.

Yerel halk tarafından dışlanmaya maruz kalmalarının nedenleri; ülkemizdeki hanelere 2.eş olarak gelmeleridir. Gerek yasalarca gerek de yasa dışı birçok Türk erkeği mültecilerle evlenmektedir ve yerel halkın kadınları tarafından ciddi sorun teşkil etmektedir ve yaşadıkları bölgede mültecileri istememektedir. Aynı şekilde istihdam alanında ciddi bir potansiyel tehlike olarak anılmaktadır. Nedeni ise tarım, hayvancılık, küçük işletmelerde ucuz iş gücü olarak çalışmaktadırlar ve işverenlerde yerel halkı işten çıkarıp daha ucuza işçi olarak çalıştırmaktadırlar.

Geçici koruma altındaki çocuklar yerel halkın çocukları tarafından sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadır. Yerel halkın çocukları okulda, mahallede ve sosyal çevrede arkadaşlık kurmak istememekte, kendi oyunlarına dâhil etmemekte ve kendi arkadaş gruplarında sığınmacıları istememektedir. Yaşanılan tepkiler doğrultusunda sığınmacılar yerel halkın çocukları ile iletişim kurmaya çekinmektedir.

2.9.7.1. Damgalanma ve Sosyal Dışlanma

Dışlanmanın en büyük nedeni damgalamadır. Genellemeye dayalı, mülteci gruplarını hedef alan, mültecilerin kimliklerine karşı bir saldırı niteliği taşıyan söylemler, sosyal dışlanmayı tetiklemektedir. Yerel halk tarafından ortaya atılan, dedikoduya ve etiketlemeye dayalı söylemlerin hedefi ve kurbanı olan mülteciler bu durum karşısında mücadele etmek zorunda bırakılmakta fakat kendilerini savunamamaktadır.

Sosyal dışlanmanın en büyük mağduru, yoksulluk nedeniyle sokakta çalıştırılan sığınmacı çocuklardır. Mendil satan, ayakkabı boyayan ya da çeşitli işlerde saatlerce çalıştırılan çocuklar ailelerinin geçimlerini sağlamaya yardımcı olabilmek adına kendilerinden çok daha büyük altında kalmakta ve eğitimlerine devam edememektedir.

İlk zamanlarda hoşgörü ve kabulle karşılanan sığınmacılar ilerleyen dönemlerde yerel halk tarafından ekonomik bir tehdit olarak görülmüştür ve toplumun sığınmacılara karşı tutum ve algıları değişmiştir. Hizmetlere ulaşım konusunda aksaklıkların meydana gelmesi, yükselen kiralar, iş kayıpları ve ekonomik zararlar ile güvenlik kaygıları bir araya gelerek yerleşik halkta bir gerilim yaratmaktadır. Böylece sosyal dışlanma olgusu daha net

ve somut bir hal almaktadır. Mültecilerin, yerel halk tarafından ucuz iş gücü olarak görülmesi, emeklerinin sömürülmesi ve haliyle daha kolay iş bulmaları, acil bir barınma ihtiyacı içerisinde olan mültecilerin evlere mecburen değerinden çok daha fazla kira ödemesi mevcut gerilimi niteleyebilecek nedenlerdir.

Bazı sığınmacı grupları kültürel, dinsel ve yahut etnik benzerlikler nedeniyle daha sıcak karşılanırken bazı gruplar ise yine bu gibi farklılıklar nedeniyle daha büyük bir dışlanmayla karşılaşabilmektedir. Dilsel farklılıklar da sosyal dışlanmaya neden olan etmenler listesinin en başında yer almaktadır. Her göç, sosyal dışlanma riskini yanında taşır. Göç sonrası karşılaşılan toplumlardaki dışlamaların birincil sebebi sosyokültürel farklılıklardır. Dışlayıcı söylemlerin birçoğu kültürel ve sosyal uyumsuzlıklardan beslenmektedir. Kültür çatışması sonucunda anlaşmaya varılamayan konular genellikle kültürel öğeler barındıran durumlardır. Kültürel öğeler konusunda ortak paydaları olmadığı için kişiler ötekileştirilmeye maruz kalmıştır. Ötekileştirilen sığınmacılar alışkanlıklarının yaşadıkları bölge ile uyumlu olmaması, yerleşik toplum tarafından kabul edilmek istenmez ve bir uzlaşmaya varmak neredeyse imkânsız hale gelir. Yaşam tarzı, komşuluk ilişkileri, dil ve süregelen alışkanlık ve tecrübeler kültürel dışlanmanın temelini oluşturmaktadır (Deniz, Hülür, & Ekinci, 2016).

Göç olgusunun bireysel hayata etkileri üzerinde düşünüldüğünde bu olgudan en çok etkilenen ve bu uyum sürecinin önemli bir kısmını oluşturan insandır. Değişik kültürlerden gelmiş olan bireylerin etkileşimi birbirleri arasında yaşanacak olan kültürel uyum sorununu da beraberinde getirmektedir. Göç ile birlikte birbirinden farklı yapıda olan gruplar aynı ortamlarda ve ortak yaşam alanlarında birlikte hayatı paylaşmaktadır. Dil, din, ırk, kültür farklılığı yaşayan bu bireyler bu uyum sürecinde zorlanabilmektedir (Akıncı, Nergiz, & Gedik).

Sığınmacı bireylere baktığımızda hangi nedenle olursa olsun bulunduğu ortamı yaşadığı bölgeyi veya ülkesini terk etmek durumunda kalması bireyleri yok olma korkusu ile karşı karşıya getirmektedir. Geldiği toplumla bütünleşememe, toplumun içinde asimile olma, değer ve yargılarını içine alan kültürlerini kaybetme ya da bu kültürlerini yaşatamama başka bir bölge ya da ülkeye gelen, sığınan bireyler için korku nedenini oluşturmaktadır. Diğer açıdan baktığımızda ülkesine gelen bireyleri istememe, onların ülkesi için sorun oluşturacağını düşünme de yine toplumun yaşamış olduğu korkular içindedir. Bireyler ülkesine gelen mülteci-göçmen kişileri birçok anlamda kabul etmez ve bu kişilerin kendiler için sorun oluşturacağını düşünmektedir.

Ekonomik, sosyal, yaşamsal alan ve yine kültürel bağlamda bu kişilerin toplumlari, toplumların bütünlükleri ve kendi kültürleri açısından tehlikeli olabileceği düşüncesi içindedirler. Sahip oldukları gelenek, görenek kültür ve değerlerin göçmen-mülteci kişiler tarafından yok edileceği veya bu kişilerin kendi kültür ve değerlerinin toplumlari içinde daha baskın geleceği içindedirler. Bu sebepten ötürü toplum göçmen-mülteci kişileri kabul etmede ve onları benimsemede zorlanmakta ve buna bağlı olarak da bu kişileri özellikle kültür konusunda sosyal anlamda dışlanabilmektedirler.

2.10.GÖÇMEN, SİĞİNMACI ve MÜLTECİLERLE SOSYAL HİZMET

Bu bölümde sosyal hizmetin tanımı, mikro, mezzo ve makro düzeyde incelenmesi, güçlendirme yaklaşımı ve sistem yaklaşımı ele alınmıştır.

2.10.1.Sosyal Hizmet Tanımı

Sosyal hizmet, insan hakları, sosyal ve ekonomik adaleti ve hak yaklaşımını esas alan bir meslektir. Uluslararası Sosyal Hizmet Federasyonu (International Federation of Social Work) yaptığı tanıma göre sosyal hizmet; sosyal değişimi ve gelişimi, toplumsal bağlılığı destekleyen, sosyal uyumu ve insanların güçlendirilmesini ve özgürleşmesini amaçlayan uygulamaya dayalı bir mesleki disiplindir. Sosyal hizmetin temel amacı insanların refah düzeyini arttırmaktır (IFSW, 2014).

Sosyal hizmet kişiler ile hayatın sorumluluklarını yerine getirme konusunu başarma, güç bir halden kurtulabilme, hedeflerine ve kıymet verdikleri şeyleri hakikatlendirebilmelerine tesir eden sosyal ortamları arasındaki iletişim ile alakalıdır. Bu sebeple kişilere kendi meselelerini çözme ve başa çıkma kapasitelerini daha etkili değerlendirilmelerini ve yaymaları, kişiler ve kaynak sistemler arasındaki ilk ilişkilerini oluşturma ve basitleştirmelerine yaver olmaktadır (Buz, 2004).

Yaşanılan bölgede sığınmacı olmak oldukça zor bir durumdur. Sığınmacı olup çocuk olmak bu durumu iyice güçleştirmektedir. Sığınmacı ve çocuk olmak dezavantajlı bir grup dinamiği için daha da zorlaşmaktadır. Sığınmacıların bu bağlamda karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara bağlı olarak ortaya çıkan güçlükler çok daha fazla çeşitlenebilmektedir. Bunlar yaşamımızı idame ettirmek için gerekli olan gereksinimlerimiz (barınma, beslenme, giyinme, sağlık gibi), eğitim, istihdam, sosyal dışlanma, güvenlik vb. gereksinimlerin karşılanmasında ciddi engeller olarak karşılına çıkmaktadır. Sosyal Hizmet mesleği 'hak temelli yaklaşım' çerçevesini temel alan bir meslektir. Sığınmacılarla mesleki müdahalede

sosyal hizmetin en temel ilkesi olan “hak temelli yaklaşım” çerçevesinde sığınmacılara yaklaşmalı ve onların her şeyden önce insan oldukları ve diğer insanlar için olan her şeyin kendileri için de hak olduğu anlayışı esas alan bir yaklaşımla hareket etmek gerekir.

2.10.2.Mikro, Mezzo ve Makro Düzeyinde Uygulama

Levienne, sosyal hizmet mesleğinin sığınmacı ve mültecilerle üç değişik seviyede çalışabileceğini dile getirmiştir. Bu seviyeler mikro, mezzo ve makro seviyeler şeklinde tarifleyen Levine, mikro seviyede sosyal hizmet müdahalesinin sığınmacı ve mültecilerin iştirakçi tutumlarının fazlalaştırılması, müracaatçıların maharet elde etmelerini ve kendi kendilerine kifayyetli olma halinin oluşturulmasına odak olmaya işaret etmiştir. Mezzo seviyede, ekip çalışmalarının kullanılmasıyla, ortaklaşa problem çözme maharetlerinin geliştirilmesi, duygusal reaksiyonların olağan hale getirilmesi, etkinlik ve denetim işleyişi elde edilmesi ve örgütsel hareketlerin gösterilmesi için, sosyal hizmet müdahalesinin kullanılabilmesine temas etmiştir. Makro seviyede ise, sosyal hizmet mesleğine sığınmacıların ve mültecilerin ekonomik, psiko-sosyal, eğitim ve sağlık gibi sahalarda ulaşılamayan ihtiyaçların belirlenmesi için araştırma yapmak, söz konusu müracaatçıları alakalandıran siyaset oluşturulmasına yardım etmek ve bu fertlerin faydasına toplum örgütlenmesi ifa etmek gibi roller düştüğünü belirtilmiştir.

Sosyal hizmet uzmanları, dezavantajlı gruplardan biri olan sığınmacı çocuklarla çalışırken öncelikle çocuk ve ailesi ile mikro düzeyde çalışma gerçekleştirir, mezzo düzeyde sığınmacı gruplarıyla çeşitli çalışmaları bir arada yürüterek ve makro düzeyde ise sığınmacı çocuklara yönelik gerekli ihtiyaçlarının karşılanması ve varolan sorunlarının çözümlerinin üretilmesi; sığınmacı çocuklara yönelik sosyal politikalar üreterek, gerek yerel gerekse uluslararası düzeyde çalışmalar gerçekleştirir. Uzmanlar mikro, makro ve mezzo düzeyde gerçekleştirdiği çalışmalar ile temel olarak ‘sığınmacı çocukların kendi kendilerine yeterli düzeye gelebilmeleri’ için gerekli mesleki çalışmalar ile koruyucu-önleyici-güçlendirici yaklaşım çerçevesinde müdahaleler gerçekleştirir.

Mültecilik alanında sosyal hizmet uzmanlarının birçok rolleri vardır. Bunların bazıları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- **Danışmanlık:** Mültecilere ihtiyaç duydukları her konuda danışmanlık verilmektedir.
- **Savunuculuk:** Gerektiğinde mültecilerin haklarını savunabilmektedir.

- **Bilgi verme:** Mülteciye ihtiyaç duyduğu her konuda bilgi verebilmekte ve yönlendirebilmektedir.

- **Kaynaklarla buluşturma:** Müracaatçıları toplumdaki kaynaklarla buluşturma anlamında çalışmalar yapabilmektedir.

- **Güçlendirme:** Mültecileri içinde buldukları tüm güçlüklerle karşı koymaları yönünde çalışmalar yapabilmektedir. Müracaatçıları güçlendirirken SHU “güç” kaynaklarına başvurma gereksinimi duyabilir:

1- Para, iş, barınak, sağlık bakımı ve eğitim gibi kaynaklara nereden ulaşılabileceği ile ilgili ve onlara nasıl güvenli olarak ulaşılabileceği konusunda bilgi sahibi olma ya da haberdar olma

2-Ülkedeki sorun çözme yetenekleri kadar sivil, politik ve yasal sistemler hakkında bilgi,

3- Sosyal sistemler ya da örgütlerle başa çıkmada etkili olan tutum ve davranışlar seti ya da kişisel beceriler ve

4- Müracaatçıların etnik toplumunun içinde ve dışında yer alan, arkadaş ya da tanıdıklar gibi iletişim ağları inşa etmelerinde katkısı olacak destek sistemlerini bilmek (Buz,2004).

- Toplumla bütünleştirme:** Toplumların mültecilere yönelik ön yargıları nedeniyle mülteciler çok zorluk yaşamaktadırlar. Bu anlamda mültecileri ve toplumu bütünleştirme çalışmaları yapabilmektedirler. Ayrıca toplumu da bu konuda bilgilendirmektedirler. (Buz, 2004).

Barker’in ifade ettiği gibi, sosyal hizmet uzmanlarının temel görevlerinin başında, müracaatçıların baş etme becerileri arttırmak ve bu becerilerin artırılması ile kendi kendilerine yeterli düzeye getirebilmek, müracaatçıları onlara kaynak, destek, hizmet ve fırsat sunan kaynakları bir araya getirmek ve bu konuda da müracaatçılara arabulucuk yaparak kaynaklarla arından köprü görevi sağlamak, bu kaynaklardan aktif faydalanmaları için onların savunuculuğunu yapmak ve kendilerini kaynakları etkin bir biçimde kullanmalarını sağlamak ve bunları yaparken sığınmacıların sesi olarak hak savunuculuğu yapmaktır. Sığınmacı çocuklarla bireysel çalışmalarda başetme kapasitelerini artırma ve

bireylerin güçlü yönlerini ortaya çıkararak onların asgari yaşam düzeyine ulaşmaları hedefinde olmalıdırlar.

Sosyal hizmet mesleği ırk, milliyet, etnik köken, din, kültür, siyasi görüş ayrımı yapılmaksızın tüm insanların onurunu düşünerek hareket eden bir bilim dalıdır. Sosyal hizmet uzmanları sığınmacılara karşı sosyal adaleti sağlar, ayrımcılığın önüne geçmeye çalışarak, kaynaklara ulaşmada bağlantı kurma rollerini üstlenir.

Son yılların en büyük sorunlarından biri olan mültecilik alanına dair alan çalışmaları oldukça kısıtlıdır. Sosyal hizmet mesleği dezavantajlı gruplarla çalışma alanına sahip bir meslektir. Sosyal hizmet ve mültecilik alanına dair kaynaklar incelendiğinde bu alana dair yapılan bilimsel çalışmalar oldukça az olduğu gözlemlenmiş ve kaynaklar sınırlı olduğu bilinmektedir. Mültecilik alanına dair çeşitli kurum, kuruluş, dernek ve STK'lar olmasına rağmen yayımlanan bilimsel çalışmalar yok denilecek kadar azdır. Mültecilik alanı sosyal hizmet mesleğinin ilgilendiği en temel olmasına karşın bilimsel çalışmaların birçoğu diğer meslek dallarından yapılmış ve sosyal hizmet uzmanları kendilerini bu alana karşı geri de tutarak alana yapılan katkılarını sınırlamışlardır. Alanın en temel mesleği olan sosyal hizmet uzmanlarının bu alanda daha geniş çalışmalar yapmaları hem mesleki açıdan hem de mültecilerin temel haklarına ulaşması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

2.10.3.Güçlendirme Yaklaşımı

Büyük gruplar veya bireysel düzeyde her türlü sosyal sorunun çözümünde sosyal hizmet için; güçlendirme yaklaşımı önemli bir görevi üstlenir. Güçlendirme; bireylerin güçlerini fark etmeleri ve kullanmalarına yardımcı olmayı hedefleyen bir mesleki müdahale sürecidir. Sosyal hizmet uygulamalarında sıklıkla kullanılan bir yaklaşım olarak “güçlendirme”; insanların, örgütlerin veya toplumların, “kendi yaşamları üzerinde kontrol yetisine” sahip olabilmesi anlamına gelmektedir. Bireylere, gruplara, ailelere ve toplumlara; kendi içlerindeki ve çevrelerindeki kaynakları keşfetmelerine ve kullanmalarına yardım etme sürecidir.

Sorun yaşayan özneye, sorunu kendi çözebilme becerisi kazandırmayı amaçlayan bir müdahaleyi öngören bu yaklaşım elbette ki sığınmacılar için de uygulanabilir. Sahip olduğu güç ve becerileri fark eden, haklarının neler olduğunu, bu haklara nasıl ulaşabileceğini, kendisine ilişkin çalışmalar yapan dernek-kurum-kuruluşları bilen ve bu kurumlarla nasıl irtibata geçebileceği konusunda bilgi sahibi olan bir sığınmacı; yaşamakta olduğu sıkıntıların büyük bir kısmının üstesinden gelmiş olur. Bahsedilen bu bilgilere sahip kişi sadece fiili

olarak değil güven duygusu, özgüven ve rahat olma gibi duygusal güçlere ve sağlıklı kişilik belirtilerine de kavuşur. Sürecin tamamlanması ile kişi kendi kaderini tayin etme düzeyine kavuşmuş, istenilen ve kişinin yararına olan durumu elde etmiştir. Bu noktaya varılabilmesi için sosyal hizmet uzmanı önemli bir görev üstlenmektedir. Kişiye sahip olduğu becerilerinin fark ettirilmesi veya hatırlatılması ve haklarını tanınmasının sağlanması güçlendirmenin ilk aşamasında yapılacak uygulamalardır. Güçlendirmenin önünde engel teşkil edebilecek, sığınmacının çevresinden veya kendisinden kaynaklanabilecek risk faktörleri de uygulama gerçekleştirilmeden önce göz önünde bulundurulmalı ve ‘her birey tektir’ yaklaşımı ile sığınmacının kendine özgü bir birey olması dikkate alınarak uygulamaya biçimlendirme yapılmalıdır.

2.10.4.Sistem Yaklaşımı ve Sosyal Hizmet

Sistem kuramının en temeli yaşam içindeki sistemlere bir bütün olarak bakar ve sistemlerin diğer sistemlerle olan etkileşimini inceler. Sosyal hizmet mesleğinde bu kuramın temel odağı insanların çevreleri ile nasıl etkileşime girdikleridir. Bu kuram olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurma yerine, birey ve durumu birbiriyle karşılıklı ilişki içinde bir bütün olarak ele almaya yardımcı olmaktadır. Birey ve bireyin içinde bulunduğu çevre ayrı ayrı değerlendirilirse sosyal işlevsellik sorunu yeterli olarak anlaşılabilir. Öncelikle birey ve diğer sosyal sistemler arasındaki karmaşık etkileşim anlaşılmalıdır. Bununla birlikte, bir bütün olarak sistemin dinamiklerini, süreçlerini ve etkileşimlerini anlamak için bir çerçeveye gereksinim vardır. Bu kuram uzmana olayların tümünü kapsayacak bir çerçevede bakabilmesine yardımcı olur. Ayrıca, sosyal sistem kuramı, sosyal hizmet uzmanlarına, birbirinden farklıymış gibi görünen varlıklar arasındaki ilişkiyi ve bağlantıyı kavramsallaştırma olanağı sağlar. Bu varlıklar bireyler, aileler, küçük gruplar ve toplumlar biçiminde sıralanabilir (Duyan, 2016).

Sosyal hizmet uzmanı, kendilerini etkileyen sosyal sorunları çözmek amacıyla birçok başarısız girişimde bulunmuş olan kişilere hizmet verir. Özellikle sığınmacılar ile çalışırken, sığınmacıların göç sebepleri ve göç yollarında yaşadıkları olumsuz deneyimlerle birlikte, mülteci statüsünü kazanabilme ve yeniden bir yaşam kurabilme aşamalarında pek çok sorun yaşamaktadırlar. Sistem bakış açısı uzmana, eski sorunlar için yeni değişim stratejilerini göz önünde bulundurmaya ve farklı müdahale yolları belirlemeye yardımcı olur. Sorun çözme sürecinin bir parçası olarak sosyal hizmet uzmanı sistemik düşünerek, çok sayıda ve kapsamlı değişim hedeflerini ve stratejilerini belirlemede sığınmacı müracaatçıları ile daha yaratıcı bir şekilde iş birliğine girebilir. Sistem yaklaşımı bakış açısı, sığınmacılar ile çalışan

uzmana, mültecilerin içinde bulunduğu tüm etmenleri bir bütün olarak ele alıp müdahale stratejileri belirlemede kolaylık sağlar. İnsan gereksinimleri, insanların parçası olduğu büyük sistemlerden bağımsız olarak ele alınamaz. Sosyal sistemler kuramı var olan sistemlerin ve onların gereksinimlerinin belirlenmesinde bir anlayış sağlamaktadır.

Sosyal hizmet uzmanları, mikro düzeyde yaptıkları çalışmalarda sığınmacı çocuk ve ailesi ile yaptığı mesleki çalışmalarda bireylerin karşılaştıkları; barınma, sağlık, ekonomik, dil problemi, sosyal destek güçlükleri, dil sorunu ve sosyal dışlanma gibi güçlüklerle çalışma yaparken bireyin başetme kapasitesini arttırarak güçlendirmesini esasa alır. Ailelere sağlanan ayni-nakdi yardım ve psikososyal destek sistem yaklaşımını esasa alarak müdahaleler gerçekleştirmektedirler.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1.ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın temel amacı Türkiye’de yaşayan geçici koruma statüsü altında olan sığınmacı çocukların sosyal hizmet bağlamında karşılaştıkları güçlükler, sorunlar ve gereksinimlerinin Mardin ve İzmir il örneklerinin belirlenmesidir.

3.2.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Çocuklar göçten en çok etkilenen bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır. Erkek, kadın, yaşlı, genç pek çok insanı zorla yerinden eden göç-sığınmacılık olgusu çocukları da derinden etkilemektedir. Dünyanın değişik bölgelerinden yaşanan çatışmalarda pek çok çocuk ölmekte veya ciddi zararlar görmektedir. Yetişkinlere göre daha kırılgan yapıda olan çocuklar sığınma sürecinde yetişkinlere nazaran daha fazla etkilenmektedir. Ülkemizde de geçici koruma statüsü altında olan sığınmacı çocukların sosyal hizmet bağlamında karşılaştıkları güçlükler, sorunlar ve gereksinimleri belirlenerek ortaya konulması amaçlanmaktadır. Türkiye’de sosyal hizmet mesleği kapsamında geçici koruma statüsünde olan sığınmacı çocuklara yönelik yapılan bilimsel çalışmalar oldukça azdır. Bu çalışma sonuçları ile sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunları ve güçlükleri ortaya koyması açısından araştırmayı önemli kılmaktadır.

Bu bağlamda çalışmada sosyal hizmet müdahaleleri göz önünde bulundurularak sığınmacı çocukların sorunlarının ve karşılaşılan güçlüklerin sosyal hizmet mesleği bakış açısı ile ele alınarak bu çocukların gereksinimlerinin giderilmesi, sorunlarının çözümlenmesi ve karşılaşılan güçlüklerin ortadan kaldırılması ile ilgili öneriler ortaya konulmuştur. Sunulan öneriler yapılan çalışmanın önemini bir kat daha arttırmaktadır.

Sığınmacı çocukların karşılaştıkları güçlüklerle baş edilebilmesi için bu doğrultuda gereksinimlerin belirlenmesi sığınmacı çocuklara yapılacak destek ve yardımlara da objektif bir kaynak sağlar. Ayrıca araştırma sonuçları alanda çalışan sosyal hizmet uzmanları ve diğer meslek elemanları, sosyal hizmet öğrencileri, sosyal hizmet akademisyenleri ve bu alanda rol alan ulusal ve uluslararası vakıflara ve derneklere de bilgi kaynağı olacak olması açısından önem taşıyan diğer bir faktördür. Aynı zamanda sığınmacı çocuklar konusunda

bilimsel çalışma yapmak isteyen kişilere de literatür kaynağı olması açısından bu araştırmayı önemli kılmaktadır.

3.3. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışma, genel tarama modeli esas alınmıştır. Tarama modelleri geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeye amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, durum birey ve nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilemez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan onu uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir (Karasar, 2017).

3.4. ARAŞTIRMA EVREN ve ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evreni, Mardin ve İzmir illerinde yaşayan 7-17 yaş aralığındaki geçici koruma statüsünde olan sığınmacı çocuklardan oluşmaktadır. Evrenin hacmi bilinmemesi nedeni ile kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kartopu örnekleme tekniği, evreni oluşturan birimlere erişiminin zor olduğu veya evren hakkındaki bilgilerin (büyüklük ve bilgi derinliği vb.) eksik olduğu durumlarda kullanılmaktadır (Patton, 2005). Kartopu örneklemede rassal olarak seçilen ve öncelikle evrene ait birimlerden biri ile temas kurulur. Temas kurulan birimin yardımı ile ikinci birime, ikinci birimin yardımı ile üçüncü birime gidilir. Bu şekilde sanki bir kartopunun büyümesi gibi örneklem büyüklüğü genişler (Karasar, 2017).

Örneklem hacminin hesaplanmasında 0.05 örneklem hatası, %95 güven aralığında yapılan hesaplama göre 384 bireyin katılımın yeterli olacağı saptanmıştır. Çalışmaya Mardin ilinden 192, İzmir ilinden 192 kişinin katılımı toplam örneklemin 384 çocuğun katılımın yeterli olacağı belirlenmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda yaklaşık 600 geçici koruma statüsünde olan çocukla görüşme sağlanmıştır. Ancak çalışmaya kabul eden 400 çocukla ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılmayı kabul etmeyen çocuklar ve çocukların aileleri; korktukları için, kendilerinden yardımların kesileceğinden korktukları ve devletin onları Türkiye'den geri gönderecekleri korkusu içerisinde olmaları ve bir kısım çocuklarında herhangi bir neden belirtmeden çalışmaya katılmamışlardır.

3.5. VERİ TOPLAMA ARAÇ ve TEKNİKLERİ

Araştırma kapsamında geçici koruma statüsü altında olan çocukların sosyal hizmet bağlamında karşılaştıkları güçlük ve sorunları sorgulayan 47 soruluk görüşme formu (Anket) hazırlanmıştır. Sorular sırası ile çocukların sosyo-demografi bilgileri (yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, anadil, bildikleri diller gibi) ardından karşılaşılan barınma, eğitim, sağlık, sosyal destek, ekonomik güçlükleri ve sosyal dışlanmaya yönelik görüşlere ilişkin sorulardan oluşurken, anketin sonunda karşılaşılan diğer güçlükler ve yaşadıkları kente olan duygularına ilişkin sorulardan oluşmaktadır. Anketin son sorusunda ise ülkemize geldikleri ilk hafta ve şu an ki duygularına ilişkin duygu durum tablosundan oluşmaktadır. Ayrıca bazı sorular açık uçlu sorulmuş ve alınan cevaplara göre sınıflandırılmıştır.

3.6. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Araştırma evreni kapsamındaki geçici koruma statüsünde bulunan çocuklara ulaşabilmek için hazırlanan görüşme formu etik kurul onayından sonra araştırmacı tarafından kartopu örneklem yöntemi ile katılım sağlayan çocuklara tercüman desteği ile evlerinde ya da okullarında yüz yüze görüşülerek görüşme formlarının doldurulması sağlanmıştır. Mardin ve İzmir illerinde ikamet eden Kürtçe ve Arapça bilen gönüllü sosyal hizmet uzmanlarından yardım alınmıştır. Süreç içerisinde sağlıklı veri toplanabilmesi için katılımcıların daha samimi cevaplar verebilmesi amacıyla da görüşme formu uygulanmadan önce katılımcılara ve ebeveynlerine araştırmacının amacı açıklanmış ve gerekli bilgilendirilmeler yapıldıktan sonra görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında toplam 600 geçici koruma statüsünde olan katılımcıların 400'ü görüşmeyi kabul edip, görüşme formunu doldurmayı kabul etmiştir. Araştırma verileri 2019 Ocak- 2019 Şubat ayları arasında toplanmıştır.

3.7. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılmıştır. Veriler amaca uygun olacak şekilde düzenlendikten sonra çalışmada kullanılacak olan SPSS(Statistical Package for Social Sciences) 20.0 programında veri tabanı oluşturulmuş ve analizler akademik danışman ile birlikte yapılmıştır. Çalışmada elde edilen veriler analiz edilerek sonuçları tablo ve grafikler şeklinde düzenlenmiş ve bunun için, sayı, yüzde, ortalamalar, çapraz tabolar ve ki-kare analizleri ile yapılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın amacı doğrultusunda çalışmaya katılan geçici korunma statüsünde olan Suriyeli çocuklarla yapılan görüşmelerde elde edilen verilerin yapılan analizleri sonucu elde edilen bulgular aşağıda yer alan tablolarda sunulmuştur.

Tablo 1:Araştırmaya katılan geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların yaş dağılımı

Yaş Dağılımı		
Yaş	N	%
7 Yaş	17	4,3
8 Yaş	44	11,0
9 Yaş	63	15,8
10 Yaş	27	6,8
11 Yaş	36	9,0
12 Yaş	38	9,5
13 Yaş	54	13,5
14 Yaş	42	10,5
15 Yaş	28	7,0
16 Yaş	31	7,8
17 Yaş	20	5,0
Toplam	400	100,0

Tablo 1’de araştırmaya katılan sığınmacı çocukların yaş dağılımına bakıldığında %15,8’nin 9 yaşında, %13,5’nin 13 yaşında, %11’nin 8 yaşında, %10,5’nin 14 yaşında,

%9,5'nin 12 yaşında, %9,0'nın 11 yaşında, %7,8'nin 16 yaşında, %7'sinin 15 yaşında, %6,8'nin 10 yaşında, %5'nin 17 yaşında olduğu, %4,3'nün de 7 yaşında olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2:Araştırmaya katılanların yaş dağılımı, kardeş sayısı ve ailede yaşayanların sayısının maksimum ve minimum ortalamaları

Değişkenler	N	Minimum	Maksimum
Yaş dağılımı	400	7	17
Kardeş sayısı	400	1	9
Ailede yaşayan sayısı	400	1	11
Toplam	400	400	400

Tablo 2'ye göre; sığınmacı çocukların yaş dağılımında minimum 7 maksimum 17 olduğu, kardeş sayılarının minimum 1 maksimum 9 olduğu, ailede yaşayan sayısının da minimum 1 maksimum 11 olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların cinsiyet dağılımı

Cinsiyet	n	%
Kadın	163	40,8
Erkek	237	59,3
Toplam	400	100,0

Tablo 3'de sığınmacı çocukların cinsiyetlerine ilişkin yapılan frekans analizi sonucuna göre; araştırmaya katılanların % 59,3'nün erkek ve % 40,8'nin kadın sığınmacı çocuk oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan çocukların cinsiyetine bakıldığında, büyük bir çoğunluğunun erkek çocuklardan oluştuğu gözlemlenmektedir.

Tablo 4:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların anadil dağılımı

Anadil	n	%
Kürtçe	283	70,8
Arapça	115	28,8
Farsça	2	0,5
Toplam	400	100

Tablo 4’te çalışmaya katılan sığınmacı çocukların anadil dağılımı görülmektedir. Buna göre; araştırmaya katılan çocukların %70,8’nin anadili Kürtçe, %28,8’nin anadili Arapça, %0,5’nin de anadili Farsça olduğu saptanmıştır. Araştırma sonucuna göre; ülkemizde sığınmacı olan çocukların bölge yapısı itibari ile büyük çoğunluğunun anadilinin Kürtçe olduğu bilinmektedir. Ülkemize sığınma talebinde bulunan ailelerin geneli kendilerine yakın hissettikleri bölgelere yerleştikleri, aynı zamanda akrabalarının bulunduğu bölgelere gelmeleri nedeni ile özellikle Mardin ilinde anadilleri Kürtçe olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 5:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların bildiği diller

Bildikleri Diller	n	%
Türkçe	392	45,0
Kürtçe	302	34,6
Arapça	166	19,0
Farsça	12	1,4
Toplam	872	100

Not: Bu soruda birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 5’ göre; araştırmaya katılan sığınmacı çocukların bildikleri diller şu şekilde sıralanmaktadır. 45,0’i Türkçe, %34,6’sı Kürtçe, %19,0’u Arapça, %1,4’ünde Farsça bildiği saptanmıştır. Araştırmaya katılan çocukları eğitim çağında olmaları ve eğitim dilinin Türkçe olması nedeni ile Türkçe bildikleri saptanmıştır. Araştırmaya katılan her çocuk en az 2 dil

bilmektedir. Araştırmaya katılan çocukların neredeyse tamamı Türkçe dilini bilmekte ve yanında aynı zamanda anadillerini de bilmektedir.

Tablo 6:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların geldiği ülkelerin dağılımı

Ülkeler	n	%
Suriye	385	96,3
Irak	14	3,5
Afganistan	1	0,2
Toplam	400	100

Tablo 6'ya göre; araştırmaya katılan geçici sığınma statüsünde olan sığınmacı çocukların geldiği ülkeler görülmektedir. Buna göre; %96,3'nün Suriye'den, % 3,5'nin Irak'tan, %0,2'sinin de Afganistan'dan geldiği saptanmıştır. Suriye'de yaşanan savaştan dolayı ülkemize sığındıkları bilinmektedir.

Tablo 7:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların kaldıkları evlerde ikamet etme şekilleri

Oturma şekilleri	n	%
Kira	315	78,8
Kiramızı başkası ödüyor	53	13,3
Akrabamızın evinde kalıyoruz	27	6,8
Satın aldık	5	1,3
Toplam	400	100

Tablo 7'de araştırmaya katılan geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların %78,8'nin evlerinin kira olduğu, %13,3'nün kiralarını bir başkasının ödediğini, %6,8'nin akrabalarının evinde kaldığı, %1,3'nün de kaldıkları evi satın aldıkları saptanmıştır. Katılımcıların neredeyse 4/5'nin evinin kirada olduğu saptanmıştır. %13,3'nün de

kiralarnn hayrseverler tarafından ödendiğini ya da ev sahibinin kira almayarak, başkasının ödediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 8:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların evlerinin ısınma tipi

Isınma tipi	n	%
Soba ile	385	96,2
Kalorifer ile	15	3,8
Toplam	400	100

Tablo 8’de araştırmaya katılanlarının evlerinin ısınma tipi dağılımı gösterilmiştir. Buna göre; araştırmaya katılan çocuklarının %96,2’sinin evinin soba ile ısındığı, %3,8’nin de evlerinin kaloriferle ısındığı saptanmıştır. Sığınmacı ailelerin yaşadıkları Mardin ilinde doğalgaz olmaması veya ailelerinin kalorifer sistemi ısıtılan bir evi kiralayacak maddi olanaklarının olmaması nedeni ile tamamına yakın bir evlerinin soba ile ısındığı belirlenmiştir.

Tablo 9:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların barınma ile ilgili karşılaştıkları güçlüklerin dağılımı

Barınma ile ilgili karşılaşılan güçlükler	n	%
Isınma sorunu	370	19,9
Kömür, odun alamama	289	15,5
Kaldığımız ev çok küçük, sığamıyoruz	277	14,9
Kaldığımız yer güneş görmüyor	238	12,8
Yeterince beslenemiyorum	199	10,7
Isınmaya bağlı sürekli hastalıklarla karşılaşma	177	9,5
Kiralar yüksek olduğu için sorun yaşadım	121	6,5
Giyim ile ilgili sorunlar yaşıyorum	79	4,2
Yabancı olduğumuz için bize ev kiralamıyorlar	61	3,3

Kalacak yer bulamıyoruz	30	1,6
Evde kalmıyoruz, sokakta yaşıyoruz	18	1,0
Toplam	1859	100

Not: Bu soruda birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 9’da araştırmaya katılanların barınma ile ilgili yaşadıkları güçlüklerin dağılımı görülmektedir. Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların barınma ile ilgili karşılaştıkları güçlükler şu şekilde sıralanmaktadır. %19,9’unun ısınma sorunu, %15,5’inin kömür, odun gibi yakacak alamadıkları, %14,9’unun kaldıkları evin küçük olduğu, %12,8’inin kaldıkları yerin güneş görmediği, %10,7’sinin yeterince beslenemedikleri, %9,5’inin ısınmaya bağlı hastalıklara yakalanması, %6,5’inin kiraların yüksek olması nedeni ile sorun yaşaması, %4,2’sinin giyim konusunda sorun yaşadığı, %3,3’ünün yabancı olması nedeni ile ev sahiplerinin kendilerine evi kiralamadığı, %1,6’sının kalacak yer bulmada güçlük çektiği, %1,0’inin evde kalmadığı ve sokakta yaşadıkları belirlenmiştir.

Tablo 10: Araştırmaya katılan çocukların devam ettikleri okul dağılımı

Okul	n	%
İlkokul	119	29,8
Ortaokul	119	29,8
Lise	110	27,5
Okula devam etmiyor	52	13
Toplam	400	100

Tablo 10’da araştırmaya katılan sığınmacı çocukların devam ettikleri okullar belirlenmiştir. Buna göre; %29,8’inin ilkokula, %29,8’inin ortaokula, %27,5’inin liseye devam ettiği ve %13’ünün de okula devam etmediği saptanmıştır.

Tablo 11:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların okula ulaşım şekilleri

Ulaşım şekli	n	%
Yürüyerek	302	75,4
Okula devam etmiyorum	51	12,8
Toplu ulaşım aracını kullanıyorum	34	8,5
Servis kullanıyorum	13	3,3
Toplam	400	100

Tablo 11’de araştırmaya katılan çocukların okula ulaşım şekillerinin dağılımı belirlenmiştir. Buna göre; sığınmacı çocukların %75,4’ünün okula yürüyerek gittikleri, %12,8’inin okula devam etmediği, %8,5’inin okula ulaşımını toplu ulaşım ile sağladıkları, %3,3’ünün de servis kullandıkları saptanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların 3/4 ‘ünün okula ulaşımını yürüyerek sağladıkları saptanmıştır. Bunun nedeni maddi yetersizlikler ve yaşanan bölgenin küçük yerleşim yerleri olması ve okullara yakın olması olduğu düşünülmektedir.

Tablo 12:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların karşılaştıkları eğitim güçlükleri

Eğitim ile ilgili karşılaşılan güçlükler	n	%
Dil sorunu yaşadım	280	52,4
Eğitim ile ilgili bir sorun yaşamadım	69	12,9
Okul yönetimi ve öğretmenlerden tarafından hakarete uğruyorum	62	11,6
Maddi imkânsızlıklardan dolayı okula gidemedim	54	10,1
Okuldaki çocuklarla sorun yaşadım	41	7,7
Okul beni kabul etmedi	18	3,4
Eğitim alabilme ile ilgili nereye başvuracağımı bilemedim	10	1,9
Toplam	400	100

Tablo 12’de araştırmaya katılan çocukların karşılaştıkları eğitim güçlüklerinin dağılımı görülmektedir. Buna göre; sığınmacı çocukların eğitim alanından karşılaştıkları güçlükler şu şekilde sıralanabilir. %52,4’ünün dil sorunu yaşamaları, %12,9’unun eğitim konusunda sorun yaşamadıkları, %11,6’sının okul yönetimi ve öğretmenler tarafından hakarete uğradıkları, %10,1’inin maddi imkânsızlıklar nedeni ile okula gidemedikleri, %7,7’sinin okuldaki çocuklarla sorun yaşadıkları, %3,4’ünün okul kabul etmemesi, %1,9’unun eğitim alabilme ile ilgili nereye başvuracaklarını bilemedikleri saptanmıştır.

Tablo 13:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların yaz aylarında çalışma durumu

Yaz aylarında çalışma durumu	n	%
Çalışıyor	74	18,5
Çalışmıyor	326	81,5
Toplam	400	100

Tablo 13’de araştırmaya katılan çocukların yaz aylarında çalışma durumunagöre; sığınmacı çocukların %81,5’i yaz aylarında çalışmadığı, %18,5’inin de yaz aylarında çalıştıkları saptanmıştır. Çocukların çalışmaması beklenen bir durumdur. Çünkü yasal olarak da çalışmalarını engelleyen kısıtlılıklar vardır. Ancak, ailelerinin ekonomik yetersizlikler nedeniyle çocukları çalıştırdıkları, dilendirdikleri bilinen bir durumdur.

Tablo 14:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların sosyal güvenceye sahip olma durumu

Sosyal güvenlik durumu	n	%
Evet	394	98,5
Hayır	6	1,5
Toplam	400	100

Tablo 14’de araştırmaya katılan sığınmacı çocukların sosyal güvencesine ilişkin bulgular yer almaktadır. Buna göre; katılımcıların %98,5’inin sosyal güvencelerinin olduğu, %1,5’inin de sosyal güvencesinin olmadığı saptanmıştır.

Tablo 15:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların sağlık hizmetlerinden faydalanma durumu

Sağlık hizmetlerinden yararlanma durumu	n	%
Evet	377	94,3
Hayır	23	6,7
Toplam	400	100

Tablo 15’de araştırmaya katılan çocukların sağlık hizmetlerinden faydalanma durumu saptanmıştır. Buna göre; katılımcıların %94,3’ü sağlık hizmetlerinden faydalandıkları, %6,7’sinin de sağlık hizmetlerinden yararlanmadıkları saptanmıştır.

Tablo 16:Geçici sığınma statüsünde bulunan ve sağlık hizmetlerinden faydalanamayan çocuklara göre sağlık kuruluşundan faydalanmama nedenleri

Sağlık hizmetlerinden yararlanmama nedenleri	n	%
Maddi sıkıntılar	3	33,3
Dil bilmeme	2	22,2
Nereye başvuracağımı bilmiyorum	2	22,2
Sağlık kuruluşlarına ulaşmada sorun yaşıyorum	1	11,1
Sağlık kuruluşlarında yabancı olduğum için benimle daha az ilgileniyorlar	1	11,1
Toplam	9	100

Tablo 16’da araştırmaya katılan katılımcıların sağlık hizmetlerinden yararlanmama nedenleri yer almaktadır. Araştırmaya katılan sığınmacı çocuklar ve ailelerin sağlık hizmetlerinden faydalanmamaları şu şekilde sıralanır. %33,3’ünün maddi sıkıntılar, %22,2’sinin dil bilmeme, %22,2’sinin nereye başvuracağını bilmemesi, %11,1’inin sağlık kuruluşlarına ulaşmada sorun yaşadığı, %11,1’inin de sağlık kuruluşlarında yabancı olması nedeni ile kendisiyle daha az ilgilendiği saptanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların

büyük çoğunluğu sağlık hizmetlerinden faydalandığı saptanmıştır. Sağlık hizmetlerinden faydalanmayanların sayısı oldukça azdır.

Tablo 17:Araştırmaya katılanların karşılaştıkları diğer sağlık problemleri

Karşılaşılan diğer sağlık problemleri	n	%
Yaşamadım	298	74,5
Sağlık personellerinin kötü davranması	65	16,3
Sağlık personellerin dil bilmemesi	19	4,8
Evine uzak olduğu	18	4,5
Toplam	400	100

Tablo 17'ye göre, araştırmaya katılan katılımcıların %74,5'i herhangi bir sorun yaşamadığı, %46,3'ünün sağlık personellerinin kötü davrandığı, %4,8'inin sağlık personellerinin dil bilmemesi nedeni ile sorun yaşadığı, %4,5'inin evine uzak olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların yaşadıkları büyük sorunlardan biri sağlık personellerinin kendilerine iyi davranmaması olduğu saptanmıştır. Sağlık hizmetlerinin ücretsiz olarak sağlanması sığınmacı çocuklar ve ailelerin sağlık problemleri yaşamaması neden olmuştur.

Tablo 18:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocuklara göre ailelerinin sosyal yardım alma durumları

Sosyal yardım alma durumu	n	%
Evet	387	96,8
Kısmen	7	1,8
Hayır	6	1,4
Toplam	400	100

Tablo 18'de araştırmaya katılanların devlet, vakıf vb. kurum ve kuruluşlardan ayni ve nakdi yardım alma durumları belirlenmiştir. Buna göre; araştırmaya katılan katılımcıların

ailelerinin %96,8'inin yardım aldığı, %1,8'inin kısmen yardım aldığı, %1,4'ünde yardım almadığı saptanmıştır.

Tablo 19:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocuklara göre ailelerinin yardım aldıkları kurum ve kuruluşların dağılımı

Yardım alınan kurum	n	%
Dernek	375	77,6
Hayırseverler	63	13,0
Belediye	22	4,6
Sosyal yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	11	2,3
Vakıf	6	1,2
Bakanlıklardan	5	1,0
UNICEF	1	0,2
Toplam	483	100

Not: Bu soruda birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 19'da araştırmaya katılan katılımcı sığınmacı çocuk ve ailelerin yardım aldıkları kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir. Buna göre; sığınmacı çocuk ve ailelerinin %77,6'sı derneklerden, %13'ü hayırseverlerden, %4,6'sı belediyelerden, %2,3'ü SYDV'den, %1,2'si Vakıflardan, %1,0'i Bakanlıklardan, %0,2'sinin de UNICEF'ten yardım aldıkları saptanmıştır.

Tablo 20:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların ikamet ettikleri bölgede akrabalarının bulunma durumu

Yaşanılan bölgede akrabalarının bulunma durumu	n	%
Evet	334	83,5
Hayır	66	16,5
Toplam	400	100

Tablo 20’de geçici koruma statüsü altında olan sığınmacı çocukların ikamet ettikleri bölgede akrabalarının bulunma durumu belirlenmiştir. Buna göre; %83,5’inin ikamet ettikleri bölgede akrabalarının bulunduğu, %16,5’inin de ikamet ettikleri bölgede akrabalarının olmadıkları saptanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların ailelerin ikamet edecekleri yerleri seçmede akrabalarının bulunması durumunu da göz önünde bulundurdukları ve akrabalarının oldukları bölgede ikamet ettikleri seçtikleri düşünülmektedir.

Tablo 21:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların ikamet ettikleri bölgede akrabalarının olması uyum sürecini olumlu etkileme durumu

Akrabalarının uyum sürecini olumlu etkileme durumu	n	%
Hayır	185	46,3
Evet	144	36,0
Kısmen	71	17,8
Toplam	400	100

Tablo 21’de Araştırmaya katılanların ikamet ettikleri bölgede akrabalarının olması uyum sürecini olumlu etkileme durumuna göre, araştırmaya katılan katılımcıların ikamet ettikleri bölgede akrabalarının olması uyum sürecini %36,0’sının akrabalarının olması uyum sürecini olumlu etkilediği, %46,3’ü olumlu etkilemediğini, %17,8’ininde uyum sürecinde kısmen etkili olduğu saptanmıştır. Tablo 20’de yaşadıkları bölgede akrabalarının olmayanların yüzdesi 16,5 iken; tablo 21’de uyum sürecini etkilemeyenlerin yüzdesi 46,3’dür. Tablo 20’de akrabaları olan sığınmacı çocukların neredeyse yüzde 30’unun akrabalarının ikamet ettikleri bölgede uyum sürecini olumlu etkilemediği saptanmıştır.

Tablo 22:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların kendilerini yalnız hissetme durumu

Kendini yalnız hissetme durumu	n	%
Hayır	264	66,0
Kısmen	86	21,5

Evet	50	12,5
Toplam	400	100

Tablo 22’de araştırmaya katılanların kendilerini yalnız hissetme durumu ortaya konulmuştur. Tablo 22’ye göre araştırmaya katılanların kendilerini yalnız hissetme durumlarına bakıldığında %66’sının kendilerini yalnız hissetmediklerini, %21,5’inin kendilerini kısmen yalnız hissettiklerini, %12,5’inin de kendilerini yalnız hissettikleri saptanmıştır.

Tablo 23:Araştırmaya katılan çocukların arkadaş edinmede güçlük çekme durumu

Arkadaş edinmede güçlük çekme durumu	n	%
Hayır	201	50,3
Kısmen	101	25,3
Evet	98	24,5
Toplam	400	100

Tablo 23’de araştırmaya katılan sığınmacı çocukların arkadaş edinmede %50,3’nn güçlük çekmediği, %25,3’ünün arkadaş edinmede kısmen güçlük çektiği, %24,5’inin de arkadaş edinmede güçlük çektiği saptanmıştır.

Tablo 24:Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların sosyal gereksinimlerini karşılamada sorun yaşama dağılımı

Sosyal gereksinimlerim (gruplara katılma, gezi, eğlence, sosyal aktiviteler gibi) konusunda sorun yaşama durumu	n	%
Hayır	258	64,5
Kısmen	88	22
Evet	54	15,5

Toplam	400	100
---------------	-----	-----

Tablo 24’de araştırmaya katılan sığınmacı çocukların sosyal gereksinimlerini karşılamada sorun yaşama dağılımina göre; çocukların %64,5’inin sosyal gereksinimlerini karşılamada sorun yaşamadığı, %22’sinin sosyal gereksinimlerini karşılamada kısmen sorun yaşadığı, %15,5’inin de arkadaş edinmede sorun yaşadığı saptanmıştır.

Tablo 25:Araştırmaya katılan katılımcıların yaşadıkları mali(parasal)sorunlar dağılımı

Yaşanılan mali(parasal) sorunlar	n	%
Barınma konusuyla ilgili mali sorunlar yaşadım	376	26,0
Beslenme ihtiyacımla ilgili mali sorunlar yaşadım	340	23,5
Giyim ile ilgili mali sorunlar yaşadım	338	23,4
Sosyal gereksinimlerimle ilgili(evreyi gezme, arkadaşlık kurma, herhangi bir kurs, aktivite içerisinde yer alma vb.) mali sorunlar yaşadım.	241	16,7
Gideceğim yere ulaşmada yol parası sorunu yaşadım	150	10,4
Toplam	1145	100

Not: Bu soruda birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 25’de araştırmaya katılan katılımcıların yaşadıkları mali sorunlar dağılımı yer almaktadır. Buna göre; araştırmaya katılanların %26’sının barınma konusuyla ilgili mali sorunlar yaşadığı, %23,5’inin beslenme ihtiyacıyla ilgili mali sorunlar yaşadığı, %23,4’ünün giyim ile ilgili mali sorunlar yaşadığı, %16,7’sinin sosyal gereksinimlerimle ilgili (evreyi gezme, arkadaşlık kurma, herhangi bir kurs, aktivite içerisinde yer alma vb.) mali sorunlar yaşadığı, %10,4’ünün gideceği yere ulaşmada yol parası sorunu yaşadığı saptanmıştır. Tablo 25’de yer alan dağılımda katılımcıların mali(parasal)yaşadıkları sorunlar birden fazla olduğu, katılımcıların da bu soruya yanıtlarının birden fazla verdikleri görülmektedir.

Tablo 26:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocuklara göre evin geçimini sağlayanların dağılımı

Evin geçimini sağlayanlar	n	%
Babam	372	57,6
Kardeşlerim	167	25,9
Kendim	54	8,4
Annem	34	5,3
Akrabalarımız	19	2,9
Toplam	646	100

Not: Bu soruda birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 26’da çocuklara göre evin geçimini sağlayanların dağılımı yer almaktadır. Buna göre; evin geçimini sığınmacı çocukların %57,6’sının babası tarafından, %25,9’unun kardeşleri tarafından, %8,4’ünün kendisi tarafından, %5,3’ünün annesi tarafından ve %2,9’unun akrabaları tarafından sağlandığı saptanmıştır. Araştırmaya katılım sağlayan sığınmacı çocuklar; babalarının düşük ücrete de olsa babalarının çalıştığını araştırmaya katılım sağlayanlarının da aynı zamanda kardeşlerinin de çalışarak ev ekonomisine destek olduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 27:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocuklara göre yerli halkla yaşadıkları sorunların dağılımı

Yerli halkla karşılaşılan sorunlar	n	%
Dil sorunu yaşadım	267	29,1
Yabancı olduğum için ayrımcılığa maruz kaldım	130	14,2
Yerli halka uyum sağlayamadım	104	11,3
Yabancı olduğum için yerli çocuklar beni gruplarına dahil etmiyorlar	98	10,7
Yabancı olduğum için çocuklar benimle iletişim kurmuyor	96	10,5
Yabancı olduğum için yerli çocuklar beni oyunlarına dahil etmiyorlar	87	9,5

Yerli halkla hiçbir sorun yaşamadım.	73	8,0
Ucuz işgücü olarak kullanıldım, emeğim sömürüldü	62	6,8
Toplam	917	100

Not: Bu soruda birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 27’de araştırmaya katılan sığınmacı çocukların yerli halkla yaşadıkları sorunların dağılımı yer almaktadır. Buna göre; % 29,4’ünün dil sorunu yaşadığı, %14,2’sinin yabancı olması nedeni ile ayrımcılığa maruz kaldığı, %11,3’ünün yerli halka uyum sağlayamadığı, %10,7’sinin yabancı oldukları için yerli halkın çocuklarının gruplarına dâhil etmediği, %10,5’inin yabancı oldukları için çocukların iletişim kurmadıkları, %9,5’inin yabancı oldukları için yerli çocukların oyuna dahil etmediği, %8,0’inin yerli halka bir sorun yaşamadığı, % 6,8’inin de ucuz işgücü olarak kullanıldığı ve emeğinin sömürüldüğü sorununu yaşadıkları saptanmıştır.

Tablo 28:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların yaşadıkları yerde, okulda, arkadaş gruplarında kendilerini yabancı hissetme durumu

Yaşanılan yerde, okulda, arkadaş gruplarında kendini yabancı hissetme durumu	n	%
Evet	258	64,5
Hayır	82	20,5
Kısmen	60	15,0
Toplam	400	100

Tablo 28’de araştırmaya katılan çocuklara göre kendilerini yaşadıkları yerde, okulda, arkadaş gruplarında yabancı hissetme durumuna bakıldığında; %64,5’inin kendilerini yabancı hissettikleri, %15’inin kendilerini kısmen yabancı hissettikleri ve %20,5’inin kendilerini yabancı hissetmedikleri saptanmıştır.

Tablo 29:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların arkadaş edinmede yaşadıkları sorunlar dağılımı

Arkadaş edinmede karşılaşılan sorunlar	n	%
Dil sorunu yaşadım	265	41,7
Ben onlarla arkadaşlık kurmaktan çekindim	188	29,6
Yerli halkın çocukları benimle arkadaşlık kurmak istemedi	93	14,6
Yabancı olduğumdan beni oyuna almadılar	89	14,0
Toplam	635	100

Not: Bu soruda birden fazla şık işaretlenmiştir.

Tablo 29’da araştırmaya katılan sığınmacı çocukların arkadaş edinmede yaşadıkları sorunların dağılımı yer almaktadır. Buna göre; %41,7’sinin dil sorunu yaşadığı, %29,6’sının arkadaşlık kurmada kendisinin çekindiği, %14,6’sının yerli halkın çocukları kendileri ile arkadaşlık kurmak istemedikleri,%14’ünün de yabancı oldukları için oyuna dâhil edilmediği saptanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların yaşadıkları en ciddi problemin dil olduğu saptanmıştır. İzmir ilinde yaşayan çocukların arkadaş edinme de dil problemi yaşamaları Mardin ilinde yaşayanlardan daha fazla olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 30: Çocukların cinsiyetlerine göre yaşadıkları yerlerde, okulda, arkadaş gruplarında kendilerini yabancı hissetme durumu

		Yabancı hissetme düzeyi		
		Evet	Kısmen	Hayır
Cinsiyet	N	20	103	40
	%	12,3	63,2	24,5
Kadın	N	40	155	42
	%	16,9	65,4	12,7
Erkek	N	60	258	82
	%	15,0	64,5	20,5
Toplam				
		x²	P	
Pearson Chi-Square		3,630	1,163	

* p= 0.05

Tablo 30’da araştırmaya katılan sığınmacı çocukların yaşadıkları bölgede kendilerini yabancı hissetme durumu cinsiyete göre karşılaştırılmıştır. Buna göre; Kız ve erkek

çocukların %15'inin de yaşadıkları bölgede kendilerini yabancı hissetmekte, %64,3'ünün yaşadıkları yerde kendilerini kısmen yabancı hissetmekte ve %20,8'inin ise yaşadıkları bölgede kendilerini yabancı hissetmemektedir.

Tablo 31:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların fiziksel görünümünden dolayı dışlanma hissetme durumu

Fiziksel görünümünden dolayı dışlanma hissetme durumu	n	%
Kısmen	238	59,5
Hayır	140	35,0
Evet	22	5,5
Toplam	400	100

Tablo 31'de araştırmaya katılanların fiziksel görünümünden dolayı dışlanma durumları verilmiştir. Buna göre; sığınmacı çocukların %5,5'inin de fiziksel görünümünden dolayı dışlandıklarını hissettikleri, %59,5'inin fiziksel görünümünden dolayı kısmen dışlandıklarını hissettikleri, %35,5'inin fiziksel görünümünden dolayı dışlanmayı hissetmedikleri saptanmıştır. Geçici koruma statüsünden olan sığınmacı çocukların fiziksel görüntüleri yaşanan bölge insanına göre değişiklik gösterebilmektedir. Özellikle İzmir ilinde ikamet eden sığınmacı çocuklar ve aileleri fiziksel görüntüleri itibariyle İzmir halkına göre farklı oldukları gözlemlenebilmektedir.

Tablo 32:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların iletişim kurmada güçlük çekme durumu

İletişim kurmada güçlük çekilmesi durumu	n	%
Evet, dil faktörü	227	46,9
Evet, yabancı muamelesi	106	21,9
Kısmen	84	17,4
Hayır	67	13,8
Toplam	484	100

Tablo 32’de araştırmaya katılan sığınmacı çocukların iletişim kurmada güçlük çekme durumları gösterilmiştir. Buna göre; sığınmacı çocukların %46,9’unun dil faktörü nedeni ile güçlük çektiği, %21,9’unun yabancı muamelesi gördüğü için güçlük çektiği, %14,4’ünün kısmen güçlük çektiği, %13,8’inin güçlük çekmediği saptanmıştır. Araştırmaya katılan çocuklar Türkçe bilmelerine rağmen iletişim kurmada dil faktörü nedeni ile güçlük çektikeleri, bunun nedeninin de Türkçeyi aksanlı konuştukları için kendileri ile dalga geçilmekte ve bundan dolayı iletişim güçlüğü çekmekte olduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 33:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların konuştukları dilden dolayı alay edilme durumu

Alay edilme durumu	n	%
Evet	250	62,5
Hayır	150	37,5
Toplam	400	100

Tablo 33’te araştırmaya katılan çocukların %62,5’inin konuştukları dilden dolayı alay edildikleri, %37,5’inin konuştukları dilden dolayı alay edilmedikleri saptanmıştır.

Tablo 34:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların kendilerini yaşadıkları yere ait hissetme durumu

Ait hissetme durumu	n	%
Hayır	263	65,8
Kısmen	82	20,5
Evet	55	13,7
Toplam	400	100

Tablo 34’de araştırmaya katılanların kendilerini yaşadıkları yere ait hissetme durumu yer almaktadır. Buna göre; sığınmacı çocukların % %65,8’i kendilerini yaşadıkları ait hissetmedikleri, %20,5’i kendilerini yaşadıkları yere kısmen ait hissettikleri, %13,7’si kendilerini yaşadıkları yere ait hissettikleri saptanmıştır.

Tablo 35:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların dini vecibelerini yerine getirme durumu

Dini vecibelerini yerine getirme durumu	n	%
Evet	312	78,0
Hayır	72	18,0
Kısmen	16	4,0
Toplam	400	100

Tablo 35’de araştırmaya katılanların dini vecibelerini yerine getirme durumu gösterilmiştir. Buna göre; sığınmacı çocukların %78’i dini vecibelerini yerine getirebildikleri, %18’i dini vecibelerini yerine getiremedikleri, %4’ü dini vecibeleri kısmen yerine getirebildikleri saptanmıştır.

Tablo 36:Geçici sığınma statüsünde bulunan çocukların yaşadıkları yerin kültürünü kendi kültürlerine yakın hissetme durumu

Yaşanılan yerin kültürünü kendi kültürüne yakınlık hissetme durumu	n	%
Kısmen	184	46,0
Hayır	156	39,0
Evet	60	15,0
Toplam	400	100

Tablo 36’da araştırmaya katılan sığınmacı çocukların yaşadıkları bölgenin kültürünü kendi kültürlerine yakın hissetme durumuna göre sığınmacı çocukların %46’sı kısmen yakın hissettiğini, %39’u yakın hissetmediğini, %15’i yakın hissettiğini ifade etmiştir.

Tablo 37:Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların fiziksel şiddete maruz kalma durumu

Fiziksel şiddete maruz kalma durumu	n	%
Hayır	376	94,0

Evet	24	6,0
Toplam	400	100

Tablo 37'ye göre, sığınmacı çocukların %94'ünün fiziksel şiddete maruz kalmadığı, %6'sının fiziksel şiddete maruz kaldığı saptanmıştır.

Tablo 38:Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların veya kardeşlerin cinsel istismara maruz kalma durumu

Cinsel istismara uğrama durumu	n	%
Hayır	395	98,8
Evet	5	1,2
Toplam	400	100

Tablo 38'de araştırmaya katılan sığınmacı çocukların veya kardeşlerinin cinsel istismara maruz kalma durumu görülmektedir. Buna göre, sığınmacı çocukların veya kardeşlerinin %98,8'i cinsel istismara maruz kalmadığı, %1,2'sinin cinsel istismara maruz kaldığı belirlenmiştir. Araştırma kapsamında araştırmaya katılan çocukların bu soruya gerçek cevaplarını vermeye çekindiği gözlemlenmiş olup; çocukların ailelerinden ve öğretmenlerinden çekinmemeleri sebebi ile doğru cevabı vermekten uzaklaştığı düşünülmektedir.

Tablo 39:Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların aileleri tarafından sözel şiddete maruz kalma durumu(Küfür etme, laf atma)

Aile tarafından sözel şiddete maruz kalma durumu	n	%
Hayır	343	85,8
Evet	57	14,2
Toplam	400	100

Tablo 39’da araştırmaya katılan sığınmacı çocukların aileleri tarafından sözel şiddete maruz kalma durumuna göre, çocukların %85,8’inin ailesi tarafından sözel şiddete maruz kalmadı, %14,2’sinin ailesi tarafından sözel şiddete maruz kaldığı saptanmıştır.

Tablo 40:Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların yerel halk tarafından şiddete maruz kalma durumu

Yerel halk tarafından şiddete maruz kalma durumu	n	%
Hayır	216	54,0
Evet	184	46,0
Toplam	400	100

Tablo 40’da araştırmaya katılanların yerel halk tarafından şiddete maruz kalma durumuna ilişkin bulgular yer almaktadır. Buna göre çocukların %54’ünün yerel halk tarafından şiddete maruz kalmadığı, % 46’sının yerel halk tarafından şiddete maruz kaldığı saptanmıştır.

Tablo 41:Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların üçüncü bir ülkeye gitme isteği

Üçüncü bir ülkeye gitme isteği	n	%
Evet	344	86,0
Hayır	56	14,0
Toplam	400	100

Tablo 41’de araştırmaya katılanların üçünü bir ülkeye gitme isteğine ilişkin bulgular yer almaktadır. Buna göre; katılımcıların %86’sının başka ülkeye gitmek istedikleri, %14’ünün de başka ülkeye gitmek istemedikleri saptanmıştır.

Tablo 42:Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların kendilerini Türkiye’de güvende hissetme durumu

Kendini güvende hissetme durumu	n	%
Evet	155	38,8
Kısmen	78	12,0
Hayır	197	49,3
Toplam	400	100

Tablo 42’de araştırmaya katılan sığınmacı çocukların Türkiye’de kendilerini güvenme hissetmelerine ilişkin bulgulara bakıldığında; %49,3’ünün Türkiye’de kendilerini güvende hissetmedikleri, %38,8’inin Türkiye’de kendilerini güvende hissettikleri, %12’sinin Türkiye’de kendilerini kısmen güvende hissettikleri saptanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların neredeyse yarısı kendilerini Türkiye’de güvende hissetmedikleri saptanmıştır.

Tablo 43:Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların ‘Bugün ülkenizde savaş bitse geri dönmek ister misiniz?’ sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

Geri dönme isteği	n	%
Evet	75	18,7
Hayır	325	81,3
Toplam	400	100

Tablo 43’te araştırmaya katılanların ‘Bugün ülkenizde savaş bitse geri dönmek ister misiniz?’ sorusuna verdikleri yanıtların dağılımına bakıldığında; sığınmacı çocukların %81,3’ünün savaş bitmesi durumunda bile ülkelerine geri dönmek istemedikleri, %18,7’sinin savaş bitmesi durumunda ülkelerine dönmek istedikleri saptanmıştır. Araştırmaya katılan sığınmacı çocuklar savaştan korkmaları nedeni ile bir daha ülkelerine dönmek istemediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 44:Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların yaşadıkları kente ilişkin duyguları dağılımı

Duygu Durumları	n	%
Burada yaşamaktan hoşnut değilim	165	24,4
Buraya adapte oldum	152	22,5
Buraya adapte olamadım	119	17,6
Burası memleketimin yerini tutmuyor	99	14,7
Burada yaşadığım için çok mutluyum	53	7,9
İyi ki buraya gelmişim	45	6,7
Kendimi buraya ait hissediyorum	42	6,2
Toplam	675	100

Not: Bu soruda birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 44'te araştırmaya katılan sığınmacı çocukların yaşadıkları kente ilişkin duygularının dağılımına ilişkin bulguları yer almaktadır. Buna göre; çocukların %24,4'ünün yaşadığı kentte yaşamaktan hoşnut olmadığı, %22,5'inin yaşadığı kente adapte olduğu, %17,6'sının yaşadığı kente adapte olamadığı, %14,7'sinin yaşadığı kentin memleketinin yerini tutmadığı, %7,9'unun yaşadığı kentte mutlu olduğu, %6,7'sinin iyi ki buraya gelmişim dediğini, %6,2'sinin kendisini yaşadığı kente ait hissettiği saptanmıştır.

Tablo 45: Araştırmaya katılan Sığınmacı çocukların Türkiye'ye ilk geldikleri an ile şu an arasındaki duygu değişimlerinin karşılaştırılması

	Öncesi						Sonrası							
	Evet		Kısmen		Hayır		Evet		Kısmen		Hayır		McNemar	
	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	chi-Square	P value
Ağlama	145	36,3	35	8,8	220	55,0	45	11,3	68	17,0	287	71,8	9,423	000
Kabus görme	47	11,8	30	7,5	323	80,8	10	2,5	16	4,0	374	93,5	7,114	000
Öfke	119	29,8	30	7,5	251	62,7	30	7,5	26	6,5	344	86,0	4,287	000
Uykusuzluk	55	13,8	25	6,3	320	80,0	8	2,0	12	3,0	380	95,0	4,210	000
Kendini suçlama	71	1,8	16	4,0	377	94,3	2	0,5	4	1,0	394	98,5	3,528	000
Başkasını suçlama	101	25,3	70	17,5	229	57,3	91	22,8	110	27,5	199	49,8	1,085	000
Endişe	202	50,5	33	8,3	165	41,2	30	7,5	40	10,0	330	82,5	17,256	000
Şaşkınlık	196	49,0	20	5,0	184	46,0	18	4,5	15	3,8	367	91,8	18,000	000
Korkma	247	61,8	26	6,5	127	31,8	40	10,0	35	8,8	325	81,3	19,810	000
Ölüm korkusu	246	61,5	28	7,0	126	31,5	26	6,5	25	6,3	349	87,3	22,279	000
Güvensizlik	233	58,3	39	9,8	128	32,0	42	10,5	46	11,5	312	78,0	18,031	000

Memleket özlemi	299	74,8	22	5,5	79	19,8	171	42,8	124	31,0	105	26,3	8,990	000
Savaş alanına dönüp öç alma	26	6,5	36	9,0	338	84,5	7	1,8	29	7,3	364	91,0	3,827	000
Memlekete geri dönememe korkusu	119	29,8	94	23,5	187	46,8	38	9,5	100	25	262	65,5	9,532	000
Yalnızlık	283	70,8	53	13,3	64	16	102	25,5	193	48,2	105	26,3	16,311	000
Kızgınlık	145	36,3	35	8,8	220	55	28	7	59	14,8	313	78,3	12,074	000
Çaresizlik	70	17,5	34	8,5	296	74,0	10	2,5	20	5,0	370	92,5	4,928	000
Umutsuzluk	75	18,8	33	8,3	292	73,0	14	3,5	20	5,0	366	91,5	9,273	000

Tablo 45'te geçici korunma statüsünde olan Suriyeli çocukların ağlama, kabus görme, öfke, uykusuzluk, kendini suçlama, başkasını suçlama, endişe, şaşkınlık, korkma, ölüm korkusu, güvensizlik, memleket özlemi, savaş alanına dönüp oç alma, memlekete geri dönememe korkusu, yalnızlık, kızgınlık, çaresizlik, umutsuzluk duygu durumları öntest-sontest şeklinde karşılaştırılmıştır.

Tablo 45'te araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri an ile şu an arasındaki duygu değişim tablosu yer almaktadır. Buna göre; araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri hafta ağlayanların oranı %36,3 iken şu an ki ağlayanların oranları %11,3 olduğu saptanmıştır.

Tablo 45'e göre; araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri hafta kabus görme oranları %11,8 iken şu an kabus görme oranları %2,5 olduğu saptanmıştır.

Tablo 45'e göre; araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri hafta öfke duyguları %29,8 iken şu an araştırmaya katılan katılımcıların bu duygusu %7,5 olduğu saptanmıştır.

Tablo 45'e göre; araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri hafta yaşadıkları uykusuzluk problemi %13,8 iken araştırmaya katılan katılımcıların şu an yaşadıkları uykusuzluk probleminin de %7,5'e düştüğü saptanmıştır.

Tablo 45'e göre; araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri hafta kendilerini suçlama duygusu %1,8 iken araştırmaya katılan katılımcıların şu an kendilerini suçlama duygusu %0,5'e düşmüş olduğu saptanmıştır.

Tablo 45'e göre; araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri hafta başkasını suçlama duyguları %25,3 olduğu saptanırken araştırmaya katılan katılımcıların şu an ki bu duygularının %22,8'e düştüğü saptanmıştır.

Tablo 45'e göre; araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri hafta endişe duyguları %50,5 iken araştırmaya katılan katılımcıların şu an ki endişe duyguları %7,5' düştüğü saptanmıştır.

Tablo 45'e göre; araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri hafta şaşkınlık duyguları %49,0 iken araştırmaya katılan katılımcıların şu an ki şaşkınlık duyguları %4,5'e düştüğü saptanmıştır.

Tablo 45'e göre; araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri hafta korkma duyguları %61,8 iken araştırmaya katılan katılımcıların řu an ki korkma duyguları %10,5'e dūřtūđu saptanmıştır.

Tablo 45'e göre; araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri hafta ölüm korkusu duygusu %61,5 iken araştırmaya katılan katılımcıların řu an ki ölüm korkusu %6,5'e dūřtūđu saptanmıştır.

Tablo 45'e göre; araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri hafta güvensizlik duygusu %58,3 iken araştırmaya katılan katılımcıların řu an ki güvensizlik duygusu %10,5'e dūřtūđu belirlenmiştir.

Tablo 45'e göre; araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri hafta memleket özlemi duyguları %74,8 iken araştırmaya katılan katılımcıların řu an ki memleket özlemi duygusu %42,8'e dūřtūđu saptanmıştır.

Tablo 45'e göre; araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri hafta savaş alanına dönüp öç alma duyguları %6,5 iken araştırmaya katılan katılımcıların savaş alanına dönüp öç alma duyguları %1,8'e dūřtūđu saptanmıştır.

Tablo 45'e göre; araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri hafta memlekete geri dönememe korkusu duygusu %29,8 iken araştırmaya katılan katılımcıların řu an ki memlekete geri dönememe korkusu duygusu %9,5'e dūřtūđu saptanmıştır.

Tablo 45'e göre araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri hafta yalnızlık duygusu % 70,8 iken araştırmaya katılan katılımcıların şu an ki yalnızlık duygusu %48,2 olduğu saptanmıştır.

Tablo 45'e göre; araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri hafta kırgınlık duygusu %36,3 iken araştırmaya katılan katılımcıların şu an ki kırgınlık duygusu %28 olduğu saptanmıştır.

Tablo 45'e göre; araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri hafta çaresizlik duygusu %17,5 iken araştırmaya katılan katılımcıların şu an ki çaresizlik duygusu %2,5 olduğu saptanmıştır.

Tablo 45'e göre; araştırmaya katılan katılımcıların Türkiye'ye ilk geldikleri hafta umutsuzluk duygusu %18,8 iken araştırmaya katılan katılımcıların řu an ki umutsuzluk duygusu %3,5'e dūřtūđu saptanmıştır.

Tablo 45'e göre geçici korunma statüsünde olan Suriyeli çocukların genel olarak ülkemize geldikleri ilk zaman ile şu anki durum açısından duygu durumları karşılaştırıldığında önceki durum ile sonraki durum arasında tüm maddeler arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Yani, çocukların ilk baştaki olumsuz duygu durumları zamanla olumluya dönüştüğünü söyleyebiliriz. Bunun çocukların süreç içerisinde ülkemize uyum sağlamaları ve alışmalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında koruma altında olan sığınmacı çocukların sosyal hizmet bağlamında karşılaştıkları güçlükler, sorunlar ve müdahaleler: Mardin-İzmir İl Örneğinde incelenmesi amacıyla araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmanın sonuçları ve tartışma aşağıda yer almaktadır.

Araştırmaya katılan geçici koruma statüsünde olan sığınmacı çocukların yaş dağılımında minimum 7, maksimum 17, kardeş sayılarının minimum 1, maksimum 9, ailede yaşayan birey sayısının da minimum 1 maksimum 11 olduğu belirlenmiştir. Buna göre, çocukların geniş ailelerde yaşadıkları ve kardeş sayılarının fazla olduğu gözlemlenmiştir. Kardeş sayılarının fazla olmasının nedeni yaşanan kültürün özellikleri olduğu düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetine bakıldığında, büyük bir çoğunluğunun erkek çocuklardan oluşmaktadır. Çalışmaya erkek katılımcıların sayısının fazla olmasında ise ailelerin kız çocuklarından çok erkek çocukları ile görüşme yapılmasını istemesi ve buna bağlı olarak ailelerin erkek çocuklarını daha ön planda tutmak istemesi yattığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların anadil dağılımına bakıldığında, dörtte üçünün Kürtçe anadili olduğu belirlenmiştir. Ülkemize sığınma talebinde bulunan ailelerin geneli kendilerine yakın hissettikleri bölgelere yerleştikleri, aynı zamanda akrabalarının bulunduğu bölgelere gelmeleri nedeni ile özellikle Mardin ilinde ikamet eden sığınmacı ailelerin anadillerinin Kürtçe olduğu gözlemlenmiştir. Ülkemizde geçici koruma statüsünde olanların anadil dağılımı incelendiğinde; Aydemir (2018) bu oranı %73,8 olarak saptamışken tarafımdan gerçekleştirilen araştırmada katılımcıların %70,8'inin anadillerinin Kürtçe olduğu saptanmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların çoğunluğu çoklu dil (Türkçe, Kürtçe, Arapça ve Farsça) konuşabildikleri ve neredeyse tamamı Türkçe bilmektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların çocuk olması ve eğitim çağında olmaları, Türkçenin zorunlu ve resmi dil olması nedeniyle kendi anadilleri yanında diğer dilleri de konuşabildikleri görülmektedir. Çocukların ikamet ettikleri bölgede yerel halk ile oyun oynaması ve okula devam etmeleri çocukları Türkçe öğrenmeye zorunlu kıldığı düşünülmektedir. Anadillerinin Kürtçe olması ve özellikle Mardin ilinde yerel halkın Kürt kökenli ağırlıkta olması en çok bilinen

ikinci dil olmasını sağladığı düşünülmektedir. Araştırma kapsamında Suriye kökenli sığınmacı çocukların sayısının fazla olması ve Suriye'nin anadilinin Arapça dilinin bilinmesinde önemli bir etken olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, sığınmacı çocukların anadillerinin farklı, doğduğu bölgenin anadilinin farklı ve göç etmek zorunda kaldıkları bölgenin anadillerinin farklı olması sığınmacı çocukların birden fazla dil bilmesine neden olmuştur.

Geçici koruma statüsü altında olan sığınmacıların kaldıkları evlere yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde; Ekim (2018)'in %91'inin evlerinin kira olduğunu ortaya koyarken tarafımdan yapılan çalışmada %78,8'inin evlerinin kira olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların neredeyse 4/5'nin evinin kirada olduğu saptanmıştır. Bir kısmının da kiralalarının hayırseverler tarafından ödendiğini ya da ev sahibinin kira almayarak, başkasının ödediklerini ifade etmişlerdir. Çocukların ailelerinin ekonomik durumlarının kötü olması nedeniyle kiralık evlerde yaşamalarına neden olduğu düşünülmektedir. Ekonomik durumu yeterli olmayan sığınmacı aileler akrabaları ile aynı evin içinde yaşamak zorunda kalabilmektedir. Bu nedenle; araştırmaya katılan sığınmacı çocukların akrabaları ile aynı evi paylaşmak zorunda kaldığı düşünülmektedir. Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların genellikle tek katlı, yerleri beton, rutubet ve nemli evlerde yaşadıkları gözlemlenmiştir. Yaşanılan evlerin bir kısmının tuvalet ve banyosunun dışarıda olduğu gözlemlenmiş ve mutfak dolaplarının olmadığı, beyaz eşyalardan da sadece buzdolabının olduğu gözlemlenmiştir. Geçici koruma statüsü kapsamında olan sığınmacı çocukların kaldıkları evlerin asgari yaşam standartlarının altında olduğu görülmektedir.

Araştırma İzmir ve Mardin illerinde gerçekleştirilmiştir. İki ilin şehir merkezinde ve birçok ilçelerinde doğalgaz bulunmaktadır. Ancak araştırmaya katılan ailelerin ekonomik yetersizlikten dolayı doğalgaz olan ilçelerde ya da mahallelerde ikamet etmemektedir. Doğalgaz ile ısınan evlerin kiralalarının yüksek olması ve doğalgaz faturalarının yüksek olması nedeni ile sobalı evlerde yaşamakta oldukları düşünülmektedir.

Sığınmacı çocukların ve ailelerin maddi olanak yoksunluğu nedeniyle yoksulluk çekmekte ve buna bağlı olarak barınma konusunda çeşitli güçlük yaşamalarına neden olmaktadır. Barınma ile ilgili yaşadıkları en büyük güçlük ısınma sorunu ve ısınmaya

bağlı nedenlerdir. Sobalı evlerin daha uygun olması ailelerin sobalı evlerde yaşamalarına neden olmaktadır. Sobanın tek bir odayı ısıtması ya da evi yeterli düzeyde ısıtamaması ve diğer odaların ısınmaması karşılaşılan büyük bir sorun haline gelmektedir. Evin ısınmamasına dair üşütme, hasta olma, ısıtmada gerekli olan odun kömür alamama sorunları ile karşılaşmaktadır. Ülkemizde yaşayan sığınmacı aileler kalabalık aile yapısına sahiptirler. Sığınmacı ailelerin çok çocuklarının olması ve aynı evde birden fazla aile yaşamaları nedeni ile yaşadıkları evler küçük gelmektedir. Katılımcıların canı istedikleri her yiyeceği yiyemedikleri ve giyim konusunda da ailelerin her şeyi alamadıklarını ifade etmişlerdir. Ailelerin sosyoekonomik düzeyleri düşük mahallelerde yaşamakta ve meskenler güneş görmemektedir. Tüm bu güçlüklerle karşılaşan katılımcılar bu sorunların yarattığı sıkıntılarla baş etmek zorunda kalmaktadır.

Araştırmaya katılan çocukların devam ettikleri okullara bakıldığında üçte birinin ilkokula devam ettiği, üçte birinin ortaokula devam ettiği, diğer bir kısmının liseye devam ettiği ve küçük bir bölümünün ise okula devam etmedikleri saptanmıştır. Yapılan çalışma 7-17 yaş arasındaki çocukları kapsamaktadır. Bu bağlamda, katılımcı çocukların eğitim çağında olması ve sığınmacı çocukların içine zorunlu eğitimin 12 yıl olması birçoğunun eğitime devamını zorunlu kıldığı düşünülmektedir. Çalışmaya dahi olma kriterlerine bakıldığında; yaşı en fazla 17 olan katılımcılarla görüşülmesi nedeni ile lisans ve lisansüstü eğitime devam eden kitleye ulaşılamamıştır. Zorunlu 12 yıl eğitimi şartının olması sığınmacı çocukların okullara devamını tetiklediği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların 3/4 'ünün okula ulaşımını yürüyerek sağladıkları saptanmıştır. Araştırma kapsamında katılımcıların büyük bir çoğunluğunun okula ulaşımın yürüyerek sağlamalarının nedeni olarak; ekonomik nedenler ve küçük yerleşim yerlerinde yaşayan ailelere okulların yakın yerlerde olması olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya katılanların karşılaştıkları eğitim güçlüklerinin dağılımına bakıldığında; çocukların yarisından fazlası dil ile ilgili sorunlar yaşadıkları, bir kısmının okul yönetimi ve öğretmenler tarafından hakarete uğradıkları, okuldaki çocuklarla sorun yaşadıkları belirlenmiştir.

Taştan ve Çelik (2017)'in yaptıkları çalışmada katılımcıların eğitim alanında yaşadığı en büyük güçlük dil sorunu, yarisından fazlası Türkçe dilini bilmekte olduğu, ancak eğitim dilinin Türkçe olması ve derslerdeki terimlerin günlük konuşma dilinden

farklı olması dil sorunu yaşamalarında büyük etken olduğu, çocuklar Türkçeyi iyi öğrenemediğinden dersleri takip edemediği ve sınıftaki arkadaşları ile yeterince bağ kuramadığı ve bunun sonucu olarak da bir müddet sonra çocukların okula devam edemediklerini ortaya koymuşlardır. Aydemir (2018)'in Suriyeli sığınmacı kadınlara yaptığı çalışmada çalışma kapsamındaki kadınların çocuklarının beşte üçünün okula gitmediği, okula gidemeyenlerin ailelerin çocuklarını çalıştırarak evin geçimini sağladığı, çocukların okula gitmek istemediği, okula gitme olanağına sahip olamadığı ve dil sorunları sorunları yaşadıklarını ortaya koymuştur.

Gerek bu çalışmanın gerek Taştan ve Çelik (2017) ve gerekse Aydemir (2018)'in yaptıkları çalışmaların sonuçlarının benzerlik gösterdiği, yani Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim ile ilgili olarak özellikle dil ve okul ortamlarına uyum sağlamada sorunlar yaşadıklarını ortaya koymaktadır.

Geçici koruma statüsü altında olan sığınmacı çocukların eğitim ile ilgili yaşadıkları güçlüklerin temelinde dil faktörü olduğu saptanmıştır. Yüce (2018) bu oranı %80 olarak ortaya koyarken tarafımdan yapılan çalışma verilerine göre dil engeli %52,4 olarak saptanmıştır.

Ayrıca, öğretmenlerin ve idarecilerin Suriyeli öğrencilere karşı gösterdiği tepki Türk öğrencilerin davranışlarını pekiştirmektedir (Taştan ve Çelik, 2017). Araştırmaya katılan katılımcıların yaşadıkları bir diğer güçlük okul idaresi ve öğretmenler tarafından hakarete uğramaları vardır. Katılımcılar okul idareleri tarafından sürekli hakarete uğradıklarını ve kendilerini burada istemediklerini ifade etmişlerdir. Buna bağlı olarak katılımcıların karşılaştığı bu güçlükler ile baş etmede ciddi sorunlar yarattığını düşünülmektedir.

Çocukların ailelerinin ekonomik düzeylerinin düşük olması gibi durumlarda çocuklar okuldan ve eğitimden uzak kalmaktadır. Araştırma, çocukların okula devam edememelerinin önündeki belirgin bir engelin nedeni geçim sıkıntısı ve ekonomik nedenler olduğunu ortaya koymuştur. Okula devam etmeyen çocukların okula gitmek istedikleri; ancak evin geçimini sağlamak için çalışmak zorunda olduklarını ifade etmişlerdir.

Çocukların eğitim alanında karşılaştıkları bir diğer güçlük ise okuldaki çocuklarla sorun yaşamalarıdır. Yerel halkın çocukları sığınmacı çocuklara karşı önyargı içerisinde olduklarını ifade etmişlerdir. Yerel halkın sığınmacı çocuklara tepkili olmasında büyük

etkenlerden birinin de dil olduğu düşünölmektedir. Yerel halkın ebeveynlerinin de sığınmacı çocuklarla iletişim kurmalarını istemedikleri öğrenilmiş olup; katılımcıların karşılaştığı sorunlardan biri haline gelmiştir.

Aynı şekilde çocuklar öğretmenleri ve arkadaşları ile iletişime girememekte ve kendilerini yalnız hissedip okula devam etmek istememeleri, okul başarılarını düşürmekte olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırmaya katılan çocukların yaz aylarında çalışma durumuna bakıldığında; sığınmacı çocukların çoğunluğu yaz aylarında çalışmadığı ve yaklaşık beşte birinin ise yaz aylarında çalıştıkları saptanmıştır. Araştırma kapsamında yapılan çalışma sonucuna göre İzmir ve Mardin illerinde göç-mülteci-sığınmacı alanında çeşitli sivil toplum örgütleri çalışmalar yürütmektedir. Buna bağılı olarak çocuk işçiliğı konusunda çalışmalar yürüttüklerini ve geçen yıllara nazaran bu oranın düşmesi konusunda çalışmalar yürüttükleri öğrenilmiştir.

Sığınmacı çocukların tamamına yakının sosyal güvencelerinin olduğu saptanmıştır. Geçici koruma yönetmeliğinde geçici koruma altında olanlara yönelik sağıık alanında düzenlemelerin mevcut olduğu görünmektedir. Ülkemizde kalan sığınmacı çocukların sosyal güvenceleri devlet kapsamında ücretsiz olarak sağlanmaktadır. 99 ile başlayan kimlikleri ile sağıık tedavileri ve ücretsiz ilaçları temin edebilmektedirler. Yerel halkın sağıık alanında mevcut tüm hakları geçici koruma altında olan sığınmacılara sağlanmıştır. Gittikleri sağıık kuruluşlarında verilen kimlik numaraları ile çeşitli sağıık tedavileri yerine getirilmektedir. Sığınmacıların sağıık güvenceleri de verilen kimliklerdir demek yanlış olmayacağı düşünölmektedir (Geçici Koruma Yönetmeliğı, 2014).

Geçici koruma statüsü altında olan sığınmacıların sağıık hizmetlerinden faydalanma durumunu Aydemir (2018) %78,7'sinin faydalanabildiğini ortaya koyarken tarafımdan gerçekleştirilen çalışmaya göre %94,3 olarak ortaya konulmuştur.

Araştırma kapsamında katılımcıların neredeyse tamamına yakın büyük çoğunluğu sağıık hizmetlerinden faydalandığı anlaşılmıştır. Sığınmacı çocukların ve ailelilerin sağıık hizmetlerine ulaşmalarında çeşitli devlet kanalları ve sivil toplum örgütlerinin yönlendirmeleri etkili olduğu düşünölmektedir. Geçici koruma statüsünde; sığınmacılar için çeşitli imkânlar sağladığı belirtilmektedir. Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağıık Hizmetlerine Dair Esaslar Hakkında Yönerge (2014)' e göre geçici

koruma altındaki sığınmacılara Türk vatandaşlarına benzer şekilde temel ile koruyucu, tedavi edici, acil sağlık hizmetleri şeklinde ve Sağlık uygulama Tebliği (SUT) kapsamında ücretsiz verilmektedir. Yani anlaşıldığı üzere geçici koruma altında olan çocukların sağlık hizmetlerine ulaşmada engelleyici bir yasal düzenlemenin olmadığı aksine sağlık konusunda destek sağlandığı görülmektedir.

Araştırmaya katılanların tamamına yakınının sağlık hizmetlerinden faydalanmalarına rağmen karşılaştıkları sorunların neler olduğuna bakıldığında en önemli sorun olarak sağlık personellerinin kendilerine iyi davranmaması olduğu öğrenilmiştir. Yapılan araştırma kapsamında araştırmaya katılan çocukların gittikleri sağlık kuruluşların sağlık personellerin onlarla ilgilenmek istemediklerini ve çocuklara sert bir yaklaşımının olduğunu söylemişlerdir. Buna bağlı olarak çocukların sağlık konusunda karşılaştığı diğer bir güçlük olduğu düşünülmektedir.

Geçici koruma statüsü altında olan katılımcılarla yapılan çalışmalar incelendiğinde; Sağlık hizmetlerine ulaşmada yaşanan sorunlarda ‘dil bilmeme’ oranı Karataştan (2017)’in yaptığı çalışmada %42,9 iken tarafımdan gerçekleştirilen çalışmada dil bilmeme oranı %22,2 olarak saptanmıştır.

Aydemir (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmaya göre; araştırmaya katılan katılımcıların devlet, vakıf, dernek vb. kurum-kuruluşlardan aynı ve/veya nakdi yardım alma durumunda %23,3’ünün aldığı saptanmıştır. Tarafımdan gerçekleştirilen çalışmaya göre ise; aynı ve/veya nakdi yardım alma durumuna bakıldığında %96,8’inin yardım aldığı saptanmıştır.

Araştırma kapsamında katılan çocukların dörtte üçü derneklerden yardım almaktadır. Kızılay bu alanda aktif rol alan bir dernek olup; en çok nakdi yardım veren dernek olduğu öğrenilmiştir. Kızılay sığınmacı ailelerin şartları sağlaması durumunda çeşitli aynı-nakdi yardımda bulunmaktadır. Tablo 19’a bakıldığında sığınmacı ailelerin büyük bir kısmı Kızılay’dan yardım almaktadır

Ülkemizde geçici koruma altında olan ve yardıma ihtiyacı olan ailelere nakdi yardım sağlama amacı ile Kızılay Kart tasarlanmıştır. Gıda, barınma, giyim gibi temel ihtiyaçları karşılama amacıyla düzenlenmiştir. Bu bağlamda gerekli özellikleri sağlayan ailelere Kızılay Kart ile yardım sağlanmaktadır. Araştırmaya katılan çocukların ailelerinin büyük bir kısmı Kızılay Karttan faydalanma özelliklerini taşımaları ile yardımdan faydalanmaktadır. İzmir ve Mardin illerinde göç ve mülteci alanında çalışan

birçok sivil toplum kuruluşları, gönüllü hizmet yürüten vakıf ve derneklerin var olması ailelerin yardım almasına katkıda bulunmaktadır. Aynı zamanda bu illerde çalışan derneklerin saha çalışmaları ile tespitleri sonucunda çeşitli devlet kurum ve kuruluşlarına yönlendirmesi ile sığınmacı ailelerin yardım almalarına katkıda bulunmaktadır. Sosyal destek anlamında sivil toplum örgütleri aktif çalışmalar yürütmektedir. İzmir ilinde iş insanlarının il bazında ikamet eden sığınmacı ailelerin çocuklarına yönelik destekleri olmakta olduğu öğrenilmiş ve çocukların eğitim desteğinde ve ailelerin barınma konusunda yaşadıkları güçlüklerin önüne geçme amacıyla yardımlar da buldukları öğrenilmiştir. Belediyelerin seçim döneminde ailelere yardımlar ettiği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların ikamet ettikleri yerde akrabalarının olup olmama durumuna ilişkin bulgulara göre geçici koruma altında olan ailelerin beşte dördünün ikamet ettikleri bölgede akrabalarının bulunduğu belirlenen önemli bir sonuçtur. Araştırmaya katılan katılımcıların ailelerin ikamet edecekleri yerleri seçmede akrabalarının bulunması durumunu da göz önünde bulundurdukları ve akrabalarının oldukları bölgeleri isteyerek seçtikleri düşünülmektedir.

Geçici koruma altında olan katılımcılarla yapılan akademik çalışmalar incelendiğinde; Türkiye’de akrabalarının olup-olmama durumuna ilişkin bulgulara bakıldığında Aydemir (2018)’in yaptığı çalışmada %81,4’nün akrabasının olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırmaya katılanların ikamet ettikleri bölgede akrabalarının olması uyum sürecini olumlu etkileme durumuna ilişkin sonuçlara bakıldığında; araştırmaya katılan katılımcıların çoğunluğuna göre ikamet ettikleri bölgede akrabalarının olması uyum süreçlerini olumlu etkilemediğini ve üçte biri oranında ise akrabalarının olması uyum sürecini olumlu etkilediğini görmekteyiz. Araştırmaya katılan çocukların ikamet ettikleri bölgedeki akrabalarının kendilerine iyi davranmadıkları ve kendilerini yük gibi hissettirmelerine yönelik tutumlarda olduklarını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda araştırmaya katılan kız çocuklarından birkaçı ‘*akrabalarımız benimle evlenmek istiyor, kendilerine ya da çocuklarına beni ya da ablamı almak istiyor*’ şeklinde ifade etmişlerdir. Bu nedenle araştırmaya katılan çocukların ikamet ettikleri bölgede akrabalarının olması uyum süreçlerini fazla olumlu etki yaratmadığını görmekteyiz.

Çocukların üçte ikisi kendilerini yalnız hissettikleri belirlenmiştir. Ailelerin ve akrabalarının yanlarında olmasına rağmen kendilerini yalnız hissetmesi arasında ters bir

orantı olduğu belirlenmiştir. Yani, akrabalarının varlığının onların yalnız hissetmelerine engel olması gereken bir durum olması gerekirken, tam tersi bir sonuç ortaya konulmuştur. Akrabalarının da onlarla benzer sorunlar ve güçlükler yaşaması nedeniyle birbirlerine yardım etmede yetersiz kalmaları nedeniyle kendilerini yalnız hissetmelerine neden olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların yarısının arkadaş edinmede güçlük yaşamadığı ve dörtte birinin ise güçlük çektiği belirlenmiştir. Çocuklar, doğası gereği, kendi akran grupları ile arkadaşlık etmede genellikle sorun yaşamazlar. Ancak, bu çocukların yabancı olması, dil sorunları yaşaması ve kültürel farklılıkların davranışlarda farklılık göstermesi nedeni ile arkadaşlık etmede güçlük çekmelerine neden olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların sosyal gereksinimlerini (gruplara katılma, gezi, eğlence, sosyal aktiviteler gibi) karşılamada sorun yaşama dağılımına ilişkin bulgulara bakıldığında, üçte ikisinin sosyal gereksinimlerini karşılamada sorun yaşamadığı ve üçte birini ise sorun yaşadığı belirlenmiştir. Çocukların üçte birinin sosyal gereksinimlerini karşılamada sorun yaşamasının nedenlerinin çok çeşitli olduğu düşünülmekte ve çocukların bu gereksinimlerden uzak kalmasının temelinde ekonomik nedenler yattığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların yaşadıkları mali sorunların çoklu olduğu belirlenmiş ve çoklu güçlüklerle baş etme konusunda sıkıntı çektikleri belirlenmiştir. Temel ihtiyaçları karşılamada barınma, beslenme, giyinme konusunda ekonomik sorunlar yaşadıkları belirlenen önemli bir sonuçtur. Yaşanılan bölgede kış şartlarında kaban, çorap ve bot alamamaları karşılaşılan diğer önemli bir sorundur. Çocukların ekonomik sorunlar yaşamamaları sonucunda yeterli beslenemedikleri, yeterli ve düzenli beslenememeleri sonucu hastalıklara yakalandıkları görülmektedir. Maddi yetersizlikler nedeniyle bu sorunlarla baş etmek zorunda kalmaktadırlar. Aynı zamanda gidecekleri yerlere yol parası bulamamaları, sağlık kuruluşlarına gidişlerinin önünde önemli bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani yaşanan bu sorunlar çocukların temel ihtiyaçlarını karşılayamamalarına ve bu güçlüklerle baş etmek zorunda kaldıklarını söylemek mümkündür.

Çocukların yarısından fazlasına göre, evlerinin geçiminin babaları tarafından sağlandığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılım sağlayan sığınmacı çocuklar; babalarının

düşük ücrete de olsa çalıştığını araştırmaya katılım sağlayanlarının da aynı zamanda kardeşlerinin de çalışarak ev ekonomisine destek olduklarını ifade etmişlerdir. Araştırma kapsamında alınan maaşların düşük olması ve yetmemesi nedeni ile aynı evden birden fazla kişinin çalışarak bu açığı kapatmaya çalıştıkları düşünülmektedir. Geçici koruma statüsünde olan katılımcıların evin geçimini kimin tarafından sağladığına yönelik verinin analizinde Ekim (2018) %53,3'ünün evin geçimleri eşleri tarafından sağlandığı, tarafımdan yapılan çalışma da ise bu oran 57,6 olarak saptanmıştır.

Geçici koruma altında olan sığınmacı çocukların yerel halkla yaşadıkları sorunlar incelendiğinde dil sorununun en başta geldiği saptanmıştır. Beter (2005)'in yaptığı çalışmaya sonucuna göre yerli halka yaşanan sorunların başında dil sorununu %79,3 olarak ortaya konulmuştur.

Araştırmaya katılan sığınmacı çocukların yerli halkla yaşadıkları sorunların dağılımına göre, dil sorunu yaşadığı, yabancı olması nedeni ile ayrımcılığa maruz kaldığı, yerli halka uyum sağlayamadığı, yabancı oldukları için yerli halkın çocuklarının gruplarına dâhil etmediği, yabancı oldukları için çocukların iletişim kurmadıkları, yabancı oldukları için yerli çocukların oyuna dâhil etmediği, ucuz işgücü olarak görüldükleri ve kullanıldıkları belirlenen önemli sonuçlardır. Yerli halkla yaşanan sorun İzmir ilinde daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. İzmirin kültürel ve sosyal yaşam değerlerinin Suriyeli çocuklara yabancı olmasının burada etkili olduğu ve Mardin ilinde daha az görülmesinin nedeni ise kültürel olarak daha fazla benzerlik ve yakınlık göstermesinin neden olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, temel anlamda yerel halkla sorunun yaşamının temelinde dil problemi, kültürel farklılıklar yattığı düşünülmektedir. Yerel halkın sığınmacı çocuklara tutumlarında medya söylemi ve ebeveynlerin çocuklara bu konuda sergiledikleri yanlış tutum yatmaktadır.

Geçici koruma statüsü altında olan sığınmacı çocukların arkadaş edinmede yaşadıkları sorunların başında dil problemi gelmektedir. Önder (2005) geçici koruma statüsü altında olan çocukların arkadaş edinmede yaşadıkları güçlüklerin başında %85,7 olarak ortaya koyarken, yapılan saha çalışmam da %41,7 olarak saptanmıştır. Aynı şekilde arkadaş kurmada yaşanan güçlüklerden bir diğeri ise yerli halkın çocukların arkadaşlık kurmak istememesidir. Beter (2005) bu oranı 28,6 olarak saptarken tarafımdan yapılan çalışmaya göre bu oran %14,6'dır.

Çocukların, üçte ikisi kendilerini yaşadıkları yerde, okulda, arkadaş gruplarında yalnız hissettikleri önemli bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu oranın yüksek olmasının temelinde kendilerini Türkiye'ye ait hissedememeleri ve çevrelerinde arkadaşlarının olmasına rağmen kendilerini o çevreye ait hissedememelerinin neden olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların yaşadıkları ortama ait hissedememeleri önemli bir güçlüktür ve bununla baş edebilmeleri sorun olarak karşılına çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan katılımcıların yaşadıkları en önemli sorunların başında dil güçlükleridir. İzmir ilinde yaşayan çocukların arkadaş edinmede dil problemi yaşamaları, Mardin ilinde yaşayanlardan daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Ayrımcılığa maruz kalma korkusu içinde olan çocuklar arkadaşlık kurmada çekingenlik gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Yerel toplumun çocukları, sığınmacı çocukları oyunlarına dâhil etmek istememekte ve arkadaş olmamaktadırlar. Sığınmacı çocuklara sergilenen bu tutum yüzünden kendilerini sosyal çevreden uzaklaştırmada ve okula gitmek istememelerini bile etkilemekte olduğu düşünülmektedir.

Sığınmacı çocukların üçte ikisi kendilerini yaşadıkları bölgede yabancı hissetmektedir. Ayrıca, çocukların çoğunluğu fiziksel görünümünden dolayı dışlandıkları da belirlenmiştir. Geçici koruma statüsünden olan sığınmacı çocukların fiziksel görüntüleri yaşanan bölge insanına göre değişiklik gösterebilmektedir. Özellikle İzmir ilinde ikamet eden sığınmacı çocuklar ve aileleri fiziksel görüntüleri itibariyle İzmir halkına göre farklı oldukları gözlemlenebilmektedir. Buna göre, çocukların kendilerinin fiziksel görünimleri nedeniyle yabancı hissetmelerinin kökeninde Türkiye'deki yerel topluma nazaran daha esmer tenli olmaları ve giyim konusunda yerel toplumdan daha farklı giyinmelerinin yattığı düşünülmektedir.

Çocukların iletişim kurmada güçlük çekme nedenlerinin birden fazla olduğu belirlenmiş ve en önemli sorunun dil olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan çocukların birçoğu Türkçe bilmelerine rağmen iletişim kurmada dil faktörü nedeni ile güçlük çektiğini söylemişlerdir ve bunun nedeninin de Türkçeyi aksanlı konuştukları için kendileri ile dalga geçilmekte olduğunu ve bundan dolayı iletişim kurmada güçlük çekmekte olduklarını ifade etmişlerdir.

Çocukların üçte ikisi konuştukları dilden dolayı alay edilmeye maruz kaldıkları önemli bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Anadilleri ile konuşan çocuklar çevresi tarafından ayrımcılığa maruz kalmakta oldukları ve yerel toplumla arkadaşlık kurmak

istememediklerini ifade etmişlerdir. Konuştukları dilden dolayı alay edilen çocuklar karşılaştığı bu güçlük ile baş edebilmekte oldukça zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Çocukların beşte üçünün kendilerini yaşadıkları yere ait hissetmedikleri belirlenen önemli bir diğer sonuçtur. Yani her beş çocuktan üçü kendini yaşadığı yere ait hissedememektedir. Bunun temel nedenlerinin yaşadıkları yere yabancı olmaları, ayrımcılığa maruz kalmaları ve kendilerini savunmasız hissetmeleri olduğu düşünülmektedir. Mardin'in yerel halkının Kürtçe ve Arapça konuşması ve ancak İzmir'de Türkçenin hâkim dil olması ve katılımcıların Türkçeyi konuşmada ve kendilerini ifade etmede yetersiz kalmalarından dolayı İzmir'de yaşayanların bu güçlüklerle karşılaştıkları düşünülmektedir.

Çocukların beşte dördü dini vecibelerini yerine getirebildikleri belirlenmiştir. Ülkemizde Geçici Koruma Statüsünde olan sığınmacıların dini inanışları genelinin Sünni Müslümandır. Ülkemizde sığınmacı olan bireylerin ülkemize göç etmesinin bir nedeninin de din olduğu düşünülebilir. Dini vecibelerini rahatlıkla yerine getirebilen katılımcılar özellikle dindar kesimlerde dışlanmışlık hissetmediklerini ifade etmişlerdir. Ülkemizde geçici koruma kapsamında olan sığınmacıların dini inanış ve ibadetlerin, ülkemizdeki yerel toplumun yaşadıkları dini inançların ve ibadetlerin birbirleri ile örtüşebilmesi sonucunda yaşamlarını idame ettirmede kolaylık sağladığı düşünülmektedir.

Çocukların beşte ikisi yaşadıkları yerin kültürünü kendi kültürlerine yakın hissetmedikleri belirlenmiştir. İzmir ilinde araştırmaya katılan çocuklar kendi kültürlerinde kız çocuklarının küçük yaşta kapandıklarını; ancak burada kadınların giyim konusunda daha açık olduklarını ifade etmişlerdir. Çocukların bazıları Türkiye'de yaşamın kendi ülkelerine nazaran daha özgür olduklarını ifade etmişlerdir. Yemek kültürünün de çeşitlik göstermesi kendi kültürlerine yakın hissetmemelerinde bir faktör olabileceği düşünülmektedir.

Çocukların tamamına yakını fiziksel şiddete maruz kalmadığı, kendileri ve/veya kardeşlerinin büyük çoğunluğu cinsel istismar olayı ile karşılaşmadıkları ve istismara uğramadıkları saptanan önemli sonuçlardır. Araştırma kapsamında araştırmaya katılan çocukların bu soruya gerçek cevaplarını vermeye çekindiği gözlemlenmiş olup; çocukların ailelerinden ve öğretmenlerinden çekinmemeleri nedeni ile doğru cevabı vermek istemedikleri gözlemlenmiştir.

Çocukların neredeyse yarısından fazlası şiddete maruz kaldığını sonucu önemli bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiddet aynı zamanda sosyal, ekonomik, psikolojik, cinsel ihmal ve istismar şeklinde olabilmektedir. Çocukların yarısına yakınına göre, yerel toplum tarafından kendilerine fiziksel, ekonomik, sosyal, psikolojik açıdan istismar edildiklerini belirtmişlerdir.

Bu araştırma kapsamındaki sığınmacı çocuklar, Türkiye’de yaşamak istememekte ve fırsatları olması durumunda üçüncü bir ülkeye gitmek istekleri saptanan önemli bir sonuçtur. Özellikle görüşmeler sırasında gitmek istedikleri ülkelerin başında Almanya ve İngiltere geldiği kendileri tarafından belirtilmiştir. Daha iyi bir yaşam umudu bunun nedeni olduğu düşünülmektedir. Ancak, bu ülkelerde yaşayan sığınmacıların umdukları gibi bir yaşam şartlarına sahip olmadıkları yazılı ve görsel basında dile getirildiği bilinen bir gerçektir. Avrupa ülkelerinin kültürel olarak, sosyal yaşam ve dini inanç açısından çok farklı bir yapıya sahip olmasına rağmen bu ülkelerin tercih edilmesinin nedeninin ekonomik açıdan kalkınmış ve refah ülkeleri olmasının olduğu düşünülmektedir.

Çocukların neredeyse yarısı kendilerini Türkiye’de güvende hissetmedikleri belirlenmiştir. Yani her iki kişiden biri kendini Türkiye’de güvende hissetmemeleri önemli bir sonuçtur. Çocukların bazıları Türkiye’den gönderileceklerini ve yerel toplumun kendilerine zarar vermelerinden korktuğunu ifade etmiştir. Yerel halkın sığınmacılara olan önyargılarının, tutum ve davranışlarının sert olması nedeni ile sığınmacı çocukların endişeli ve tedirgin olmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Çocukların beşte dördü ülkelerindeki savaş bitse bile geri dönmek istememesi önemli bir sonuçtur. Araştırmaya katılan sığınmacı çocuklar savaştan korkmaları nedeni ile bir daha ülkelerine dönmek istemediklerini ifade etmişlerdir. Buna göre, çocukların yarısı kendilerini Türkiye’de güvende hissetmedikleri halde kendi ülkelerinde savaş bitse bile ülkelerine dönmek istememektedir. Savaşı gören çocukların korkularının fazla olması ülkelerine geri dönme isteklerini etkilediği düşünülmektedir. Kendilerini Türkiye’de güvende hissetmeyen katılımcıların büyük bir kısmı üçüncü bir ülkeye gitme isteği içerisinde olduğu karşımıza çıkan önemli bir sonuçtur.

Geçici koruma statüsün olan sığınmacılarla yapılan çalışmalar incelendiğinde savaş bitmesi halinde ülkelerine geri dönme istekleri incelendiğinde; Avcı(2016) %45,3’nün ülkelerinde savaş bitmesi durumunda dönmek istemediğini saptarken tarafımdan bulunan sonuca göre ise %81,3 olarak ortaya konulmuştur.

Çocukların dörtte biri yaşadığı kentte yaşamaktan hoşnut olmadıkları, beşte biri yaşadığı kente adapte olduğu belirlenmiştir. İl bazında değerlendirilme yapılacak olursa; İzmir ilinde yaşayan sığınmacı çocukların yaşadıkları kente ilişkin olumsuz düşünceleri Mardin ilinde yaşayanlara nazaran daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Bu sorunun temelinde de başta kültür olmak üzere; dil ve kültürel olarak yaşam biçimlerinin farklılıkları olduğu düşünülmektedir.

Geçici korunma statüsünde olan Suriyeli çocukların ağlama, kâbus görme, öfke, uykusuzluk, kendini suçlama, başkasını suçlama, endişe, şaşkınlık, korkma, ölüm korkusu, güvensizlik, memleket özlemi, savaş alanına dönüp oç alma, memlekete geri dönememe korkusu, yalnızlık, kızgınlık, çaresizlik, umutsuzluk duygu durumları öntest-sontest şeklinde karşılaştırılmıştır. Suriyeli çocukların genel olarak ülkemize geldikleri ilk zaman ile şu anki durum açısından duygu durumları karşılaştırıldığında önceki durum ile sonraki durum arasında tüm maddeler arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Yani, çocukların ilk baştaki olumsuz duygu durumları zamanla olumluya dönüştüğünü söyleyebiliriz. Bunun çocukların süreç içerisinde ülkemize uyum sağlamaları ve alışmalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

5.1.ÖNERİLER

Türkiye’de yaşayan geçici koruma statüsü altında olan sığınmacı çocukların sosyal hizmet bağlamında karşılaştıkları güçlükler, sorunlar ve gereksinimlerinin Mardin ve İzmir il örneklerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda sosyal hizmet mesleğinin mikro, mezzo ve makro düzeylerdeki müdahale yöntemleri dikkate alınarak aşağıda yer alan öneriler sunulmuştur.

Araştırma kapsamında görüşülen geçici koruma altında olan sığınmacı çocukların neredeyse tamamının yaşadıkları evlerinin kira olduğu belirlenmiştir. Yabancı olmaları yerel halkın evlerini kiralamak istememelerine ya da yüksek fiyatlarda kiralamak istedikleri öğrenilmiştir. Ekonomik yetersizliklerden dolayı yaşadıkları barınma güçlükleri çocukların okula devam etmemelerine ve/veya bir işte çalışmalarına neden olmaktadır. Yapılan ayni nakdi yardımların temel ihtiyaçlarına karşılayabilecek düzeyde olması gerekir.

Yoğun göç hareketlerinin başladığı ilk günden bu yana Türkiye genelinde kira ücretlerinde ciddi bir artış olduğu bilinmektedir. Yapılan araştırma sonucunda geçici koruma altında olan sığınmacı çocukların ev kiralalarının yüksek olmasının barınma güçlüğü çekmelerine neden olduğu sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda kiralaların yükselmesinde ülkemize sığınan ailelerin neden olduğu düşüncesi yerel halk tarafından benimsenmiş olup; sığınmacı çocuklara ve ailelerine önyargıya neden olmuştur. Bu bağlamda konun ilgili tarafları bakımından kira bedellerine yapılacak düzenleme geçici koruma altında olan ailelerin barınma güçlüğü çekmesini azaltabilecek ve yerel halkın tepkisini azaltabileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu hakları olan sağlık hizmetlerinden faydalanmaktadır. Ancak katılımcıların sağlık hizmetlerinden faydalanırken çeşitli güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Ekonomik yetersizlikten dolayı sağlık hizmetlerine erişememe, sağlık personellerinin kötü davranması, sağlık personellerinin dil bilmemesi, sağlık personellerinin yabancı olmaları nedeni ile kötü davranması gibi başlıca güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Bu konuda Sağlık Bakanlığı, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ortak bir proje yürüterek sağlık personellerine eğitimlerin verilmesi ve bunun belli aralıklarla geliştirilerek eğitimlerin sürmesi yaşanan sorunların önlenmesinde etkili olacağı düşünülmektedir.

Katılımcıların neredeyse tamamının evinin soba ile ısındığı tespit edilmiştir. Soba ile ısınmaları evde tek bir odanın ısınmasına neden olmaktadır. Diğer odaların soğuk olması evde yaşayan bireylerin ısınmaya bağlı hastalıklar yaşamalarına neden olmaktadır. Aynı zamanda ekonomik yoksunluktan dolayı kötü yaşam koşullarında evlerde yaşayan sığınmacı çocuklar rutubetli ve nemli evlerde yaşamaktadır. Kaldıkları evlerin küçük olması, odun kömür alamama, evin güneş görmemesi, kiralaların yüksek olması nedeni ile ev sahipleri ile sorunlar yaşamaları gibi başlıca sorunlarla karşılaşmakta olup bu sorunların verdiği sorunlarla baş etmek zorunda kalmaktadır. Geçici koruma altında olan ailelere yönelik olarak yerel yönetimler, STK'lar tarafından bu ailelere gelir getirici iş olanaklarının sağlanarak desteklenmeleri halinde bu güçlüklerle baş edebileceklerdir. Özellikle kadınlara yönelik olarak pozitif ayrımcılık ilkesi çerçevesinde istihdam olanakları sağlamaya yönelik düzenlemeler ve uygulamalar ilgili kuruluşlar tarafından yapılmalıdır.

Ailelerin ekonomik yoksunluk içinde olması ve buna bağlı olarak ortaya sorun ve güçlüklerle baş edememeleri nedeniyle temel insani ihtiyaçlarının karşılanmamasına ve

bu nedenle çocukların da iş hayatına atılmalarına katkı sağlamaktadır. Ailede çocuk yaştaki çocuklar çalıştırılmamalı, çocukların okullarına devam etmesine yönelik çalışmalar yapılmalı, bu konuda bilinçlendirilerek yaşam kaliteleri arttırılmalı, geleceğe yönelik sağlıklı ve yararlı bireyler yetişmeleri sağlanmalıdır.

Bu araştırmanın diğer bir sonucuna göre, geçici koruma altında olan çocukların büyük çoğunluğunun ülkelerindeki savaşın ve kargaşanın bitmesi halinde bile ülkelerine dönmek istemedikleri saptanmış bir durumdur. Yani büyük bir çoğunluğunun ülkemizde kalıcı olduğu görülmektedir. Bu noktada yerel toplumla sosyal ve kültürel entegrasyonlarının sağlanmasına yönelik düzenlemelerin yapılması önerilmektedir. Bu amaçla, Türkçe dil eğitiminin arttırılması ve eğitim politikasının gözden geçirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Geçici koruma altında olan sığınmacı çocukların okula uyum problemi yaşadıkları, okul yönetimi ve öğretmenler tarafından hakarete uğradığı saptanmıştır. Öğretmenlerin ve idarecilerin kültürel farklılıklara duyarlı olmaları ve bu konuda eğitimcilere yönelik bu konuda eğitimler verilmesi önerilebilir. Yerel halkın çocuklarının da öğretmenlerinden etkilendiği ve bunun önüne geçilmesi gerektiği önerilebilir.

Sığınmacı çocukların okula uyumları ve devam etmemelerinin altında çeşitli nedenler yatmaktadır. Rehber öğretmenleri bireysel çalışmalar yapmakta ve bu çoğu defa yetersiz kalmaktadır. Okul sosyal hizmetinin gerekliliği burada karşımıza çıkmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları mikro, makro ve mezzo düzeyde çalışmalar yürütmektedir. Okullarda sosyal hizmet uzmanının olması çevresel faktörleri içerisinde barındırarak aileleri ile de koordineli çalışmalar yürüteceğinden yaşanan güçlük ve sorunların önüne okul sosyal hizmeti ile önüne geçilecektir. Bu nedenle okullara sosyal hizmet uzmanının alınması önerilmektedir.

Geçici koruma altında olan çocukların ailelerine ve yerel halkın ailelerine yönelik seminer düzenlenmeli ve iki halkın ailesi de bilinçlendirilmelidir. Unutulmaması gerekir ki çocuk ailesinden ne görürse dışarıya da onu yansıtır.

Geçici koruma altında olan çocukların okullarda tek bir sınıfta toplamak yerine karma eğitim verilmeli. Ayırıştırıcı eğitimler yerel halkın ve geçici koruma altında olan çocuklarında okula uyumunu etkilemektedir. Sığınmacı çocuklar sınıflarda yerel halkın çocukları ile yan yana oturtulmalıdır. Geçici koruma altında olan çocuklar akranları olan Türk çocuklarla aynı sınıfta eğitim görmelidir.

Sığınmacı çocukların ailelerine yönelik Türkçe kursları düzenlenmelidir. Böylece hem kendileri hem de çocukları dil yüzünden toplumdaki dışlanma oranları azalacaktır. Mevcut kursların sayıları artırılmalı ve tüm kesimlere yetebilecek düzeyde sayıları artırılmalıdır.

Geçici koruma altında olan çalışmaya katılan çocuklar sosyal gereksinimlerini karşılamada güçlük çekmektedirler. Gezilere katılamamakta ve sosyal faaliyetlerde ekonomik yetersizlikler nedeni ile katılamamaktadırlar. Çocuk oldukları göz önünde bulundurulursa çocukların sosyal aktivitelerden mahrum kalması psikolojik sağlıklarını olumsuz etkilediği bilinmektedir. Bu konuda sponsor kurum ve/veya kişiler bulunarak çocukların aktivitelere katılması sağlanmalı ve ekonomik yetersizlikler nedeni ile katılmamaların önüne geçilmelidir.

Çalışma kapsamında geçici koruma altına olan çocukların neredeyse yarısının (184 kişi) şiddete maruz kaldığı tespit edilen önemli bir sonuçtur. Bu çocukların neredeyse sekizde birinin (24 kişi) fiziksel şiddete maruz kaldığı diğer önemli bir sonuçtur. Çocuklar savunmasız ve kırılgan yapıya sahiptirler ve çeşitli şiddetlere maruz kalmaktadır. Elden edilen önemli sonuç karşısında yerel halkın bilinçlendirilmesi, şiddete meyiledecek durumlardan uzak tutulması, medya söylemlerinin yerel halkı galeyana getirmeyecek düzeyde olması, kamu spotlarının yapılması, sosyal sorumluluk projeleri yürütülerek, yerel halkın çocuklarının ve ailelerinin bilinçlendirilmesi gereklidir.

Çocuk işçiliği, kız çocukların okula gönderilmemesi ve kız çocuklarının küçük yaşta evlendirilmesi bir diğer sorundur. Bu konuda çocuk haklarının varlığı konusunda aileler bilinçlendirilmeli, Milli Eğitim Bakanlığı, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları geçici koruma altında olan aileleri bu konuda bilinçlendirmelidir.

Beslenme, barınma, sağlık, sosyal destek konusunda yardımlar alan geçici koruma altındaki sığınmacıların her geçen gün sayısı artmaktadır. Bu da devlete ciddi bir maliyete mal olmaktadır. Bu durumun önüne geçilebilmesi ve çocukların iş yaşamından geri çekmek adına geçici koruma altında olanlara ebeveynlere sağlıklı çalışma koşulları sağlanmalı ve kayıt dışı çalışmalarda yer almalarının önüne geçilmelidir. Böylece hem devletin mali yükü azaltılarak, çocuklara iş yaşamından uzak tutulabileceği düşünülmektedir.

Geçici koruma altına alınanların sayısının Türkiye’de her geçen gün hızla arttığı göz önünde bulundurulursa sağlıklı ve huzurlu bir toplum yapısı için geçici koruma

altında olan sığınmacılar ve yerel halk arasında pozitif bir etkileşimin sağlanması gerekmektedir. Bu amaçla programların geliştirilip uygulanması yararlı olacaktır.

Mikro düzeyde danışmanlık hizmetleri verilmeli, Mardin ve İzmir illeri bünyesinde yerel halkla görüşmeler düzenlenerek mesleki müdahalelerde bulunulmalı; diğer yandan da sığınmacı çocuklara da mesleki müdahalelerde bulunulmalıdır. Örneğin, iletişim engeline sebebiyet veren dil problemi için birebir çalışmalar yapılmalıdır.

Mezzo düzeyde mesleki müdahale olarak grup çalışmaları düzenlenmesi sığınmacı çocukların ve yerel halkın birebir olarak sağlıklı bir etkileşimde bulunmasının önü açılabilir. Grup çalışması, uygun davranış biçimleri geliştirilmesine katkı sunacaktır. Örneğin; yerel halk ile yapılacak olan bir grup çalışması öfke kontrolünün kazanılması ve çözüm odaklı yaklaşımın benimseyerek sağlıklı iletişimler kurulması sağlanabilir.

Makro düzeyde mesleki müdahale ise sosyal politikaların oluşması ile mümkün olacaktır. Bu amaçla somut faaliyetlerle projeler yapılmalıdır.

Ülkemizde geçici koruma altında olanların kalıcı olacakları düşünülmektedir. Bu nedenle yerel halk ile sığınmacılara yönelik uyum politikalarının yapılması ve uygulamaya geçmesi sadece Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın sorumluluğunda olmamalıdır. Diğer tüm kurum ve kuruluşların uygulama alanları çerçevesinde faaliyetlerde bulunması ve eşgüdüm içinde çalışması gerekmektedir.

Geçici koruma altında olan çocukların kendilerini Türkiye'de güvende hissetmeleri durumuna bakıldığında neredeyse yarısı (197 kişi) kendilerini güvende hissetmedikleri belirlenmiştir. Güvende hissetmemeleri oranının bu kadar yüksek olmasında çocuk olmaları, dışlanma hissetmeleri, ekonomik yoksunluklar yaşamaları, çeşitli güçlüklerle karşı karşıya gelmeleri, Türkiye'nin güncel sorunlarının varlığı etkili olduğu düşünülmektedir. Buna yönelik çocukların kendilerini güvende hissetmeleri için meslek elemanlarının çalışmalar yapması gerekmektedir.

Geçici koruma altında olan çocukların ülkemizde ne kadar süre kalacağı bilinmemektedir. Bundan dolayı uzun vadede kalabilecekleri düşünülerek yerel halkla sığınmacılar konusunda doğru bilgilendirme yapılması gerekmektedir. Yetkili birimlerce yerel halka sığınmacı çocukların kalıcı olmaları durumunda birlikte yaşam fikrinin ve şartlarının oluşturulması gibi telkinlerde bulunulması gerekir. İlgili birimlerle yerel halkın fikir alışverişinde bulunulup ortak payda da buluşulması sağlanmalıdır. Bu süreçte halk üzerinde etkileri olan sivil toplum kuruluşlarına önemli rol düşmektedir. Aynı doğrultuda

yerel medya da halk üzerinde son derece etkilidir ve halkın bilinçlendirilmesi açısından kritik noktadadır. Medya söylemlerinin ve televizyonda yapılan haberlerde damgalama söyleminden uzak kalınmalı ve yapılan haberlerin ayrıştırıcı olmasından ziyade iki halkı da birbirine yaklaştıran türden olmasına özen gösterilmelidir.

Ülkemizde geçici koruma altında olan sığınmacıların pek çoğunun savaş nedeniyle ülkelerini bırakmak zorunda kaldığı, can güvenliği endişesi taşıyarak ülkemize gelmeleri nedeniyle birçoğunun durumu maalesef Türk toplumunda kötü bir imaja neden olmaktadır. Bu algıyı değiştirmek için onların yaşamlarının değişik kesintilerini gösteren sosyal faaliyetler düzenlenebilir veya ekonomik, sosyal ve kültürel katkılarını da öne çıkaracak çalışmalar yapıp veriler toplumla paylaşılabilir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de sığınmacı sorunu yaşanmaktadır. Son 7 yıl içerisinde ciddi bir artış olan sığınmacı akını çeşitli disiplinleri ilgilendiren bir konudur. Bu alanda çalışan çeşitli sivil toplum kuruluşları ve bakanlıklar vardır. Sosyal hizmet alanında akademik çalışmalar yürüten akademisyenlerin bu alana katkısı yok denecek kadar azdır. Gerek yüksek lisans tezi gerekse doktora çalışmaları yetersizdir. Sosyal hizmet mesleği sığınmacı ve mültecilik alanında temel meslek elamanı olması gereklidir ve bu konuda tüm sosyal hizmet uzmanlarının duyarlı olmaları ve alana daha çok yönelmelerinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, bu alanda daha fazla akademik çalışma yapılması önerilmektedir.

6. KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL, Y. (2018). Göç Sosyolojisi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- AKINCI, B., NERGİZ, A., & GEDİK, E. (tarih yok). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme:Göç ve Toplumsal Kabul. Göç Araştırmaları Dergisi, 58-83.
- AKPINAR, T. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 16-28.
- AVCI, Uğur. (2016). Türkiye'de Geçici Koruma Altına Alınan Suriyelilerin Sosyo-ekonomik durum, uyum ve beklentileri üzerine bir alan çalışması: İstanbul/Kartal ilçesi örneği Yeni Yüzyıl Üniversitesi Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- AYDEMİR, Y.(2018). Mülteci Kadınların Karşılaştıkları Güçlükler: Batman Örneği Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- BALCI, M. (2016, Kasım 24-25). Şiddet Terör İlişkisinde Savaş Kuralları. Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Sosyoloji Topluluğu-Sosyoloji Kulübü"Çok Kutuplu Dünyanın Eşiğinde Şiddet ve Terör" Konulu Sempozyum. Bursa.
- BAŞ, M., & MOLU, B. (tarih yok). Göç Eden Ailelerin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Değişiminin Kadın ve Çocuk Yaşamına Etkisi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi.
- BAŞTERZİ, A. D. (2017). Mülteci, Sığınmacı ve Göçmen Kadınların Ruh Sağlığı. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 380-387.
- BİNGÖL, O. (2015). Genel Bağlarıyla Sosyal Hizmet ve Toplum. Mavi Atlas(5), 69-77.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Tesilciliği. (tarih yok). Mültecilerin Hukuki Statüsüne Yönelik Sözleşme.
- BOZBEYOĞLU, E. (2015). Mülteciler ve İnsan Hakları. Moment Dergi, 2(1), 60-80.

- BUZ, S. (2004). S. Buz içinde, Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul Mültecilik (s. 118-119). SGDD Yayınları.
- BUZ, S. (2004). Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul Mültecilik. SGDD Yayınları.
- Çocuk Koruma Kanunu. (2019). 2019 tarihinde alındı
- DENİZ, A. Ç., HÜLÜR, A. B., & EKİNCİ, Y. (2016). Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştığı Sosyal Dışlanma Mekanizmaları. Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi.
- DENİZ, T. (2014). Uluslararası Göç Perspektifinde Türkiye. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 175-204.
- DUYAN, V. (2016). Atatürk üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi. Şubat 20, 2019 tarihinde <https://docplayer.biz.tr/22257675-Unite-sosyal-hizmet-kuramlari-ve-yaklasimlari-icindekiler-hedefler-sistem-kurami-prof-dr-veli-duyan.html> adresinden alındı
- EKİM, G. (2018). Geçici Koruma Statüsünde Bulunan Suriyelilerin Mevcut Durumları ve Sorunları Üzerine Bir Alan Araştırması: İzmir Basmane Örneği İstanbul Yeni Yüzyıl üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ERCOŞKUN, B. (2015). Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Sosyokültürel ve Sosyoekonomik Etkileri. İstanbul YeniYüzyıl Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı. İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ERDOĞAN, M. (2018). Türkiye'deki Suriyeliler Toplumsal Kabul ve Uyum. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- ERKAN, R., & Erdoğan, M. (2006). Göç ve Çocuk Suçluluğu. Aile ve Toplum Eğitim-kültür ve Araştırma Dergisi, 79-90.
- Geçici Koruma Yönetmeliği. (2014). Geçici Koruma Yönetmeliği.
- İçişleri Bakanlığı. (2014, Ekim 22). Geçici Koruma Yönetmeliği. Geçici Koruma Yönetmeliği. 22 Ekim 2014 tarih ve 29153 sayılı Resmi Gazete.
- IFSW. (2014, Temmuz). Mart 5, 2019 tarihinde <https://www.ifsw.org/tr/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/> adresinden alındı
- Internatiol Organazition for Migration(IOM). (2019, Şubat 20). Şubat 20, 2019 tarihinde <https://www.iom.int/mission> adresinden alındı

- KARACA, S., & DOĞAN , U. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Soruları Çalıştayı Sonuç Raporu. Mersin Üniversitesi, Bölgesel İzleme Uygulama Araştırmaları Merkezi, Mersin.
- KARASAR, N. (2017). Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler (32. Baskı b.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- KARATAŞTAN, N. (2017). Suriyeli Mültecilerin Sağlık Hizmetlerine Ulaşmada Yaşadıkları Zorluklar Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, Hemşirelik Anabilim Dalı. İstanbul: Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kızılay. (2019, Şubat 20). Kızılay. Şubat 20, 2019 tarihinde Kızılay: <https://www.kizilay.org.tr/> adresinden alındı
- KORKUT, M. (2018). Mülteci Çocukların Sorunları ve Beklentileri, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- MARDANI, A. (2018). Göç Hikayeleri Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi , Resim Ana sanat Dalı . ANKARA: Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- MOLU, M. B. (2017). Göç Eden Ailelerin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Değişiminin Kadın ve Çocuk Yaşamına Etkisi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6(3), 1680-1693.
- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, UNICEF. (2017). Geçici Koruma Statüsündeki Bireylere Yönelik Rehberlik Hizmetleri Kılavuz Kitabı. Ankara: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Müdürlüğü.
- PATTON, M. Q. (2005). Qualitative Research. New York: John Wiley & Sons Ltd.
- REÇBER, S. (2015). Hayatın Yok Yerindekiler: Mülteciler ve Sığınmacılar. VI. Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu (s. 247-268). İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Resmi Gazete. (2013). Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu.
- Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği ve Un Women. (2018). Türkiye'deki Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analizi. Ankara.

- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2019). 2018 Türkiye Göç Raporu. Göç Politika ve Proje Daire Başkanlığı. Ankara: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2019, Şubat 07). Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Sığınamcıların Yaş ve Cinsiyet Dağılımı. Şubat 20, 2019 tarihinde http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik adresinden alındı
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Genel Müdürlüğü. (2019). Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 ile Dağılımı. Şubat 20, 2019 tarihinde Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 ile Dağılımı: http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik adresinden alındı
- TAŞTAN, C., & ÇELİK, Z. (2017). Türkiye’de Suriyeli Çocukların Eğitimi: Güçlükler ve Öneriler. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Tdk. (2019, Şubat 07). Tdk. Şubat 07, 2019 tarihinde Tdk: <http://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- TUFAN, B., SAYAR, Ö. Ö., & KOÇYILDIRIM, G. (2009). Sosyal Bir Hak Olarak Sosyal Hizmet . Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu (s. 76-86). Antalya: Belediye-İş Sendikası Yayını.
- Türk Ceza Kanunu. (tarih yok). mart 1, 2019 tarihinde https://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/sunumlar/ym_4/Akarcara.pdf adresinden alındı
- TÜRKMEN, E. (2018). Türkiye'de Mülteci Çocuk Emeği:Şanlıurfada Çalışan Mülteci Çocuklar Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyoloji Anabilim Dalı. Isparta: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- UNHRC (United Nations High Commissioner For Refugees), (2015). Protecting and supporting the displaced in Syria UNHCR Syria end of year report 2015. Erişim adresi: <http://www.unhcr.org/56cad5a99.pdf>.

UNHRC (United Nations High Commissioner For Refugees), (2016). Global trends: forced displacement in 2015., <http://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5943e8a34/global-trendsforced-displacement-2016.html>.

UZUN, A. (2015). Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi. Ankara Barosu Dergisi, 107-120.

YÜCE, E. (2018). Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyelilerin Okula Uyumları Hacettepe Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: B.08.6.YÖK.2.ÜS.0.05.0.06 /2018/950

23/11/2018

Sayın Doç.Dr.İshak AYDEMİR
(Deniz ORMAN)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 23/11/2018 tarihinde yapılan 12 No.lu toplantısında “Geçici Koruma Statüsünde Olan Sığınmacı Çocukların Sosyal hizmet Bağlamında karşılaştıkları Güçlükler, Sorunlar ve Gereksinimleri: Mardin-İzmir il Örneği” adlı araştırma projenizin etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Cumhuriyet TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı

ASLI GIBİDİR

EK 2: VERİ TOPLAMA ARACI

GÖRÜŞME FORMU

Değerli katılımcı,

Bu çalışma, Geçici koruma statüsünde olan sığınmacı çocukların sosyal dışlanma bağlamında karşılaştıkları güçlükler, sorunlar ve sosyal hizmet gereksinimlerinin Mardin ve İzmir il örneklerinde belirlenmesi ve karşılaştırılması amacıyla yürütülmektedir. Bu çalışma, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans tezi çalışması kapsamında yürütülmekte olup verdiğiniz cevaplar hiçbir şekilde aleyhinize kullanılmayacak ve mahremiyete dikkat edilecektir. Araştırmanın tamamlanması için tüm soruları cevaplamanız önem arz etmektedir. Anket ile ilgili sorularınızı 0554 110 17 78 numaradan araştırmayı yürüten Deniz ORMAN'a ulaşarak sorabilirsiniz. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Deniz ORMAN
Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

- 1- Yaşınız.....
- 2- Cinsiyetiniz. ()Kadın ()Erkek
- 3- Kaç kardeşiniz?.....
- 4- Ailenizde kaç kişi birlikte yaşıyorsunuz?.....
- 5- Anadiliniz ()Kürtçe ()Arapça ()Farsça ()Türkçe ()Diğer (varsa).....
- 6- Hangi dilleri biliyorsunuz?(Birden fazla işaretlenebilir) ()Kürtçe ()Arapça ()Farsça ()Türkçe ()Diğer (varsa)
- 7- Hangi ülkeden geldiniz?
() Suriye () Irak () Afganistan () Diğer (Belirtiniz)

BARINMA GÜÇLÜKLERİ

8-Nasıl bir evde kalıyorsunuz?

- ()Kira ()Satın aldık ()Kiramızı başkası ödüyor ()Akrabamızın evinde kalıyoruz

9-Kaldığınız yer neyle ısıtılıyor? ()Soba () Kalorifer ()Diğer

10-Barınma ile ilgili karşılaştığınız güçlükler (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Isınma sorunu
- Kömür, odun alamama
- Kaldığımız ev çok küçük, sığamıyoruz
- Kalacak yer bulamıyoruz
- Evde kalmıyoruz, sokakta yaşıyoruz
- Kaldığımız yer güneş görmüyor
- Isınmaya bağlı sürekli hastalıklarla karşılaşma
- Kiralar yüksek olduğu için sorun yaşadım
- Yeterince beslenemiyorum
- Giyim ile ilgili sorunlar yaşıyorum
- Yabancı olduğumuz için bize ev kiralamıyorlar

EĞİTİM GÜÇLÜKLERİ

11-Devam ettiğiniz okul İlkokul Ortaokul Lise Okula devam etmiyor

12-Okula ulaşımınızı nasıl sağlıyorsunuz ?

- Yürüyerek Servis kullanıyorum
- Toplu ulaşım aracını kullanıyorum Kendi aracımızla
- Diğer.....

13--Karşılaştığınız eğitim güçlükleri nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- Eğitim alabilme ile ilgili nereye başvuracağımı bilemedim
- Okul beni kabul etmedi
- Maddi imkânsızlıklardan dolayı okula gidemedim
- Dil sorunu yaşadım
- Okul yönetimi ve öğretmenlerden tarafından hakarete uğruyorum
- Okuldaki çocuklarla sorun yaşadım
- Eğitim ile ilgili bir sorun yaşamadım

14- Yaz aylarında (Okulun tatil olduğu dönemlerde) çalışıyor musun?

- Evet Hayır

SAĞLIK GÜÇLÜKLERİ

15-Sosyal güvenceniz var mı? Evet Hayır

16-Yaşadığınız yerde siz veya yakınlarınız herhangi bir sağlık hizmetinden yararlanıyor musunuz? Evet Hayır

17-Herhangi bir sağlık hizmetinde faydalanmadıysanız bunun nedenleri nelerdir?(Yararlandıysanız soruyu cevaplamayınız)

- Maddi sıkıntılar
 Sağlık kuruluşlarının yaşadığımız yere uzak olması
 Dil bilmeme
 Sağlık kuruluşları tarafından ayrımcılığa uğrama korkusu
 Nereye başvuracağımı bilmiyorum
 Muayene olma ile ilgili sorun yaşıyorum
 Sağlık kuruluşlarına ulaşmada sorun yaşıyorum
 Sağlık kuruluşlarında yabancı olduğum için benimle daha az ilgileniyorlar
 Diğer (Varsa lütfen ekleyiniz).....

18-Karşılaştığımız diğer sağlık problemleri nelerdir?.....

SOSYAL DESTEK

19-Herhangi bir yerden yardım (Aynı ve nakdi) alıyor musunuz? (Vakıf, devlet vb kurumlar) Evet Kısmen Hayır

20-Yardım alıyorsanız bu kurumların adını işaretleyiniz (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Sosyal yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları
 UNICEF Dernek Vakıf Bakanlıklar
 Hayırseverler Belediye Diğer

21-İkamet ettiğiniz yerde akrabalarınız var mı? (Yanıtınız evet ise 22. Soruya geçiniz)
 Evet Hayır

22- İkamet ettiğiniz bölgede akrabalarınızın olması uyum sürecinizi olumlu etkiliyor mu?
 Evet Kısmen Hayır

23- Kendinizi yalnız hissediyot musunuz? Evet Kısmen Hayır

24-Arkadaş edinme ile ilgili sorunlar yaşıyorum

- Evet Kısmen Hayır

25-Sosyal gereksinimlerim (gruplara katılma, gezi, eğlence, sosyal aktiviteler gibi) konusunda sorun yaşıyorum Evet Kısmen Hayır

EKONOMİK GÜÇLÜKLER

26-Hangi konularla ilgili mali(parasal)sorunlar yaşadınız?(Birden fazla şık işaretlenebilir.)

- Barınma konusuyla ilgili mali sorunlar yaşadım.
 Beslenme ihtiyacımla ilgili mali sorunlar yaşadım.
 Giyim ile ilgili mali sorunlar yaşadım.
 Gideceğim yerlere ulaşmada yol parası sorunu yaşadım.
 Sosyal gereksinimlerimle ilgili(çevreyi gezme,arkadaşlık kurma,herhangi bir kurs, aktivite içerisinde yer alma vb.) mali sorunlar yaşadım.

27-Evin geçimini kim sağlıyor?

- Babam Annem Kendim Kardeşlerim
 Akrabalarımız Diğer.....

SOSYAL DIŞLANMA

28-Yerli halkla ne tür sorunlar yaşadınız?(Birden fazla işaretlenebilir)

- Yabancı olduğum için ayrımcılığa maruz kaldım
 Ucuz işgücü olarak kullanıldım, emeğim sömürüldü
 Dil sorunu yaşadım
 Yerli halka uyum sağlayamadım
 Yerli halkla hiçbir sorun yaşamadım.
 Yabancı olduğum için yerli çocuklar beni oyunlarına dahil etmiyorlar
 Yabancı olduğum için yerli çocuklar beni gruplarına almıyorlar
 Yabancı olduğum için yerli çocuklar benimle iletişim kurmuyorlar

29-Yaşadığınız yerde, okulda, arkadaş gruplarınızda kendinizi yabancı hissediyor musunuz?

- Evet Kısmen Hayır

30-Arkadaş edinme ile ilgili ne tür sorunlar yaşadınız?(Birden fazla işaretlenebilir.)

- Dil sorunu yaşadım
 Yerli halkın çocukları benimle arkadaşlık kurmak istemedi
 Yabancı olduğumdan beni oyuna almadılar
 Ben onlarla arkadaşlık kurmaktan çekindim
 Diğer

31-Yaşadığınız yerde kendinizi yabancı hissediyor musunuz?

- Evet Kısmen Hayır

32-Fiziksel görünümünüzden dolayı dışlandığınızı hissediyor musunuz?

- Evet Kısmen Hayır

33-İletişim kurmakta güçlük çekiyor musunuz?

- Evet, dil faktörü
Evet, yabancı muamelesi görme
Kısmen
Hayır
- 34- Konuştuğunuz dilden dolayı sizinle alay ediliyor mu?
Evet Hayır
- 35-Kendinizi yaşadığınız yere ait hissediyor musunuz?
Evet Kısmen Hayır
- 36-Dini vecibelerinizi yerine getirebiliyor musunuz?
Evet Kısmen Hayır
- 37-Yaşadığınız yerin kültürünü kendi kültürünüze yakın hissediyor musunuz?
Evet Kısmen Hayır
- 38-Fiziksel şiddete maruz kaldınız mı? Evet Hayır
- 39-Siz veya kardeşlerinizden biri cinsel istismara maruz kaldı mı?
Evet Hayır
- 40-Aileniz tarafından sözel şiddete maruz kaldınız mı? (Küfür,laf atma)
Evet Hayır
- 41-Yerel halk tarafından şiddete maruz kaldınız mı ? Evet Hayır
- 42-Üçüncü bir ülkeye gitmeyi düşünüyor musunuz Evet Hayır
- 43-Fırsatınız olursa üçüncü bir ülkeye gidermisiniz? Evet Hayır
- 44-Türkiye’de kendinizi güvende hissediyor musunuz?
Evet Kısmen Hayır
- 45-Bugün ülkenizde savaş bitse geri dönmek ister misiniz?
Evet Hayır
- 46-Yaşadığınız kent ilişkin duygularınız
 Burada yaşadığım için çok mutluyum
 Burası memleketimin yerini tutumuyor
 Buraya adapte oldum
 Buyaraya adapte olamadım
 Burada yaşamaktan hoşnut değilim
 Kendimi buraya ait hissediyorum
 İyi ki buraya gelmişim

47)- Türkiye'ye ilk geldiğiniz hafta ile şu anki duygu durumunuz arasındaki farkı işaretleyiniz

Önce	Evet	Kısmen	Hayır	Şimdi	Evet	Kısmen	Hayır
Ağlama				Ağlama			
Kabus Görme				Kabus Görme			
Öfke				Öfke			
Uykusuzluk				Uykusuzluk			
Kendini Suçlama				Kendini Suçlama			
Başkasını Suçlama				Başkasını Suçlama			
Endişe				Endişe			
Şaşkınlık				Şaşkınlık			
Korkma				Korkma			
Ölüm Korkusu				Ölüm Korkusu			
Güvensizlik				Güvensizlik			
Memleket Özlemi				Memleket Özlemi			
Savaş alanına dönüp öç alma				Savaş alanına dönüp öç alma			
Memlekete geri dönememe korkusu				Memlekete geri dönememe korkusu			
Yalnızlık				Yalnızlık			
Kızgınlık				Kızgınlık			
Çaresizlik				Çaresizlik			
Umutsuzluk				Umutsuzluk			

EK 3: ÖZGEÇMİŞ

Deniz ORMAN

SOSYAL HİZMET UZMANI

Kişisel Bilgiler

Doğum Tarihi : 15.09.1994

Medeni Durum : Bekar

E- Mail : d.orman3547@gmail.com

Telefon : 0554 110 17 78

Adres: : Ferah Mahallesi Altıntaş Sokak No: 48/50 Daire : 12
Üsküdar/İSTANBUL

Eğitim Bilgileri

Yüksek Lisans	2019	Üsküdar Üniversitesi
Lisans	2017	Celal Bayar Üniversitesi
Lise	2012	İzmir Nevvar Salih İşgören Anadolu Lisesi

İş Tecrübesi

2017'den beri Nezih Yaşlı Bakım Merkezi Sosyal Hizmet Uzmanı

2016-2017 Efeler Sosyal Hizmet Merkezi Staj

2016-2017 Manisa Adliyesi Denetimli Serbestlik Staj

Sınav Bilgileri

ALES : 79

KPSS : 79

YÖKDİL : 58.50